

הישיבה השישים-ושבע של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, י"ג באדר התשמ"ה (6 במרס 1985)

ירושלים, הכנסת שעה 11:00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

שהחזירה הוועדה המשותפת של ועדת החינוך והתרבות ועדת העבודה והרווחה.

2. מסקנות ביניים של הוועדה המשותפת של ועדת הכספים ועדת הפנים ואיכות הסביבה בעניין שכר השוטרים. תודה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה למוכיר הכנסת.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אני פותח את ישיבת הכנסת.

הוועדה למוכיר הכנסת.

מוכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, אני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

1. לקריאה שנייה ולקריאה שלישית — הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 4), התשמ"ה — 1985 —

ב. שאלות בעל-פה

ליד הרבנות הראשית קיימת ועדה שבה משתתף גם רופא מטעם משרד הבריאות. הוועדה נותנת הרשאות ומפרסמת רשימה של מוהלים מורשים.

משרד הבריאות דואג שלא תינתן דריסת רגל בכל בתי-החולים למי שאינו מוסמך או מורשה. בכל שנות קיום המדינה לא קרתה אף לא תקלה אחת עליידי מוהל מורשה. קורה שאנשים מזמינים מוהלים לא מוסמכים. הם גם אינם שואלים, האם המוהל מוסמך או מורשה עליידי הוועדה שבדקה את כשירותו הרפואית.

לצד הרב, ההכשרה להיות מוהל אינה מחויבת על-פי הדת, ולכל קבוצה דתית יש הכשירויות שלה. גם הרבנות הראשית מוגבלת בנושא זה. הדבר היחידי שנעשה הוא קורסי הסמכה למוהלים, כפי שאמרת, בוועדה שליד הרבנות הראשית משתתף רופא, כנציג משרד הבריאות.

3 — 4. משרד הבריאות מודע לעובדה שהמצב הקיים איננו רצוי. כעבר היו פניות אל ד"ר ורהפטיג, שהיה שר הדתות, כדי שתיעשה פעולת חקיקה משותפת להסדרת הנושא. אבל, משרד הבריאות נענה בשלילה. כל התקלות קורות עליידי מוהלים שלא קיבלו הכשרה. משום כך פרסם משרד הבריאות בעבר מודעות בעיתונות והזהיר את הציבור שלא לקחת מוהלים שאינם מוסמכים ואינם מורשים.

לדעתנו, מאחר שהפעולה כרוכה בהתערבות כירורגית, רצוי שהמוהל יעבור הכשרה מקצועית קצרה, מינימלית, שתיעשה על-ידי משרד הבריאות או משרד הדתות. המצב הקיים מחייב נקיטת פעולה עליידי שני המשרדים הנ"ל, כדי שלא יהיו מוהלים לא מוסמכים ולא כשירים, שאין להם רקע מינימלי בידע רפואי ובעזרה ראשונה. רצוי שהדברים האלה יקבעו בתקנות מחייבות.

במקרים של תקלות יכולה המשפחה לפנות למשרד הדתות, אשר אחראי מבחינה מינהלית על המוהלים. זכותה לפנות גם אל המשטרה, כי זוהי עבירה פלילית. המשטרה יכולה לפתוח בחקירה ולהעמיד את המוהל לדין. כמו כן רשאית המשפחה לתבוע נזקים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו לתשובות על שאלות בעל-פה. אני מזמין את סגנית שר הבריאות להשיב על שאלתא בעל-פה מס' 32 מאת חבר הכנסת רן כהן, בנושא ברית מילה עליידי אנשים בלתי מוסמכים. בבקשה.

32. ביצוע ברית-מילה עליידי אנשים בלתי מוסמכים

חבר הכנסת ר' כהן שאל את שר הבריאות: מכילי התקשורת נודע על הפקרות מוחלטת בביצוע ברית-מילה בתינוקות, בידי אנשים בלתי מוסמכים. הנוק והזיהומים גורמים לסבל חמור לילדים ולמשפחותיהם. לפי הדיווח, כל אדם בלא רשיון או הסמכה יכול להצחיר על עצמו שהוא מוהל.

לאור זאת אבקשך להשיבני:

1. האם משרדך מפקח על פעולת המוהלים?
2. האם משרדך קובע נורמות הוראה ולימוד וקריטריונים להסמכתם של מוהלים, והאם הוא מנפיק את תעודות ההסמכה?
3. אם לא — מה ברעת משרדך לעשות כדי להסדיר תחום מופקר זה?
4. לאן תפנה משפחה, שכנה נפגע מביצוע ניתוח כזה, כדי להתלונן על כך?

סגנית שר הבריאות ש' ארבל-אלמוזלני:
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבדת להשיב על השאלתא של חבר הכנסת רן כהן.

1 — 2. משרד הבריאות איננו מפקח על פעולות המוהלים. הנושא נמצא באחריות משרד הדתות והרבנות הראשית, מאחר שהוא מוכר כנושא הלכתי ולא כנושא רפואי לכל דבר. המצוה היא שאב צריך למהול את בנו, וכשבא מוהל הוא עושה את שליחות האב.

היו"ר ד' בן-מאיר:

בבקשה, חבר הכנסת ר' כהן.

ר' כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תודה לסגנית שר הבריאות, אני מבקש להבהיר כמה נקודות בעניין זה.

מתוך היכרות קרובה עם רבים מאוד המתנגדים לכפייה תתית ברצוני לומר, שאין בשאלתי ובהתייחסותי כל ניסיון, חלילה, להטיל פסול במוהלים. ידע לי שרבים מאוד שאין להם כל קשר לדת מזמינים מוהלים כדי למול את בניהם, מכיוון שהם מקצועיים יותר ועושים את מלאכתם בצורה טובה ומדויקת. כוונתי להעלות את הסוגיה שסביב הנושא, שהן כואבות וקשות, לא רק בשל הפעולה הכואבת אלא גם בשל הנושא הכואב.

ראשית, פרעלים כשטה — ויש עדויות רבות לכך — מוהלים שאינם מוסמכים, ואין כל פיקוח בנושא זה: הם גורמים סבל בלתי רגיל לילדים ולמשפחות שלהם. בנושא הזה יש הפקרות מוחלטות. ברית-המילה, מלבד היותה טקס דתי, היא ניתוח לכל דבר בגופם של ילדים קטנים, במקומות עדינים. לכל הרעות, לא ייתכן במדינה מתוקנת שמשדר הבריאות לא יהיה מעורב בהכשרת המנתחים הללו, בקביעת רמת הידע הרפואי-הכירורגי הדרושה להם, והוא שצריך להנפיק הסמכה כדת וכדין. אני קובע שהיום גם מוהלים מוסמכים אינם עוברים הכשרה רפואית. בדקתי ולמדתי את הנושא היטב ומצאתי שהיום כל בר-בירב יכול לבוא, לחתוך ולהכריז על עצמו שהוא מוהל. הוא הולך לבתי-יולדות, מחלק פתקים וכו', והתוצאות הן לעתים חמורות ביותר — ילדים נשאים בלא יכולת חפזו מיני, ויש עדויות על כך. יש ילדים הסובלים במשך חודשים מדלקות, מזיהומים ומכאבי תופת, וגם המשפחות שותפות לסבל, ואחרי הכול הטיפול גם עובר לרופאים לשם תיקון וריפוי — זוהי סוגיה אחת.

שנית, רופא המועל בתפקידו יכול להיתבע לדין. עד היום, דומני, כמעט לא קרה במדינת ישראל שמוהל נתבע לדין, להוציא מקרה אחד, זה אומר דורשני.

הייתי מבקש שמשדר הבריאות יקבע את החקיקה המתאימה בעניין זה וייתן את ההגנות המתאימות.

אני מבקש לדעת, ברשותך אדוני היושב-ראש, האם ניתן להעביר את הנושא, פורמלית, לוועדה, או לאיזה גוף אחר, לשם תיקונו. אם לא, אבקש להאיר את עיני באיזו צורה אפשר לעשות זאת. תודה רבה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת ר' כהן, אתה יכול להפנות את העניין הזה גם ליושב-הראש ועדת העבודה והרווחה, אם אתה רוצה שוועדה תטפל בו, אבל עליך להגיש זאת כהצעה לסדר-היום, בדרך הרגילה.

ר' כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כלומר, הפרוצדורה אינה מאפשרת לי — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. עניתי לך על השאלה. חבר הכנסת מתחיה פלד — לא רציתי. אני מבקש תשובה מסגנית השר. בבקשה.

סגנית שר הבריאות ש' ארבל-אלמזלינו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא של המוהלים נופל בין שלושה גורמים: משרד הדתות, הרבנות הראשית — — —

דן תיכון (הליכוד):

אתם לא מטפלים בזה ברצינות. אין אחראי.

סגנית שר הבריאות ש' ארבל-אלמזלינו:

נכון, אין.

דן תיכון (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת דן תיכון, אל תחטוף לה את הדגים מן הרשת. היא בדיוק רצתה לומר זאת. בבקשה.

סגנית שר הבריאות ש' ארבל-אלמזלינו:

שלושה גורמים מעורבים למעשה בנושא של המוהלים: הרבנות הראשית, משרד הדתות, ומעט מאוד משרד הבריאות — באמצעות נציגו היושב בוועדה שהזכרתי. עליי הרבנות הראשית, שנותנת את הכשרויות ואת הסמכות למוהלים.

יהושע מצא (הליכוד):

יש גם גורם רביעי, הנמהל עצמו.

סגנית שר הבריאות ש' ארבל-אלמזלינו:

דבר נוסף: בתשובתי הראשונה ציינתי שאנחנו מציעים שהמוהלים יקבלו הכשרה, קצרה וימימלית, ויזקנה להם הידע הרפואי הנדרש להם מאחר שהפעולה הזאת איננה רק הלכתית אלא היא גם כיירורגית. המוהל חייב לקבל בנושא הזה הכשרה, שתיקבע עליי משרד הבריאות בשיתוף עם משרד הדתות.

ועוד נקודה: הציבור חייב לדעת שיש מוהלים לא מוסמכים. הוא צריך להזהר מלהזמין מוהלים שאין להם הכשרויות לכך והם אינם מוסמכים לבצע את הפעולה הזאת. החדרת המודעות הזאת בקרב הציבור. הרחב צריכה להיעשות על ידי כל הגורמים שהזכרתי, לרבות אנשי ציבור, שצריכים להביא את הדבר לידיעתם.

ועוד: רצוננו, בשיתוף פעולה עם משרד הדתות, להציע שתהיה חקנה מחייבת בנושא הזה. כפי שיש במשרד הבריאות חקנות האומרות שרופא איננו יכול לעסוק במקצועו, אלא לאחר שקיבל הכשרה לכך ורשיון, כך כל בעל מקצוע אחר, וכך יהיה לגבי המוהלים. אסור יהיה להם לעסוק במקצוע מבלי שקיבלו תעודת הסמכה, לרבות תעודת הסמכה רפואית.

אני רוצה לקרוא — יושב כאן שר הדתות — שהוא יענה כחייב ונוכל לעגן את הנושא בחקנה מחייבת, תוך שיתוף פעולה בין משרד הבריאות ובין משרד הדתות, ולהסדיר אותו על הצד הטוב ביותר, כדי למנוע תופעות ותקלות מהסוג הזה.

השר לענייני דתות י' בורג:

גם היום קיימות הנחיות.

סגנית שר הבריאות ש' ארבל-אלמזלינו:

ההנחיות הקיימות היום אינן מקיפות ואינן נותנות את התשובה הרצויה. והראיה — שקרו תקלות וקורות תקלות וחייבים למנוע זאת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה לסגנית שר הבריאות.

חברי הכנסת, אני רואה שחבר הכנסת נחמן רו איננו כאלום. לכן לא נוכל לשמוע את התשובה על השאלתא בעל-פה שהגיש — שאלתא בעל-פה מס' 30.

שר המשטרה ח' ברליב:

אדוני היושב-ראש, אני מוחה, פעם אחת באיתי להשיב על הצעות לסדר-היום וחברי הכנסת שהגישו את ההצעות לא היו. היום אני נמצא פה להשיב על שאלתא בעל-פה, וחבר הכנסת השואל איננו.

סגנית שר הבריאות ש' ארכלי-אלמולינו:
כל הכבוד לשר המשטרה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
הערות נרשמה בפרוטוקול. אני מודה על ההערה.

ג. שאילתות ותשובות

2. האם שקל השר מתן הנחיות מיוחדות לשירותי הרווחה הרלבנטיים, שיגישו סעד נפשי, חברתי, ואם יש צורך גם חומרי, למשפחות אלה?

תשובת שר העבודה והרווחה מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בכל מקרה שילד או ילדה הם קורבן, מבצע או עד לעבירה מינית, הם נחקרים על-ידי חוקר נוער — ולא על-ידי חוקר משטרי — שהוא עובד סוציאלי, פסיכולוג או מחנך, בהתאם לחוק לחיקוק דיני הראיות (הגנת ילדים), 1955.
לאחרונה מונו לתפקיד זה בעיקר קציני מבחן לנוער, לאחר ששירות המבחן לנוער קיבל על עצמו ריכוז הנושא.
2. חוקרי הנוער שהוכרו תוכבר והודרכו להתייחס גם להורים של ילדים שנפגעו על-ידי עברייני מין ולמצוקותיהן של המשפחות.

צוות משותף של משרדנו ומשרד החינוך נתמנה לעבר תוכנית הסברה למורים ולוועדי הורים.

התייחסות למשפחות הבודדות שילדיהן נעדרים בנסיבות טרגיות תינתן על-ידי שירותי הרווחה במקרה הצורך. שירותי הרווחה מודעים למקרים הללו.

472. הוצאות נסיעותיהם של חולי כליות

חבר הכנסת י' ארצי שאל את שר העבודה והרווחה ביום ט"ו בטבת התשמ"ה (8 בינואר 1985):

בעיתון "ג'רוסלם פוסט" מ' 24 בדצמבר 1984 פורסמה ידיעה על בזבזו של כספים לכיסוי הוצאות נסיעה של חולי כליות הזקוקים לדיאליזה, עקב תשלומים כפולים ששולמו לנהג המוביל את החולים מאשדוד לרחובות. בגלל העדר פיקוח כספי, שולמו כמשך חודש אחד הוצאות נסיעה במונית בסך 1.5 מיליון שקלים — סכום כפול מהמגיע.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם הידיעה נכונה?
2. מה הם סדרי התשלום תמורת הסעה?
3. מה הם האמצעים שנקטו כדי שתשלומים מסוג זה, כגון החזרת הוצאות נסיעה למוניות, יעמדו תחת פיקוח צמוד?

תשובת שר העבודה והרווחה מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעה אינה נכונה.
2. הסעת חולים מתכצעת בשתי דרכים: באמצעות תחבורה של מגן-דוד-אדום וכאמצעות מוניות. התשלום למגן-דוד-אדום הוא על בסיס אמות-מידה מוגדרות, הידועות למחלקת לשירותים חברתיים בהתאם להנחיות השוטפות של משרדנו. לגבי הסעה במוניות, משפחת החולה מגישה כמה הצעות מחיר והמחלקה בוחרת את המתאימה ביותר. בהתאם לנסיבות, המחלקה דואגת לארגן לאותה הסעה כמה חולים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, אנו עוברים לשאילתות ותשובות בכתב. אני מזמין את שר העבודה והרווחה להשיב על השאילתות המופנות אליו. ולראשונה — על שאילתא מס' 385 של חברת הכנסת אורה נמיר.

385. חישוב פיצויי פיטורים בזמן עסקת החבילה

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר העבודה והרווחה ביום ל' בכסלו התשמ"ה (24 בדצמבר 1984):

לפי חוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג — 1963, והתקנות לפיו, מחושבים פיצויי הפיטורים לפי שכרו האחרון של העובד. מאחר שלפי "עסקת החבילה" משתלמת תוספת יוקר רק בחלקה, וקיימת אפשרות שבעד חודש דצמבר לא תשולם כל תוספת יוקר לעובדים, ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם השר מודע לכך שעובד שיפוטר בתקופת עסקת החבילה, או מייד לאחריה, יקבל פיצויי פיטורים מופחתים בצורה ניכרת בעד כל שנות עבודתו?

2. האם השר מודע לכך שהפגיעה החמורה בפיצויי הפיטורים של העובדים נוגדת את המטרה שלשמה הם נועדו ועושה עוול משווע לעובד המפוטר ממקום עבודתו?

3. האם בעת התחיימה על עסקת החבילה היו הצדדים לה מודעים לכך ש"עיקור" חלק מתוספת היוקר יביא גם לתוצאה של שחיקת פיצויי הפיטורים?

4. מה כדעת השר לעשות לחיקון המצב, כדי שבחישוב הפיצויים שעובד מפוטר זכאי להם תובא בחשבון מלוא תוספת היוקר, בלי "לעקור" חלק ממנה?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

מאחר שהייתי מודע לפגיעה שהיתה עלולה להיגרם לעובדים הזכאים לקבל פיצויי פיטורים, כתוצאה מעיקור חלקי של תוספת היוקר במסגרת עסקת החבילה, הוריתי ליועץ המשפטי של משרדי ליוזם הצעת חוק שתמנע את הפגיעה האמורה.

משרדי אכן הפין הצעת תזכיר בנדרון, ומייד לאחר אישור ההצעה על-ידי הממשלה, אביא אותה לאישור הכנסת.

435. סיוע למשפחות שילדיהן נפגעו ביד

סוטי מין

חבר הכנסת י' צכן שאל את שר העבודה והרווחה ביום ו' בטבת התשמ"ה (30 בדצמבר 1984):

לאחרונה נשמעו טענות קשות מפי הורים, שילדיהם נפגעו על-ידי סוטי מין, על התעלמות המשרדים הממשלתיים השונים ממצוקתם.

לפיכך, ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם מכיר השר בעובדה שמשפחות אלו עברו טראומה מזעזעת ביותר, הקרישו כמקרים רבים עשרות ימי עבודה בחיפושים אחר ילדם ומצוקתם הנפשית הקשה ניתוספה לעתים גם על מצוקה חומרית לא מבוטלת?

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. מה מתכוון השר לעשות בעניין חידוש פעילותה של ועדת ההיגוי?
2. האם עומדים להפעילה ומתי?
3. האם יש כוונה לשחק כליל?
4. בהנחה שוועדת ההיגוי תפעל מחדש, האם יימשך אותו מסלול של פעילות נח"ל?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

1. למרות הכתבה בעיתון מיום 28 בדצמבר, אין כל סכנה לפגיעה לא בעיר הפיתוח ולא במסגרת נח"ל.

2. נקבעה פגישה עם ראשי עיר הפיתוח, שבהן מתקיימת הפעולה, לתכנון חידושה של פעולת ועדת ההיגוי, הרכבה המחודש ומעורבות תחילת פעולתה. ברור אפוא שאין כל כוונה לשחק את פעולת הוועדה, אלא להיפך.

3. מסלול פעילות הנח"ל יימשך על-פי התוכנית בהתאם לצרכים ולאמצעים שיעמדו לרשותנו.

לא הופסקה שום פעולה של גרעיני נח"ל בעיר פיתוח כלשהי.

476. טיולים של חברת "אגד" בשבת

חבר הכנסת א"י שפירא שאל את שר העבודה והרווחה ביום ט"ו בטבת התשמ"ה (8 בינואר 1985):

כ"י בטבת התשמ"ה פורסם בעיתון "המדיע", כי חברת "אגד" מקיימת טיולים במקומות שונים בארץ בימי שבת, תוך חילול יום השביעי הקדוש לעמנו. נמסר כי טיולים אלו נעשים על-ידי הפעלת צי האוטובוסים של החברה ועובדיה, לכאורה בניגוד לחוק שעות העבודה והמנוחה.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם תורה לנקוט צעדים מיידיים נגד החברה וראשיה, כדי להביא להפסקת העסקת עובדים בשבת, תאם מלבד חילול שבת, כדון תורתנו הקדושה?

2. מה בדעת משרדך לעשות, כדי למנוע מקרים דומים בעתיד?

תשובת שר העבודה והרווחה מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מייד לאחר פרסום היריעה בעיתון "המדיע" מיום ו' בטבת התשמ"ה הוריתי למשרדי לבדוק את המצב. המפקחים יישו עם הנהלת "אגד", והם במשא ומתן עם "אגד". הכדיקה מתבצעת ביסודיות רבה מול נהגיו "אגד", אם ימצא כי "אגד" מפר את חוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"ח — 1951, כמצוין בידיעה האמורה, יפעיל משרדי צעדים משפטיים כנדרש.

527. הפסקת מימון פרויקט המשפחתונים

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"י בטבת התשמ"ה (13 בינואר 1985):

בעקבות הידיעה כי פרויקט המשפחתונים בשכונת תל-כביר עומד להיסגר ו-90 ילדים ייוותרו ללא כל מסגרת מטפלת, משום שמשרד העבודה והרווחה הפסיק להזרים כספים למימון הפרויקט, ברצוני לשאול את כבוד השר:

3. החשלושים הם בפיקוח צמוד של מערכת החשבונות של המחלקה ושל הרשות המקומית. כן מקיים משרדנו כדיקה של הוצאות שונות לשירותי רווחה ביישובים, לרבות הוצאות בתחום זה.

הנהגים מגישים למחלקה דיווחים לחשלושים הנתונים מאומתים מול הצעות המחיר שאושרו ונבדקים לפי כללי מינהל החשבונות.

במימון ההסעות משתתפים גופים שונים וכן משפחת החולה, כאשר היחסיות בהוצאה המתחלקת ביניהם ידועה מראש למחלקה לשירותים חברתיים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

שר העבודה והרווחה ישיב על שאלתא מס' 473 של חבר הכנסת רפאל איתן בנושא צמצום דמי האבטלה.

473. צמצום דמי האבטלה

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר העבודה והרווחה ביום ט"ו בטבת התשמ"ה (8 בינואר 1985):

עקב המצב שנוצר, שלא כל המובטלים מוכנים לקבל עבודות המוצעות להם ומעדיפים את דמי האבטלה, שלפעמים הם גבוהים מהשכר שמוצע, אודה לך מאוד אם תשיב לי:

1. האם מוכן משרדך לשקול לצמצם את דמי האבטלה המשולמים היום, כתמריץ ליציאה לעבודה?

2. אם לא — מדוע?

3. כתמריץ נוסף, האם מוכן משרדך לשקול קיצור הזמן שסבומים אלה משולמים?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

1. התשובה שלילית.

2. אינני סבור ששיעור דמי האבטלה פוגע במוטיבציה לצאת לעבודה. הבעיה נעוצה בעיקרה בהגדרה "עבודה מתאימה".

3. התשובה שלילית.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אבקש להשיב על שאלתא מס' 475 של חבר הכנסת בן-אליעזר בעניין החשש להפסקת פעולות נח"ל בעיירות פיתוח.

475. חשש להפסקת פעולות נח"ל

בעיירות הפיתוח

חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את שר העבודה והרווחה ביום ט"ו בטבת התשמ"ה (8 בינואר 1985):

בעיתון "דבר" של יום שיש, 28 בדצמבר 1984, התפרסמה כתבה המצביעה על חשש להפסקת פעולות הנח"ל בעיירות הפיתוח.

הנתונים הידועים לי הם, כי 14 גרעיני נח"ל פעלו עד היום בחמש עיירות פיתוח — קריית-שמונה, מעלות, שלום, בית-שאן וירוחם. בגרעינים אלו פועלים מאות בני נוער, ולפי התוכנית עמדו להיתוסף עליהם ארבעה גרעינים חדשים בחודש פברואר 1985. 50% לערך מקרב מסיימי מסלול הנח"ל בעיר פיתוח נקלטו בהם לאחר סיום שירותם.

קיים חשש להפסקת פעולת גרעיני נח"ל מפני שוועדת ההיגוי הממשלתית שטיפלה בהם, הפסיקה לפעול. אם זה נכון, זאת תהיה פגיעה נוספת בעיר הפיתוח.

יחידה מכך, מתברר שהעובדים הנהנים מחוק ביטוח אבטלה אינם מנצלים את החוק עד תום למרות זכאותם. על-פי החוק רשאי עובד ליהנות מדמי אבטלה מ-135 יום עד 175 יום, ואילו במציאות הממוצע הוא 70 — 80 יום. פירוש הדבר הוא, שאין ניצול יתר של הזכות המוקנית על-פי החוק.

למרות זאת, אנו מודעים לכך שבשוליים יש עובדים מסוימים המנצלים את החוק לרעה, ואנו פועלים כדי לצמצם את האפשרות הזאת. כך, למשל, אנו מציעים להטיל על לשכות התעסוקה להפנות צעירים עד גיל 24 לתעסוקות המצויות במשק ללא כל קשר להכשרתם המקצועית או להשכלתם, אלא אך ורק בהתחשב בכשירות הרפואית שלהם. אנו חושבים שבחורים צעירים עד גיל 24, בחקופה של משכר כלכלי, צריכים לצאת לכל עבודה שמוצעת להם, והם אינם רשאים לסרב. יחידה מזו, הצענו לשנות את ההגדרה של מרחק גיאוגרפי שמקנה זכות לקבלת מענק אבטלה מ-40 ל-60 קילומטר. אם היום מופנה אדם לעבודה הנמצאת במרחק 40 קילומטר ממקום מגוריו, הוא רשאי לסרב והוא מקבל מענק אבטלה. אנו מציעים לצמצם אפשרות זו ולהגדיל את המרחק מ-40 ל-60 קילומטר. ודאי שנקבע כיצד מן הכלל אמהות לחינוכות, שאותן אי אפשר לחייב לנסוע לעבודה מרחק כזה. כמו כן, אנו מציעים לצמצם את ההגדרה של "עבודה מתאימה".

אבל, ככלל, חשוב שתדעו שכל עובד שמסרב לצאת לעבודה המוצעת לו מאבד את זכותו לקבל מענק אבטלה. כך שאי אפשר לטעון שיש ניצול של החוק לרעה, והחוק מהווה תמריץ שלילי ליציאה לעבודה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מבין, אדוני שר העבודה והרווחה, שהתשובה המפורטת באה להשיב על שאלה נוספת שלא נשאלה.

566. מענקי אבטלה ביהודה ושומרון

חבר הכנסת ע' עלי שאל את שר העבודה והרווחה ביום ד' בשבט התשנ"ה (29 בינואר 1985):

בעיתונים התפרסמו ידיעות שלפיהן מובטלים יהודים תושבי יהודה ושומרון אינם זוכים למענקי אבטלה, כפי שמקובל בחלקים האחרים של ארץ ישראל.

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיבני:

1. האם הידיעות נכונות?
2. האם השר מודע לכך?
3. אם הידיעות נכונות — מדוע מופלים לרעה תושבי היהודים של יהודה ושומרון?
4. מה בדעת השר לעשות כדי לתקן קיפוח זה?

תשובת שר העבודה והרווחה מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.
2. כן.

3. מתברר שאגב החלה אישית של זכויות הביטוח הלאומי על ישראלים תושבי יהודה, שומרון ועזה, לא ניתנה הדעת על כינון שירותי תעסוקה שיהיה בהם כדי לסייע למימון הזכויות הבסיסיות לעבודה, ובהיעדרה — לדמי אבטלה.

4. חרף הסיכון המשפטי שהחלת חיקוקי שירות התעסוקה כרוכה בהם בנסיבות הנתונות, כימים אלה מסיים

1. האם אכן הופסקה או צומצמה הזרמת הכספים למימון הפרויקט האמור?

2. אם התואנה להחלטה זאת היא שרוב הילדים בתל-כביר אינם מקרים סוציאליים, מה הם הנתונים המבססים זאת?

3. מה הן התוצאות החברתיות העוללות להיגרם לילדים, בנוסף על כך שהם כבר עתה ילדי מצוקה וסובלים מבעיות כבדות?

4. כיצד מתכוון המשרד לטפל בבעיות שיעלו לאחר סגירת הפרויקט?

תשובת שר העבודה והרווחה מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

פרויקט המשפחתונים בשכונת תל-כביר ממשיך לפעול, ואין כוונה להפסיק את פעולתו.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אבקש משו העבודה והרווחה להשיב על שאלתא מסי 549 של חבר הכנסת ויינשטיין, בנושא תשלום דמי אבטלה.

549. תשלום דמי אבטלה

חבר הכנסת א' ויינשטיין שאל את שר העבודה והרווחה ביום ד' בשבט התשנ"ה (29 בינואר 1985):

בעיתונים פורסם שלמעלה מ-4,000 בקשות להעסקת עובדים בקטיף הועברו ללשכות העבודה בשטחים, משום שמובטלים מקבלי דמי אבטלה בישראל דחו אותן.

לפיכך, אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם הידיעות שפורסמו נכונות?
2. אם כן — האם בדעת השר לפעול לשינוי מדיניות תשלום דמי האבטלה כך שיווצר תמריץ למבוטלים לצאת לעבודה?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

1. הפרסום, לצערי, אכן נכון, אלא שהקטיף מהווה יעד תעסוקתי אחד מני יעדים תעסוקתיים אחרים, שנעדו לספק הבקשות לעובדי יהודה, שומרון ועזה.

לפי רשומותינו לא היה בידינו לספק במרוצת ינואר 1985 5,639 בקשות לעובדים, מתוכן הועברו למילוי על-ידי עובדי יהודה, שומרון ועזה 3,977 בקשות.

2. אין לחלות את הקולר בביטוח אבטלה לבדו, העניין קשור בעיקרו למיתוסים תעסוקתיים שליליים הרווחים בקרבנו ולרמות שרר אטרקטיביות.

בכל הנוגע למשרדנו, אנו נוקטים את הצעדים המתאימים לעידוד עבודה בתעסוקות מצויות. הצעות לעידוד עבודה בתעסוקות מצויות הגשנו לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

אולי ארחיב את הריכוז בנושא זה, שעליו שאל גם חבר הכנסת רפאל איתן, ותשובתי בכתב על שאלתו היתה קצרה. הנושא הוא — באיזו מידה חוק ביטוח מפני אבטלה מהווה תמריץ שלילי לעבודה. אני רוצה להקדים ולומר, שמדובר על עיקרון של ביטוח, חבר הכנסת ויינשטיין, העובדים צברו זכויות במשך שנים כדי לבטח את עצמם לימים של משכר כלכלי ואבטלה קשה. ואם הגיעו ימים אלה, ויש אבטלה, זכאים הם ליהנות מהזכויות שצברו על-פי חוק זה.

586. הפעלת קבלני כוח-עבודה במפעלים ממלכתיים

חבר הכנסת ד' בן-מאיר שאל את שר העבודה והרווחה ביום ז' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

התופעה של קבלת עובדים במפעלים ממלכתיים באמצעות קבלנים מקבלת ממדים מראניים. מספרם של קבלנים אלה עולה מיום ליום. מפעלים מסוימים קולטים עובדים אך ורק באמצעותם, בעיקר במקצועות האחזקה. כאשר כבר קיימת נטייה לקלוט פקידים, טכנאים ומהנדסים בשיטה זו.

הקשר של העובדים עם הקבלן מתקיים רק באמצעות תלוש המשכורת. כרוב המקרים הקבלן אף לא נפגש עם העובד אלא רק מספק למפעל, ממש בשיטת ה"ראיסים", עובדים אלו מקופחים בשכרם ובתנאיהם לעומת חבריהם שהועסקו ישירות על-ידי המפעל. התופעה חמורה במיוחד במפעלי ים-המלח, שם מועסקים מאות עובדים בשיטה זו.

ברצוני לשאול:

1. האם התופעה הזאת ידועה לכבוד השר?
2. מה הם ממדיה של התופעה?
3. מה בדעת השר לעשות כדי לחסל תופעה זאת במפעלים ממלכתיים?
4. מתי תבוצע הפסקת שיטת ה"ראיסים" במפעלים ממלכתיים?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

1. מוכרת לנו התופעה של קבלני-משנה, המקבלים על עצמם ביצוע משימות ועבודות מוגדרות בשירותו של מפעל גדול. כל עוד ממלא הקבלן את חובותיו כמעביד כלפי הרשויות, המפעל והעובדים, אין בכך משום חריגה. אני מבין שהשאלה מכוונת בעיקר לעובדים, שקבלתם נעשתה שלא באמצעות שירות התעסוקה ובניגוד לחוק. גם תופעה זו ידועה לנו.

2. אין ידינו מידע מדויק בעניין תופעת הקבלנים מהסוג הראשון. אשר לעובדים שנתקבלו לעבודתם בניגוד לחוק, הרי ככל הנוגע לעובדים מיהודה, משומרון ומחבל-עזה, מספרם נאמר ב-15 — 20 אלף עובדים, בעיקר בבניין ובחקלאות. לא נכללים במספר זה עצמאים קטנים. שעבודתם אינה רלבנטית מבחינה משפטית לחוק שירות התעסוקה, החשי"ט — 1959.

3 — 4. ההוראות הקיימות נועדו למען הבאה לדין של מי שעוסק בתיווך עבודה באופן פרטי, בניגוד לחוק. כרם, בעקבות האמור ברישא, בתשובה על שאלה מס' 2. אין הדבר נוגע לקבלנים מן הסוג המאופיין שם, אלא לעבודה בלתי מאורגנת השונה במהותה החוקית.

אנו נוקטים צעדים להתמודד עם הכעיה וכדעתי להיכנס אישית לעובי הקורה וליוזם דיון יסודי בנדון.

622. טיסותיה של חברת "טאואר אייר" בשבת

חבר הכנסת א"י שפירא שאל את שר העבודה והרווחה ביום ז' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

בעיתון "הארץ" מיום כ"ט בטבת התשמ"ה, 22 בינואר 1985, וכן בעיתון "ערכ שבח" מיום ו', כ"ה בטבת, פורסם כי חברת "טאואר אייר" פועלת בשבת.

צוות בין-משרדי של משפטנים בכירים את פעולתו בשיתוף עם משרד המשפטים. העושה למען הכנת התכנים והשיטה למתן שירותי תעסוקה לישראלים תושבי יהודה, שומרון ועזה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

שר העבודה והרווחה ישיב על שאילתא 567 של חבר הכנסת צבן בעניין נשירת 60% של ילדים ממעונות ירצ"ו בעירות הפיתוח.

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

זו אחת השאלות בשאילתא, אדוני היושב-ראש.

567. נשירת ילדים ממעונות-ירצ"ו

בעירות פיתוח

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר העבודה והרווחה ביום ז' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

בעקבות הידיעה על המספר הרב של הילדים שנשרו לאחרונה ממעונות-היום של ירצ"ו, ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. כמה מעונות-יום מקיימים בעירות הפיתוח הארגונים נעמ"ת וירצ"ו וארגונים אחרים?
2. כמה ילדים אפשר להחזיק במעונות של כל ארגון?
3. כמה ילדים מוחזקים בפועל על-ידם כיום?
4. מה היא ליצבת המשרד לנושא זה בשנה זאת ומה הייתה ההקצבה לפני שנה ולפני שנתיים (כללית ובעד כל ילד, במחירים קבועים)?
5. מה מתכוון השר לעשות, כדי למנוע את הנשירה ממעונות-יום?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

1. התפלגות המעונות בערי הפיתוח על-פי הארגונים המפעילים היא זו: ירצ"ו — 38 מעונות, נעמ"ת — 90 מעונות, תנועת האשה הדתית הלאומית — 25 מעונות ואחרים — 81 מעונות. סך-הכול — 234 מעונות-יום.

2 — 3. התפוסה המתוכננת בוירצ"ו היא — 2,200, והתפוסה בפועל היא 1,933. בנעמ"ת התפוסה המתוכננת היא 4,028, ובפועל — 3,475. בתנועת האשה הדתית הלאומית התפוסה המתוכננת היא 1,360, ובפועל — 906. סך-הכול התפוסה המתוכננת היא 5,550, והתפוסה בפועל — 7,500.

4. ילדי ערי הפיתוח נכללים בין האוכלוסיות המועדרות על-ידי משרדנו וחוזים עקב כך להנחות החורגות מהקריטריונים שעל-פיהם מסוגלת כלל האוכלוסייה. בשנת הלימודים התשמ"ג הוענקו שלוש דרגות זכות לאוכלוסייה זו. בשנת הלימודים התשמ"ד הוענקה דרגת זכות אחת. ואילו השנה הוענקו שתי דרגות זכות.

בהיותנו מודעים לבעיות המיוחדות לערי הפיתוח, לא הוגבל התקציב המיועד לילדי אוכלוסייה זו, וכתוצאה מכך אף אין הגבלה במספר הילדים שאותם ניתן לקלוט במערכת.

5. הנני מודע לעובדה, כי שכר הלימוד במעונות-יום הוא גבוה, ועקב כך מתקשות אמהות רבות לעמוד בנטל, במיוחד בערי הפיתוח. בשל החשיבות הרבה שאני מייחס לנושא, מיניתי ועדה בראשותו של חבר הכנסת מאיר שטרית לבדיקתה. הוועדה סיימה את עבודתה והגישתה השבוע את מסקנותיה. אנו כותנים את אופן יישומן.

החקירות על קציני מבחן לנוער, בנוסף על כמה חוקרי נוער וחקרים ומנוסים.

לאחרונה החל השירות לארגן השתלמויות לכל חוקרי הנוער בשיתוף הדוק עם המשטרה ועם משפטים בכל המחוזות. התקיים יום עיון ארצי והוצאה חוברת הדרכה לחוקרי נוער. נקבע מרכז לנושא. פועלים עתה 70 חוקרי נוער.

בשלב זה אין לדעתנו צורך בהתארגנות נוספת.

624. בעיית קבורתם של נפטרים שחיו במוסדות למפגרים

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר העבודה והרווחה כיום ז' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

מפרסום בעיתון "ידיעות אחרונות" — מוסף שבועי, סוף דצמבר 1984 — ומפניות שהגיעו אלי ממשפחות שונות החבר, כי קיימת בעיה בעניין קבורתם של מפגרים שנפטרו לאחר ששהו שנים רבות במוסדות שונים בארץ, ועם פטירתם מבקשת המשפחה לקבורם במקום שבו נולדו או גדלו, או במקום שבו חיים בני משפחתם.

אבקש להשיבני, בתור השר הממונה על השירות למפגר, על השאלות האלה:

1. מה הם הנהלים לקבורת מפגרים שנפטרו לאחר שנות שהייה במוסד?
2. מי קובע היכן ייקברו נפטרים אלה?
3. מה הוא מעמדה של משפחת הנפטר כסוגיה זו?
4. למי ניתן לפנות כדי לטפל בנושא?
5. מה עשה משרדך בעניינו של ח"ה (שמו נמסר ברצוף) מגן-חיים, שעניינו הוזכר בכתבה הנ"ל?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

1. אין נהלים פורמליים במשרדנו לגבי קבורת מפגרים ששהו במוסדות תקופה ארוכה.
2. הכלל הוא שהמשפחה היא המטפלת בנושא הקבורה. אם אין משפחה, המעון שבו שהה הנפטר מטפל בקבורה כאזור הימצאות המעון. בדרך כלל הדבר מסתדר תוך הידברות ונכונות חברה קדישא לטפל בעניין.
3. בדרך כלל קוברי הנפטר, בסיוע של צוות המעון שבו שהה הנפטר, מטפלים בקבורה ומבצעים את הפעולות הפורמליות הנדרשות — טיפול משרדי הפנים, המשטרה והבריאות.
4. להנהלת השירות למפגר לא הגיעה תלונה בכעיה המיוחדת שהועלתה בשאלתא ולא הוצגו בפנינו בעיה נוספת. הנושא מוצא את פתורו, בדרך כלל, ברמה המקומית של המעון, המשפחה וחברה קדישא של הרשות שבה הם נמצאים.
5. השירות למפגר לא פעל, כאמור, בעניינו של ח"ה ולא היתה אליו פנייה לטיפול. ביקשתי מן השירות למפגר להקים ועדה משותפת עם משרד הדתות כדי לגבש נוהל קבוע לטיפול במקרים דומים, שאני מקווה שלא יהיו.

703. אבטלה קשה באזור הגליל

חבר הכנסת ע' עלי שאל את שר העבודה והרווחה כיום כ' בשבט התשמ"ה (11 בפברואר 1985):

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם יש בידר החברה היתר עבורה כשבת?
2. אם כן — מאיזו סיבה ולאיזה צורך הוא ניתן?
3. אם לא — האם תורה לנקוט צעדים נגד העובדים בשבת בניגוד לחוק שעות עבודה ומנוחה?

תשובת שר העבודה והרווחה מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

החברה אינה פועלת בישראל בשבת. הפרסום עסק בטיסות החברה מניוירוק לאירופה בשבת.

623. עבירות מין בקטינים

חבר הכנסת אר' לין שאל את שר העבודה והרווחה כיום ז' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

ב־17 בדצמבר 1984 התפרסמה בשבועון "לאשה" כתבה בנושא עבירות מין בקטינים. בכתבה זו מצוטטת עובדת משרדך, המביעה דעה, ש"לא חשוב לתפוס ולהעניש את העבריין ואין זה מראיג במיוחד את עובדי משרדך". כמו כן היא מבטאת הערכה, שהמצב בנושא עבירות המין בקטינים אינו חמור, וכי מפריזים ברצינותו.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם הערכתה של עובדת משרדך על חומרת הבעיה של עבירות מין בקטינים משקפת את עמדת משרדך?
2. האם דעתה של עובדת משרדך, שאין זה כה חשוב לתפוס את עבריין המין ולהענישו, אף היא משקפת את עמדת משרדך?

3. האם לדעתך עושה המשרד את האפשרי והנחוץ על-מנת שעבריני המין, באמצעות חוקרי הנוער, יוכאו למשפט בכל מידת היעילות והחומרה הדרושה?

4. האם לאחרונה גובשה במשרדך מדיניות כוללת ומחייבת, או האם נעשתה היערכות מיוחדת בנושא זה, ואם כן — מהי?

תשובת שר העבודה והרווחה מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הפרסום המצוטט בעיתון "לאשה" אינו מבטא את עמדתה של המרואיינת ולא את עמדתו של משרדנו. אנו רואים תופעה זו כחמורה, גם אם מבחינה סטטיסטית לא היתה עלייה בתלונות על עבירה זו למשטרה בשנים האחרונות. שכיחותה של התופעה גדולה בהרבה מזו המדווחת.

2. בחוק לחיקון דיני הראיות (הגנת ילדים), התש"ט, נקבע כי ההגנה על שלומם הגופני והנפשי של הילדים מתחה לגיל 14 עלולה לפגוע במקרים מסוימים בלבד ביעילותה של המשטרה לגלות עבריינים.

3. חוקרי נוער ממונים על חקירתם של הקורבנות. המשטרה ממונה על הפיסת עבריינים. אנו עושים כל מאמץ להדק את שיתוף הפעולה בין חוקרי הנוער למשטרה על-ידי השתלמויות והנחיות.

4. ב־1 בינואר 1983 הוחלט בישיבה עם שר המשפטים והיועץ המשפטי לממשלה להעביר את האחריות לנושא לשירות מבחן לנוער במשרד, ולהטיל את עיקר מעמסת

מקבלת כל אשה ייעוץ והסברה וכן חומר על ההיריון ועל זכויות היולדת.

2. המימון כולו הוא של המרכז לדמוגרפיה, והוא הסתכם עד כה ב-3 מיליוני שקלים. סכום זה מוקצב לשנת הכספים הבאה.

3. הפרויקט טרם הגיע לשלב סיום. בחודשים הקרובים אנו מקוים למצאים ראשונים. לאחר הצצה חטופה בשאלונים אנו מתרשמים כי יש יסוד לטענה שאחוז משמעותי של נשים תחלטה על המשך ההיריון ולא תבצענה הפלות.

4. הקריטריונים לבחירת היישובים הם: אוכלוסייה המורכבת מנשים בגיל הפרייה וכן כוח-אדם בתחנות, המסוגל לתת את הייעוץ וההסברה.

אשר לפרויקט "הורים במישור" — המטרה היא לסייע להורים המחפשים דרך להגדיל את משפחתם. הפרויקט הוא כשלב תכנוני בלבד. כשלב ראשון הוא יתבצע רק בירושלים. העלות היא 500,000 שקל.

שרה דורון (הליכוד):

מה עם הרוח של הוועדה בראשות פרופסור שנקר באותו נושא? מה עם המלצותיה? האם אפשר לקבל את ההמלצות והאם הן משתלבות בנושא?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

לצערי הרב, אינני יכול להוסיף. אני צריך לבדוק את הפרטים. לא ידוע לי העניין.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה לשר העבודה והרווחה. אנו עובדים עכשיו לשאלות שהופנו לשר לענייני רשות. בבקשה, אדוני השר.

24. גיור לצורך נישואין

חבר הכנסת מ' פלד שאל את השר לענייני דתות ביום ו' בתשרי התשמ"ה (2 באוקטובר 1984):

בעיתון "חדשות" 12 באוגוסט 1984 פורסמה כתבה על זוג צעירים — יהודייה בשם יונה אלזש וזרבי בשם סעדי חוואס — הרוצים להינשא.

חוואס, מוסלמי, הכיע את רצונו להתגייר ואף נפתח לו תיק במשרד הרבנות הראשית בתל-אביב (מס' 17575). לבסוף נדחה על-ידי רב (בחדר מס' 3). בטענה שעליו לדאוג קודם כול לכן, שבת זוגו, בהיריון, תבצע הפלה מלאכותית. בו במקום הורה הרב לפקיד העזר שלא להמשיך את הטיפול בתיק.

לפיכך, הריני שואל:

1. האם קיים נוהג רבנות הראשית שלא לגייר אדם שבת זוגו היהודייה בהיריון?

2. אם הפרסום נכון, מי הסמיך את הרב לנהוג כפי שמתואר בכתבה?

השר לענייני דתות י' בורג:

הכתובת שהופיעה בעיתון "חדשות", שעליה מסתמכת השאלתא, איננה תואמת את האמת.

המבקש, מר סעדי חוואס, הופיע בפני הרכב מלא של בית-הדין הרבני בתל-אביב, ביום 29 ביולי 1984, והצהיר כי רצונו להתגייר נובע אך ורק מכך שיש לו חברה יהודייה בהיריון. על סמך הצהרתו פסק בית-הדין לפי דין תורה: "בית-הדין לא רואה שום רצון כן שהמבקש מעוניין להתגייר

לפי פרסומים שונים, כ-25% מכלל המובטלים בארץ הם תושבי הגליל: המספר יגדל בהרבה בתקופה הקרובה, עם גמר העבודות העונתיות. האבטלה הגבוהה בחבל ארץ זה גורמת אורירה קשה ביישובים.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם נתונים אלה נכונים?

2. היש למשרד תוכניות להתמודד עם הבעיה, ומה בדעת השר לעשות כדי לפתור את בעיית האבטלה בגליל?

תשובת שר העבודה והרווחה מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. שיעור המובטלים תושבי הגליל הוא 19.7% מכלל המובטלים בארץ.

2. משרדי ערך תוכניות וביצוע חלק מהן נמצא בעיצומו. כל אלה — בתחום שעליו הוא מופקד, תחום הכולל מיצוי תעסוקות מצריות וגקיטת אמצעים להקלת תקופת המעבר.

הואיל ולבעיית האבטלה יש פתרון רציני רק כאמצעות יצירת תעסוקה, הרי רשויות משרדי ממשלה אחת תפקידן בהתאם למטלת עליהן כלפי גורמי הממשל הכלכליים המופקדים על הנושא.

704. הפרויקטים של המרכז לדמוגרפיה

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר העבודה והרווחה ביום כ' בשבט התשמ"ה (11 בפברואר 1985):

בחוברת "ידיעות המרכז לדמוגרפיה" מדצמבר 1984 דווח על שני פרויקטים שבטיפול המרכז — פרויקט ניסיוני למניעת הפלות מיותרות והפרויקט "הורים במישור".

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה היא מהות הפרויקטים האלה?

2. מה היא עלותם?

3. האם כבר יש ממצאים כלשהם?

4. מה היו הקריטריונים לבחירת היישובים שבהם התבצעו הפרויקטים?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

1. המטרה היא לפתח שירותי ייעוץ והסברה המבטיחים שההחלטה על הפסקת ההיריון לא מתבוננת תהיה בחירה אמיתית בין אלטרנטיבות, ולא בחיפזון אלא לאחר שיקול דעת מעמיק.

כאשר מתברר לאשה שהיא בהיריון, יש להבטיח לה אפשרות רחבה ומיידית של ייעוץ מתאים. לכן יש כוונה להקים מערכת ייעוץ מתאימה, שתופעל על-ידי נשים שקיבלו הכשרה מתאימה. לכן, מערכת זו צריכה לעמוד בצורה מתאימה לרשות כל המוסדות שבהם יכולה אשה לבקר כדי לקבל מידע ראשוני על ההיריון. אם תוך כדי ייעוץ מתברר שהאשה חושבת על הפלה כאמצעי לפתרון בעיותיה, הכוונה היא להפנות את תשומת לבו לסיכונים הכרוכים בכך. היום אין מערכת מוסדרת והתוצאה היא שנשים רבות מחליטות לכצע הפלה ללא שיחה וללא קבלת ייעוץ או מידע על התופעה והשלכותיה.

בימים אלה נערך פרויקט ניסיוני בבתי-ים, ביבנה ובנתניה, והוא מתבצע על-ידי המרכז לדמוגרפיה שבמשרד העבודה והרווחה, משרד הבריאות ומרכז קופת-חולים. בפרויקט זה

ביום ז' באלול התשמ"ד, 4 בספטמבר 1984, השיב היועץ המשפטי לממשלה למנהל בתי-הדין הרבניים, בין היתר כדלקמן: "בעקבות הצעתו של נשיא בתי-הדין הרבני הגדול, הנוכחית במכתבך, בדבר הכנת הנחיות בעניין זה, שיוכאו כפני הנשיאים של בתי-המשפט ושל בתי-הדין הרבניים, אעביר העתקים של מכתבי זה ושל מכתבך אלי אל נשיא בית-המשפט העליון".

ביום י"ח באב התשמ"ד, 16 באוגוסט 1984, הוציא מנהל בתי-הדין הרבניים, על-פי הוראת השר לענייני דתות, חוזר לכל הדיינים, שבו נכלל צילום ממכתבו של היועץ המשפטי לממשלה אל השר לענייני דתות, מיום א' באב התשמ"ד, בנושא: "פעילות של דיינים בתחום המפלגתי". העתק חוזר זה, עם מכתב לוואי, נשלח בו ביום ליועץ המשפטי לממשלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

האם מכל זה ניתן להכין שאומנם חל על דיינים איסור לעסוק בפעילות פוליטית מפלגתית?

השר לענייני דתות י' בורג:

אני חושב שהעניין הזה מובן מאליו, אבל, כפי שקראתי, נדמה לי שעדיין לא הוצאו הנחיות מחייבות לכל הערכאות. אם יהיה נוסח מוסכם, בהחלט כך צריך לנהוג. אין לי שום פקפוק, שבעניין זה צריך להיות דין ברור לכל אחד ואחד.

76. תאורת חירום בכותל המערבי

חבר הכנסת א"י שפירא שאל את שר העבודה והרווחה ביום ה' בחשוון התשמ"ה (31 באוקטובר 1984):

בהושענא-רבך, בעלות השחר, פקדו אלפים את רחבת הכותל לתפילה. מחמת הגשם העז שירד, נדחסו המונים לחלק המקורה שברחבת הכותל. לאחר זמן לא רב אירעה תקלה בחשמל. המקום נחשף לחלוטין וכמשך שעה ארוכה שררה במקום אנדרלמוסיה.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם יש סידורים לתאורת חירום ברחבת הכותל?

2. אם כן — האם הופעלו הסידורים הללו באותו בוקר, ואם לא — מדוע?

3. אם אין סידורים כאלה, האם יש ככוונת משרדך להתקין במקום תאורת חירום?

תשובת השר לענייני דתות י' בורג:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. יש סידורים לתאורת חירום.

2. הסידורים הופעלו, ואי-פעולה לזמן קצר נובעת אך מסיבות טכניות.

3. יש ככוונת המשרד להתקין גנרטור לשעת חירום.

168. רישום ממזרים

חבר הכנסת מ' פלד שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ה בחשוון התשמ"ה (20 בנובמבר 1984):

ב"דיעות אחרונות" (8 בנובמבר 1984) דווח על פסק-דין שנתן באחרונה בית-דין רבני בחיפה, ולפיו הוכרז ילד מסוים כממזר. בפסק-הדין קבעו הדיינים, כי התנוק נולד לזנונים. הם הורו להעביר החלטה זו למשרד הדתות.

ולחיות כיהודי ולקיים מצוות, וכל מטרתו לגיור היא מפני שהיהודייה שאתה הוא חי היא בהיריון. לכן דוחים את הבקשה".

30. איסור פעילות פוליטית ומפלגתית

של דיינים

חבר הכנסת מ' פלד שאל את השר לענייני דתות ביום ו' בחשרי התשמ"ה (2 באוקטובר 1984):

במכתב שהפני מנהל בתי-הדין הרבניים, הרב מירון, בחודש אוגוסט 1984, בקרב מזכירי בתי-הדין הרבניים, הוא תוקף את היועץ המשפטי לממשלה, הפרופסור יצחק זמיר, על הוראתו האוסרת פעילות פוליטית ומפלגתית של דיינים. על-פי "הארץ" 24 באוגוסט 1984, קובע הרב מירון כדלהלן: "גם אם היינו גורסים שלגבי שופטים קיימות, מסיבה כלשהי, המגבלות שאותן גורס היועץ המשפטי, ניתן בהחלט לאבחן ולומר שלא כל ההגבלות הללו חלות על דייני בתי-הדין הרבניים".

לפיכך, הריני שואל:

1. האם תיאם מנהל בתי-הדין הרבניים את הדברים שכתב במכתבו עם שר הדתות טרם פרסומם?

2. אם לא תואמו הדברים מראש, מה היא עמדת שר הדתות בשאלה הנדונה במכתב?

3. האם גורס שר הדתות, כדעתו של הרב מירון, שדין דיינים של בתי-הדין הרבניים אינו כדין שופטים?

4. אם כן — כמה שונה דינם של אלה מדינם של אלה?

5. אילו צעדים כבר נקט שר הדתות, בעקבות פנייתו של היועץ המשפטי לממשלה אליו, "לעשות את הנדרש כדי שדיינים יימנעו מפעילות מפלגתית שאינה מתאימת עם החוק ועם ההתנהגות ההולמת מעמדו של דין"?

6. אם כבר נקט צעדים כלשהם, האם מתכוון שר הדתות לנקוט צעדים נוספים? אם כן — אילו?

7. אם לא נקט צעדים כלשהם, האם מתכוון שר הדתות לנקוט צעדים כלשהם? אם כן — אילו?

8. האם פרסום המכתב של הרב מירון עולה בקנה אחד עם החוק ועם הנוהל התקין?

השר לענייני דתות י' בורג:

מכתבו כן שמונת העמודים של מנהל בתי-הדין הרבניים אל היועץ המשפטי לממשלה, מיום י' באב התשמ"ד, 8 באוגוסט 1984, שהפסקה הקטנה ממנו, שצוטטה בשאלילתא, הוצאה מהקשרה, בא כתשובה על מכתבו של היועץ המשפטי לממשלה, שהופנה אליו ישירות ביום ג' באב התשמ"ד, 1 באוגוסט 1984.

כל הדברים שכתב מנהל בתי-הדין במכתבו זה וכל מכתבי בענייני דיינים נכתבו בגלוי.

במכתבו האמור קובע מנהל בתי-הדין שיש שוויון מלא בין דיינים לבין שופטים, וכי הוא סבור כי על נשיאי הערכאות המשפטיות הנוגעות בדבר להוציא הנחיות מחייבות בקשר למעורבות פוליטית הן של שופטים והן של דיינים. הוא מזכיר ליועץ המשפטי לממשלה את הצעתו של נשיא בתי-הדין הרבני הגדול בזמנו, כי רצוי שתובא על-ידו טיוטה של ההנחיות האמורות "בפני נשיא הערכאות השיפוטיות הנוגעות בדבר, ומשתקבל הנוסח המוסכם. הוא יופץ בין השופטים והדיינים כהנחיה מחייבת".

אילך הרני שואל:

1. האם רושם המשרד ממזרים?
2. איך נקבע מעמדו של אדם כממזר?
3. מה דינו של מי שרשום במשרד הדתות כממזר — אילו הגבלות ואילו איסורים חלים עליו?

השר לענייני דתות י' בורג:

במסגרת המחלקה לרבנות פועלת במשרדנו היחידה לרישום נישואין וגירושין. המרכזות רשימה של מעוכבי חיתון מכל הסוגים, כגון אנשים המבקשים להינשא למרות שהותירו אשה בחוץ-לארץ, ספק נשואים, וכאלה שיש צורך כביור נוסף כדי לאפשר להם להינשא.

פעולת המשרד מתבצעת על-פי חוות דעת של היועץ המשפטי לממשלה דאז, הפרופסור אהרן ברק, מיום ט' בחשוון התשל"ו, 14 באוקטובר 1975. בהתאם לאותה חוות דעת, מפקח המשרד על פעולת רושמי הנישואין, ובין היתר כלולה במסגרת זו העמדה של המידע על מעוכבי נישואין לרשות רושמי הנישואין.

אין רישום מיוחד לגבי ממזרים. הם נכללים באותה רשימה עם יתר מעוכבי החיתון. מעמדו של ממזר נקבע על-ידי בית-דין רבני, במסגרת הליך שיפוטי כחוק בענייני הנישואין והגירושין של הוריו או כתוצאה מבקשה של היתר נישואין. ממזר מעוכב להינשא על-פי דין תורה, אלא אם כן בית-דין רבני דן בעניינו ומצא שיש להקל לגביו את הסטטוס האמור. העיכוב אינו חל אם מדובר בנישואין במסגרת אותו סטטוס וכן לגבי גרים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

האם מצב זה אינו מעיד על כך שיש צורך להנהיג נישואין אזרחיים, כדי שישחררו את מעוכבי הנישואין האלה?

השר לענייני דתות י' בורג:

אני מניח שהשאלה מבוססת על השקפתך. ואני מניח שאתה יודע שיש לי השקפה מנוגדת.

224. טיפול במתגירים על-ידי הרבנות הראשית

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את השר לענייני דתות ביום י"ב בכסליו התשמ"ה (6 בדצמבר 1984):

ביום 19 בנובמבר 1984 התפרסמה בעיתון "הארץ" ידיעה המתחייבת לכללים חדשים, אשר נשלחו על-ידי הרבנים הראשיים לכל בתי-הדין. בין היתר דווח על חקנה הקובעת, כי בשום פנים ואופן אין להקל ולגיר לפני מלאות שנה מיום הגשת הבקשה לגיר. כן נקבע שהרבנות הראשית תיתן הסכמה מוקדמת כתנאי לאישורה של כל גירות על-ידי בית-דין דתי כלשהו.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם הידיעה נכונה?
2. האם שר הדתות אישר את הכללים הנ"ל?
3. מה הוא יסודם ההלכתי של הכללים?

4. מה הטעם ומה היסוד, מבחינה מינהלית ומבחינה דתית, לריכוז הסמכויות ולצנטרליזציה הבלתי מקובלת, שנקבעה בכללים הנ"ל?

השר לענייני דתות י' בורג:

נכונה העובדה, כי הרבנים הראשיים לישראל שלחו הוראות בענייני גיר לכל בתי-הדין הרבניים בארץ. הכללים הם: עדכון פרק כ"ח בתקנות הדיון, התש"ך, של בתי-הדין הרבניים הנוגעים לענייני גיר. תקנות אלה אינן טעונות לא אישור של שר הדתות ולא רישום ברשומות, כפי שנקבע כביור בבית-המשפט העליון בכג"ץ 150/59, פסק-דין ט"ו, עמוד 106. בהיותן חלק בלתי נפרד של ההלכה היהודית, שעל-פיה דן בית-הדין הרבני.

לפי חוק הרבנות הראשית לישראל, התש"ס — 1980, משמשים הרבנים הראשיים לסירוגין נשיאי בית-הדין הרבני הגדול ובחוק הדיינים, התשט"ו — 1955, יועדו להם תפקידים מינהליים מרכזיים רבים ביחס לדיינים ולבתי-הדין הרבניים. כמיוחד בתחום הגיר, שהוא בגדר המרת הדת. הרבנים הראשיים אינם נופלים במעמדם ממעמד ראשי הדת הלא-יהודים, לפי הפקודה של העדה הדתית (המרה), 1927.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, לנוכח הצנטרליזציה והשימוש ברבנות הראשית כרשות אפיפיורית מכוח חוק חילוני ולנוכח הקביעה המוחלטת שאקט הגיר הוא אקט דתי בעליל, האם אינך סבור שלצורך קיום מדינה דמוקרטית עלינו להמליץ על הפרדת הדת מהמדינה והנהגת נישואים אזרחיים, וכן הפרדת הרישום בתעודות הזהויות מדת לאזרחות בלבד, על-מנת שאנשים לא יהיו נרדפים פה בשל דתם?

השר לענייני דתות י' בורג:

בנוגע לשימוש במלה "אפיפיורית" — אני מסתייג מכול וכול, והייתי מציע גם לחברת הכנסת להיות זהירה קצת יותר בבחירת המלים שלה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אל תלול כאפיפיור.

השר לענייני דתות י' בורג:

אבל אם אינך רוצה בכך, היא יכולה להשאיר את המלה בפרוטוקול. זה עניינה, אבל זה ענייני להעיר על דבר שצורם את אזוני. עד כאן החלק הליטורי.

עכשיו, החלק הענייני: גיר הוא עניין דתי, ועל זה לא יכול להיות ויכוח. אפילו ראשי ממשלה שלא שייכים למפלג"ל אמרו שזה אקט הלכתי.

אשר לשאלה של הפרדת הדת והמדינה — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
במרשם האוכלוסין אפשר לרשום לפי אזרחות ולא לפי דת.

השר לענייני דתות י' בורג:

אגיע לזה.

לשאלה ששאלת על הפרדת הדת והמדינה: נדמה לי שכל חברי הכנסת, כל 120 חברי הכנסת, שלא כולם נוכחים כאן, יסכימו שהשאלה מקיפה יותר ואינה מתאימה למסגרת של השאלתה, ולכן אני פטור מלענות עליה בזה הרגע.

319. מצב בתי-הקברות בפקיעין העתיקה

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את השר לענייני דתות ביום כ"ה בכסליו התשמ"ה (19 בדצמבר 1984):

1. האם ידוע לשר, כי כביש זה אינו נוח לנסיעה ומהווה סכנה למשתמשים בו?

2. האם משרד מתכוון לתקן כביש זה, החיוני לעדה הדרוזית, ולהרחיבו, ואם כן — מתי?

3. האם במשרד מצויות תוכניות ממשלתיות לפיתוח דרכי גישה אל כפרי הדרוזים וכן אל המקומות הקרושים לעדה זו?

השר לענייני דתות י' בורג:
המשרד לענייני דתות אינו מופקד על הטיפול בכבישים אף אם אלה כבישי גישה לאחרים דתיים.

היו"ר ד' בן-מאיר:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שלמה עמר.

שלמה עמר (יחד):
הפניתי את השאלתא לשר הבינוי והשיכון, אך משום-מה היא הועברה לשר לענייני דתות.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אבקש ממזכיר הכנסת לרשום לפניו את ההערה של חבר הכנסת שלמה עמר ואולי להגיש את השאלתא פעם נוספת לשר הבינוי והשיכון.

השר לענייני דתות י' בורג:
זאת היתה טעות, אבל, אני מודה על האפשרות לדבר אליך.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אני מבין שאת השאלות של השואלים הנוספים — חבר הכנסת פנחס גולדשטיין, חבר הכנסת זיידן עטשי ומחמד ותד — אפשר להעביר לפרוטוקול, הם אינם.

אמל נסראלדין (הליכוד):
את השאלתא של חבר הכנסת זיידן עטשי אני מבקש שיקראו.

635. מינוי חברי המועצה הדתית הדרוזית

חבר הכנסת ז' עטשי שאל את השר לענייני דתות ביום ז' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

בהתאם לתקנות העדות הדתיות (ארגון) (העדה הדרוזית), התשי"ז — 1957, קיבלה העדה הדרוזית מעמד של עדה מוכרת בישראל והתמנתה עליידי שר הדתות מועצה דתית המורכבת משלושה, וזאת מתוקף סמכותו לפי סעיף מס' 2 לפקודת העדות הדתיות.

לאחרונה יצא לפנסיה השיח' אחמד ח'ייר, חבר הוועדה, ותבר שני, השיח' כאמל מעדי, הלך לעולמו.

לפי מצב זה, המועצה נשארה בסמכות היושב-ראש בלבד, שיח' אמין טריף.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הידיעות המוצגות הן נכונות?

2. מי הוא הגוף המוסמך למנות חברים במועצה הדתית הדרוזית במקום אלה היוצאים לפנסיה או הולכים לעולמם?

3. האם זכות המינוי היא זכות בלעדית של השר, וכיצד הוא עושה זאת?

לפי המסופר לי, המצב בפקיעין מוסיף להיות גרוע בכל הקשור לשמירה על בית-הקברות, שמוכרז כמקום קדוש. היו תקריות של הריסת קברים, שרפות ליד הקברים, זריקת זבל ואשפה כתחוס בית-הקברות ועוד.
אבקש מהשר להשיב לי:

1. האם קיבל משרד תלונות על הפגיעות בפקיעין? מה היו תגובות המשרד?

2. האם המשרד דואג להתקנת גדר מסביב לבית-הקברות?

3. מה עושה המשרד להעברת המזבלה המקומית מבית-הקברות?

4. האם המשרד שוקד על תוכניות לפיתוח האתר ולשימורו?

תשובת השר לענייני דתות י' בורג:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. קיבלנו תלונות וטיפלנו בהן לגופו של עניין.

2. נושא קביעת גבולות השטח מצוי בדין בבית-המשפט.

3. העניין נמצא בטיפול מנהל מחוז הצפון של משרד הפנים.

4. כן, עיין תשובה מס' 2.

459. מצבו של אתר קברי המכבים

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את השר לענייני דתות ביום ו' בטבת התשמ"ה (30 בדצמבר 1984):

מבקרים שביקרו באתר קברי המכבים ליד מודיעין מסרו, שמצב האתר הוא בכי רע: אין סידור נאות לאיסוף האשפה, אין גידור ואין די שלטי הסברה.

אודה לך מאוד אם תשיב לי:

1. האם ידוע לך מצב זה של האתר?

2. האם האתר מטופל עליידי משרדך?

3. האם תורה לבדוק את העניין ולדווח על שיפורים?

תשובת השר לענייני דתות י' בורג:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המצב ידוע לנו.

2. האתר לא מטופל עליידי משרדנו.

3. ראה תשובה על שאלה 2.

479. כביש לקבר יתרו שבקרני-חיטין

חבר הכנסת ש' עמר שאל את השר לענייני דתות ביום כ' בשבט התשמ"ה (11 בפברואר 1985):

קבר נבי-שועיב, הוא יתרו, שבקרני-חיטין הוא מקום קדוש לעדה הדרוזית, ואלפי מבקרים דרוזים עולים אליו לרגל ביום חגם. הכביש המקשר בין צומת-טבריה לקבר נבי-שועיב הוא כביש מסוכן בלא שוליים, והוא אינו כשר לנסיעה של כלי רכב רבים בו בזמן.

אזור זה משמש גם את צה"ל, העורך בו טקסי סיום השירותות לחיילים הדרוזים.

לאור זאת ברצוני לשאול את כבוד השר:

6. מדוע אין מתקיימת שמירה בבתי-העלמין גם בשעות הערב, כדי למנוע גנבת מצבות?
7. מה ברעת השר לעשות כדי לתקן מצב זה?

תשובת השר לענייני דתות י' בורג:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עם קבלת השאלתא הוריתי למנהל המחלקה לקבורה כמשרד לענייני דתות לברר את מצב בתי-העלמין בכפר-סבא עד תומו ולפעול לתיקון הליקויים כמסגרת הסמכויות החוקיות הנתונות בידי.

2. לפי הדיווח האחרון שקיבלתי, המצב בבתי-העלמין בכפר-סבא שופר, וכיום הכול תקין בהחלט.

3-4. המצב הקשה של בתי-העלמין בישראל ידוע לי, והוא נובע בעיקר מהמצב הכלכלי הקשה של המדינה כיום, במיוחד מחוסר תקציבים ממשלתיים ועירוניים המוקדשים לנושא חשוב זה.

5. האחזיות העיקרית למניעת מכת הגנבות הפוקדת את הארץ בכל התחומים, ובכלל זה לדאבוננו מצבות בתי-העלמין, מוטלת על שכם משטרת ישראל.

6. רוב בתי-העלמין נמצאים מחוץ לעיר והעסקת שומרים ככמות מספקת דורשת כספים מרובים. אין כל חברות הקדישא יכולות לעמוד בכך.

7. אנו עושים ונמשיך לעשות כמיטב יכולתנו, במסגרת הסמכות החוקיות שבדיננו, להתגבר גם על נגע זה הפושה בחברה הישראלית.

774. תוכנית להריסת מסגד עג'מי ביפו

חבר הכנסת מ' ותד שאל את השר לענייני דתות כיום כ"ט בשבט התשמ"ה (20 בפברואר 1985):

במסגרת התוכנית "מדרון יפו" יש נספת לשימור מבנים, וכו' מצוינים בתים המיועדים לשימור ולשיקום שאין להורסם. מדובר בלמעלה מ-150 בתים, האמורים להשתקם ולעמוד על תלם. ההיגיון אומר, כי בתי-הפילה, כנסיות ומסגדים אמורים להיות ברשימת השימור, וכך גם בתי-הספר, אך שני מבנים — מסגד עג'מי ובית-הספר חסן עראפה, אינם כלולים ברשימה זו.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. כיצד ייתכן ששני מבנים אלה לא נכללים ברשימת השימור?

2. מה ברעת השר לעשות למען הכללת המסגד בתוכנית השימור?

3. האם אין חשש, כי המסגד ייהרס עוד לפני שהתוכנית למדרון יפו תופקד בידי הוועדה המחוזית?

השר לענייני דתות י' בורג:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת א' סרטיני)

התשובה היא כדלקמן: הפרויקט המתקרא "מדרון יפו" הוא תוכנית שעריית תליאכבי מבקשת לגבש לגבי ייעוד מבנים ביפו, אף-על-פי שלתוכנית זו אין כל זיקה למשרד הדתות, אנו נפנה את תשומת לב העירייה לצורך ביחס הולם לאתרים דתיים שבתחומי הפרויקט.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה לך, אדוני השר לענייני דתות.

4. האם חבר המועצה שמילא גם תפקיד חבר בתי-הדין לערעורים וצא לגמלאות מתפקידו השני ממשיך להיות חבר במועצה?

5. מתי ברעת השר למנות חברים חדשים ולפי אילו קריטריונים?

השר לענייני דתות י' בורג:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת א' נסראלדין)

1. הפרטים המוצגים במבוא לשאלתא אינם מדויקים מבחינה משפטית. חוק בתי-הדין הדתיים הדרוזיים, התשכ"ב — 1962, הגדיר את נושא הגמלאות לגבי קאדי מדי'ה בלבד. תקנות העדות הדתיות (ארגון) (העדה הדרוזית), התשי"ז — 1957, שהסבירו את מעמדה של המועצה הדתית הדרוזית, לא קבעו מגבלה של גיל, וממילא אין לדבר על יציאה לגמלאות של חבר במועצה הדתית הדרוזית.

2. בפועל, משמעות הדבר כי ש"ח אחמד חייר, המוזכר על-ידי חבר הכנסת זיידן עטשי בשאלתא, אכן פרש לגמלאות לפני שנים אחדות מתפקידו בקאדי מדי'ה, אולם הוא ממשיך לכהן בתפקידו האחר כחבר המועצה הדתית הדרוזית. בעולם הישיבות אומרים: אלה שני דנים — דין אחד של קאדי ודין אחד של חבר ברשות הדתית.

3. הבסיס המשפטי להכרה בעדה הדרוזית כעדה עצמאית וכן להקמת מועצה דתית לעדה הזאת הוא בתקנות העדות הדתיות (ארגון) (העדה הדרוזית), התשי"ז — 1957. תקנות אלה תוקנו על-ידי שר הדתות, ומכאן שמינוי חברים במועצה זו נתון בסמכות השר לענייני דתות. כדי שלא תהיה טעות, השר שהיה ב-1957 הוא לא השר של היום.

4. אף שכאמור מינוי חבר במועצה הדתית הדרוזית הוא עניין הנתון לסמכות שר הדתות, הנני סבור כי מינוי חבר או חברים במועצה זאת צריך שיעשה תוך הרמוניה מלאה בין כל הגורמים הקשורים בנושא הזה, ובעיקר בין העדה לבין עצמה. כשייווצר מצב כזה, אפעל בהקדם.

491. חילול והזנחה בבתי-העלמין

חבר הכנסת פ' גולדשטיין שאל את השר לענייני דתות ביום ט"ו בטבת התשמ"ה (8 בינואר 1985):

נודע לי מפרסומים בעיתונות, כי לאחרונה התרבו מעשי חילול והזנחה של בתי-העלמין במקומות שונים בארץ בכלל, ובכפר-סבא בפרט.

בית-העלמין נועד להיות מקום שבו יוכבד המת ושאיורו ויכלו לבקר בו. בבית-העלמין בכפר-סבא, למשל, נמצא בית הסהרה פרוץ, ספרי קריאה ורת מפורזים, מצבות מטות לנפול ופסולת מפורזת בין הקברים. יצוין שבבתי-העלמין אחרים בארץ המצב דומה ואף גרוע יותר.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם ידוע לשר מצבו של בית-העלמין בכפר-סבא?

2. מה ברעת השר לעשות: כדי לשנות את המצב בבית-העלמין שבכפר סבא, כך שהמקום ימלא את ייעודו?

3. האם ידוע לשר המצב הקשה השורר בבתי-העלמין בישראל?

4. מי אחראי למצב הגרוע של בתי-העלמין?

5. האם ידוע לשר שנגנבות מצבות בבתי-העלמין ואין איש מוכן לקחת על עצמו את האחריות לכך?

לסדר-היום. השר יענה עליהן כצמוד להצעות לסדר-היום הנוגעות לענייני משרדו.

חברי הכנסת, לגבי השאילתות המופנות לשר החינוך והתרבות, תקבלו תשובות לאחר הדיון בהצעה הראשונה.

ד. הצעות לסדר-היום נקיטת צעדים למניעת ריבוי מעשי אונס בתל-אביב

זרועות החוק, ובמיוחד המשטרה, ככל הקשור בנאנסת ובמתקיפה, כאשר זה שנתפס.

הכנסת התשיעית, בעקבות הצעתה לסדר-היום של חברת הכנסת תמר אשל, הקימה ועדת מיוחדת בראשותה של חברת הכנסת שולמית אלוני. ועדה זו דנה במשך חודשים בנושא האונס והגישה את מסקנותיה במיוחד בכל הנוגע לסוגיות המשפטיות, לרבות הגדרת העבירה, הליכי המשפט והעונש. רבות ממסקנות אלה יושמו, אך בכך, רבותי חברי הכנסת, אין די.

יש לדרוש מהמערכת המשפטית החמרה משמעותית בענישת הנשפטים על מעשי אונס ותקיפה מינית. יש להקפיד על אשפוז סגור לסוטי מין, המבצעים את האכזריות שבמעשי האונס. יש לחנך ולהדריך את ציבור הנשים, ככל הגילים, להתגוננות עצמית.

אך במיוחד, רבותי חברי הכנסת, יש להכריז ולחזק את משטרת ישראל. רבים מדי מהתושבים אינם נותנים בה את אמונם, וקהילת מפירי החוק בזה לאוזלת ידה. רבותי חברי הכנסת, משטרת ישראל איבדה בשנים האחרונות מיוקרתה. דולדלה מנהיגותה ונפגעה במידה, לא מבוטלת מוסריותה ואמינותה. לרבים היא מצטיירת כמשענת קנה רצוף. משטרה שאינה מסוגלת להקפיד על אכיפת החוק ואינה מטילה את מוראה על מפירי החוק.

רבותי חברי הכנסת, ואדוני שר המשטרה, בלא משטרה חזקה, מונהגת ביד רמה, שאין רבב במוסריותה, לא יהיה אפשר להשליט חוק וסדר. לא יהיה אפשר להימנע מהיגדרות אחר היסטוריה ומתחייב כאווירה של פחד. אני רוצה להאמין שאיש מאתנו אינו ממליץ, כי אורחי המדינה יכחורו בדרך של לקיחת החוק לידיהם ויעשו הישר בעיניהם, גם אם בנושאים מסוימים ובעיני אנשים אחדים תופעה זו נראית כמקובלת.

עליך, אדוני המשטרה, מוטל התפקיד הקשה ורבי-האחריות — להכריז את המשטרה ואת הנהגתה. כאשר יחושו תושבי המדינה בתמורה במשטרה, לא ייגררו לפחד ולהיסטריה ולא ינעלו עצמם מאחורי סורגים וברזים — גם אם הצעה ברוח זו הוצעה עלייך, והיא אינה מקובלת עלי כלל ועיקר. גם אם יבוצעו מעשי אונס או כל פשע אחר, יבטחו אזרחי המדינה במשטרה, אם תהיה יעילה ותקיפה, אם תנהג ביד רמה וכלי משוא פנים, ותדאג לאכיפת החוק.

מכל הנימוקים הללו, אדוני היושב-ראש, בשל חומרת הבעיה והבהלה שהשתררה עקב תחושת חלולן של זרועות אכיפת החוק, אבקש לקיים דיון דחוף בנושא זה במליאת הכנסת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה לחברת הכנסת אורה נמיר. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים דרוקמן, ואחרי — לחברת הכנסת אמירה סרטני.

חיים דרוקמן (מורשה):

אדוני היושב-ראש, ננסת נכבדה, רצוני לבטא את הזעזוע העמוק מהעלייה המדאיגה ביותר שחלה לאחרונה במספר

היו"ר ד' בן-מאיר: אנו עוברים, אם כן, לדיון בהצעה לסדר-היום: נקיטת צעדים למניעת ריבוי מעשי אונס בתל-אביב. חמישה חברי הכנסת הגישו הצעות. רשות הדיבור לחברת הכנסת אורה נמיר, ואחריה — לחבר הכנסת חיים דרוקמן.

אורה נמיר (המערכ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני למעלה מחודש ימים קרו בצפונה של תל-אביב שמונה מעשי אונס. הגאנסות היו נשים הגרות בגפן, רובן בדירות בקומת קרקע. מעשים אלה אירעו לאחר כמה מקרי רצח מחרידים של חיילות, והאחרון בהם הרצח האכזרי של החיילת הדס קדמי, זיכרונה לברכה.

חברי הכנסת, על-פי דיווחי המשטרה, אירעו בתל-אביב בסוף דצמבר ובינואר שישה מעשי אונס. השערת המשטרה היא, כי חמישה מהם — באזור הרחובות בול-ירמיהו שבצפון תל-אביב — בוצעו על-ידי אותו אנס. לבדיקת מקרים אלו הוקם צוות חקירה בראשות קצין משטרה בכיר. נעצרו אנשים רבים, נחקרו מאות, אך עד לרגע זה האנס לא נתפס. האונס השישי, כרחוב טגור ברמת-אביב, נעשה, על-פי השערת המשטרה, על-ידי אנס אחר. גם למקרה זה הוקם צוות חקירה. וגם בראשו קצין משטרה בכיר. המאפיין את האירועים האחרונים, לדברי המשטרה, הוא הקשר שבין מקרי האונס הרבים.

חברי הכנסת, מאז תחילת האירועים, עצרה המשטרה שמונה חשודים, אך לא נמצאו לגביהם כל הוכחות ולא נפתח אף לא תיק אחד.

על-פי דיווחי המשטרה, חברי הכנסת, חלה כשנת 1984 ירידה של 6.1% במספר מקרי האונס, ומגמת הירידה הכוללת בשיעור של 25%, חלה דרוקא בתל-אביב. מה שקרה בתל-אביב בינואר 1985, מסמן עלייה מסוימת בהשוואה לינואר 1984. בשיעור המעשים המגונים ככוח יש עלייה קטנה. ב-1983 — 312 מקרים; ב-1984 — 319 מקרים — עלייה של כ-2%. בעבירות נגד המוסר, הכוללות סטיות מיניות, אין ממצאים המעידים על החמרה.

רבותי חברי הכנסת, מן הנתונים הסטטיסטיים לא מצטיירת עלייה במספר מקרי האונס, אך הרושם המצטבר הוא, כי יש החמרה באכזריותם. האנסות הנוראים שאירעו באחרונה לכמה חיילות ורציפות מעשי האונס בצפון תל-אביב מגבירים, ובצדק, את הפחד מפני האונס. גם אם הסטטיסטיקה קובעת, כי אין גידול במספרם של סוטי המין — מעשים מחרידים כילדות צעירות, אבות הבועלים את בנותיהם וחשיפת כל אלה לתקשורת — אסור שתהיה שביעות רצון מהממצאים הסטטיסטיים, ואסור שיאפשרו התייחסות צניית ושאננה לתופעת האונס.

רבותי חברי הכנסת, כל אשה שעברה את החוויה הנוראה הזאת — אינה יכולה להתנחם בסטיסטיקה. המעשה המחריד הוא שביבילה 100% של הבעיה.

נכון, רבותי חברי הכנסת, וזאת אסור לשכוח, כשנים האחרונות חלה התקדמות משמעותית בפתיחותן וביחסן של

מטורפת. השוטרת נשארה אתי על הקו. צעקתי לה שהוא כבר אצלי בחדר. אז היא הודיעה לניידת. השוטרים, שכבר היו בסביבה, הדליקו את הסירינה. הוא שמע את זה וכרת. אני לא אשכח את זה כל החיים שלי. ככל שאני זרחת יותר, הוא בעט יותר חזק בדלת. בחיים שלי לא פחדתי כמו באותו רגע. הרגשתי שעוד שנייה הוא בא וחודר לי פנימה לתוך הנשמה".

אביא עוד שני מקרים. הראשון: אלמוני בן 20 לערך ניסה לאנוס ילדה בת 8 בשכונת רמת-אילן, שלידי אוניברסיטה בריאילן. בשכונה שוררת דאגה רבה. הצעיר ארב לילדה בחדר המדרגות של בית משותף ברחוב קרן-היסוד ברמת-אילן. כשנכנסה הילדה לחדר המדרגות שאל אותה לשמו של אחד הדיירים, ובטרם השיבה לו התנפל עליה, ליטף אותה, עשה בה מעשים מגונים וניסה לאנוס אותה. הילדה צעקה. טכנאי שהוזמן לתקן את ההסקה בבניין שמע אותה ודרך אחרי הצעיר, אולם הלה הצליח להימלט.

השני: תושבת רמת-אביב בת 40 נאנסה כלילה באחד משבילי השכונה על-ידי אלמוני, שהתנפל עליה וגרר אותה לצד הדרך. האשה, שהיא נשואה, יצאה סמוך ל-9:30 בערב לבית ירדים, המתגוררים לא הרחק מביתה. היא פסעה בשביל עפר חשוך. המקשר בין הרחובות טגור והרב אשי. לפתע הגיח מולה צעיר כבן 25—30. התנפל עליה, סתם את פיה וגרר אותה לצד הדרך. הוא איים עליה שאם תצחק ייהרג אותה. אנס אותה ולאחר מכן נמלט. האשה ההמומה הגיעה לבית ירדיה, ואלה הזעיקו את המשטרה. החוקרים מצאו אותה במצב של הלם. לאחר שהתאוששה מסרה עדות, ובעקבות זאת הוקם צוות חקירה מיוחד.

אדוני היושב-ראש, אלה הם מעשי וזועה שאסור לעבור עליהם לסדר-היום. ההיקף שלהם גדול לאין ערוך ממה שידוע לנו. הנשים הקורבנות באות משכבות רבות, אך שיעור המתלוננות וזעם ביותר. האם תיהפך מדינתנו לגינול של חיות טרף? זה מצב חמור ביותר ובלתי נסבל לחלוטין. אנחנו חייבים לעשות הכול, כדי להפסיק מצב בלתי נסבל זה. זו חופעה שצריך לשרש אותה מכול וכול.

קודם כול, עלינו להחמיר בעונשים המוטלים על האנסים. הזכרתי קודם שהתורה מתייחסת אל אונס כאל רצח. מדוע אפוא לא נטיל על אנסים מאסר עולם, במיוחד על האכזריים שבהם. אומנם האמת היא, שכל אונס הוא אכזרי, אבל, יש כאלה שפשוט קשה להאמין שאדם מסוגל לעשותם. אנס כזה מסוכן ביותר לחברה ואסור לחל להסתובב חופשי. האמת היא שלפעמים מתעוררת תמיהה על קולת העונש של האנסים. לדוגמה, העונש המרבי על אונס על מעשה סדום בכוח או באימים בנשק חס או בנשק קר הוא 14 שנה. ובנסיבות מחמירות במיוחד — עד 20 שנה. לא כן העונש בעד מה שנקרא "ביאה דרך הפה", מעשה נורא לפי מידת ההשפלה של הנתקפת. ומסתבר שאינו נדיר כלל. מעשים אלה משאירים את האשה בטראומה קשה אף יותר מאונס רגיל. אבל, פעם אחת נפסק בטעות שזה כביכול מצב מגונה בלבד, שעליו העונש המרבי הוא חמש שנים, אם נעשה בכוח או באימים. רק במקרים קשים במיוחד מטילים השופטים את העונש המרבי על אונס, ובדרך כלל על מקרה אחד, אפילו אכזרי, לא נתנו בעבר יותר מ-9 עד 12 שנות מאסר. אנחנו חייבים להחמיר ביותר בעונשים, לא רק מפני שמדובר בכבירה חמורה, כי אם גם כדי להרתיע את האנסים. כמו כן, אסור לשחרר אנסים עד תום ההליכים המשפטיים, כדי למנוע אימים והתחדות על קורבנותיהם, שעדיין נתונים תחת הסיט של האונס, ועל-ידי כך לעוות את המשפט.

מעשי האונס, תוך שימוש בכוח, באימים ובמעשים בוטלים ואכזריים מאין כמותם.

את עצם מעשה האונס מגדירה התורה: "כי כאשר יקום איש על רעהו ורצהו נפש, כן הרבר הזה". מדובר אפוא ברצח. האם כך אנחנו מתייחסים לזה?

אינני יכול שלא להעיר, כי העליתי את הנושא לסדר-היום לפני שלושה שבועות, והוא עולה לדיון רק היום, וחבל. עם כל הכבוד לחשיבות הנושאים העולים לדיון במליאת הכנסת, מדובר כאן בנושא השייך לעצם המהות של אופי חברתנו, ומן הראוי היה לתת לו זכות קדימה מדרגה ראשונה.

רבותי חברי הכנסת, לאחרונה אנו עדים להתגברות מעשי האונס עד כדי כך שגנשים חוששות לצאת כלילות מפתח ביתן ואפילו ללון בדירתן לבדן. אמהות חרדות לגורל בנותיהן בדרך לבית-הספר וממנו ומשתדלות למנוע מהן להסתובב לבדן ברחובות. היכן אנחנו חיים? האם כסדרם היינו, לעמורה דמינו?

מרוח פנימי שהוגש לשר העבודה והרווחה מתברר, כי יותר מ-1,000 ילדים וילדות נפלו קורבן לפגיעה מינית ב-1983. פרטים מדויקים אלה כלולים בתזכיר מפורט שהוכן על-ידי הנהלת שירות המבחן לנוער, הפועל במשרד העבודה והרווחה, אולם אין צורך להגיע לדוחות פנימיים, כדי לחשוף את המציאות הנוראה של אונס שהשתלטה בחברתנו. זאת מציאות ידועה לכול. כמעט מדי יום היא מתפרסמת בכרוניקה העיתונאית. אינני בטוח שאנחנו שמים לב, אילו שיאים אנחנו קוצרים בתחום הזה. אביא דוגמאות ספורות לכך.

לא מזמן הייתה בעיתון כותרת: "22 מעשי אונס בתוך שבועיים". בגוף הדיעה נאמר: כשבועיים האחרונים בלבד נאנסו 15 נשים. 3 נערות ו-4 ילדות. כסך הכול 22 מעשי אונס ב-15 יישובים בארץ. זאת — לעומת ממוצע שנתי של 20 מעשי אונס בחודש זה באותו מקרה ו-16 מעשי אונס בחודש במומוצע שנה קודם לכן".

אחרים מאותם מעשי האונס היו אכזריים במיוחד. כך נאנסה ילדה בת 10. שלושה מבוגרים וקטין אנסו פעמים מספר ילדה בת 13 וחצי, ואשה נכלאה והתחזקה שעות על-ידי שלושה גברים שאנסו שוב ושוב. רוב מעשי האונס האלה בוצעו לאורידוקא בשעות הלילה המאוחרות. אחרים מהם בוצעו לאור היום במבנה נטוש, בחצר בית או בפרדס. אחדות מהנאנסות היו טרמפיסטיות מזדמנות.

רבותי חברי הכנסת, מדובר במעשים מחרידים, שאסור בשום פנים להתעלם מהם וחייבים להתייחס אליהם במלוא החומרה. לאחרונה רעשה הארץ ממעשי האונס בצפון הליאביב, כשאנס חדר לדירתיהן של צעירות המתגוררות לבדן בקומת קרקע או בקומה הראשונה של הבניין. בכמה מקרים איים האנס על קורבנותיו בסכין מטבח או בסכין אחרת. אחת הנשים ניצלה מהאנס לאחר שהבחינה בניסיון לפרוץ לדירתה. היא סיפרה לאחר מכן על החוויה המזועזעת שבערה: "בערך כארבע לפנות בוקר הכלב שלי התחיל לנבוח ליד הדלת. התעוררתי וראיתי שמישהו מנסה לפרוץ פנימה. היו רעשים וכל הדלת רעדה. התחלתי לצעוק והתקשרתי למשטרה. התרגנית במקור אמרה לי שניידת נמצאת בדרך אלי. בינתיים הוא המשיך לטפל במנעול של הדלת. צעקתי וצווחתי. אמרתי לו שהזמנתי את המשטרה אבל זה לא היה לו. פתאום הוא הצליח לפרוץ את המנעול. הדלת נפתחה קצת ונשארה תפוסה רק על שרשרת הביטחון. הוא התחיל לבעוט ולדחוף את הדלת, כדי לקרוע את השרשרת. זה היה משהו אינס. צעקתי כמו

מסוימים קיימת בעיה אמיתית של דיווח, כאשר זה נוגע לציבור נפגע, שמרגיש את עצמו חלש. בדרך-כלל הוא גם נמנע מלדווח. אבל לא זאת הבעיה. לא בעיית הדיווח והמספרים. עובדה היא שהחברה שלנו הפכת להיות חברה אלימה יותר ויותר בכל התחומים, ועובדה היא שנושא האונס, כלומר תקיפת נשים כאשר הן נשים, לא זו בלבד שאינו יורד מהפרק, אלא הוא מקבל תאוצה ומקבל צורות אכזריות וחמורות ביותר. אינני יודעת אם הגורם לכך הוא המתירנות דווקא, או הפורנוגרפיה. לא בדקתי זאת. אבל אין לי ספק שבסידור של דבר קיימת ההתייחסות לאשה כאשה, כקניין, כחלק באוכלוסייה שניתן לשליטה, שאפשר לעשות בו מה שרוצים. זהו המקור של היחס הזה, וזהו המקור של אותם מופרעים או אנשים אלימים אשר מרשים לעצמם לבצע את מעשי האונס. פורקן יצרים, על מי? — לא על מי שחוק, אלא על החלק החלש באוכלוסייה: נשים, ילדים וילדות.

דווקא משום כך אנחנו חייבים להידרש לכך, ולא חברות הכנסת בלבד. אני מברכת את חבר הכנסת דרומן שנדרש לנושא. אני חושבת שזה עניינה של החברה כולה. אנחנו חייבים לראות את הבעיה במלוא חומרתה.

חברי הכנסת, אשה שעובדת חוויה מזעזעת כזאת איננה מחלימה ממנה לעולם. זאת אינה חוויה של גנבה, אפילו לא שוד, זאת פגיעה בעצם נשמתה של האשה. אחר כך, גם אם לכאורה היא מתגברת וממשיכה בחייה, הרי הצלקות הן עמוקות ופעמים רבות אין הפצע מגליד לנפול. יש נשים, בפרט אם הן בחורות צעירות או נערות, שאחר כך נמנעות מליצור יחסי קרבה עם המין השני ואינן מסוגלות להקים משפחה. לכן הדברים כל כך חמורים.

אינני יכולה לקבל את העצה של הסתגרות. מובן שאדם מותקף חייב להגן על עצמו ואולי לסגור את עצמו על סוגר וברית. אני חושבת שהאווירה שנוצרה היא שיש לנו אוכלוסייה שכל הזמן מסתגרת, שאיננה מעזיח לצאת החוצה. אומר לכם כנאות, אני נוסעת בכבישים כמו כל אחד מכם. אני בן אדם, יש לי תפקיד. אני נוהגת ברכב שלי. אני עובדת ורואה חיילים עומדים בדרכים והלב נקרע לי ואינני מעזיח לקחת חייל כטרמפיסט, משום הפחד הזה.

אנחנו — הנשים — חיות כל הזמן תחת איזה איום, איום שאיננו קיים כלפי החברה כולה. אינני רוצה לחיות כך. אינני רוצה שבנותי יחיו כך ולא חברותי, ולא אף אחד בחברה שלנו. על כך אנחנו חייבים לתת תשובה.

התשובה היום במצב הנוכחי היא תשובת המשטרה. אנחנו יודעים שהמשטרה נמצאת כבעיות. אנחנו יודעים שמקצצים. אני חושבת שיש מקומות שאסור לקצץ. אני חושבת שהמשטרה צריכה לשקול את החזרת שוטר המקוף. יש היום אמצעים משוכללים. יש ליצור מצב שאדם כאשר הוא אדם יוכל לצאת מביתו ולהגיע למחוז חפצו ללא פגיעה וללא חשש. מדובר באופן כללי על מה שקורה לנו, אבל לגבי הנושא הזה אנחנו חייבים לתת תשובה מהירה, משום שנוצרה היסטריה בציבור. מצב כזה עלול להיות גורם להתארגנויות פרטיות שאנחנו לא מעודדים אותן, ולא רק הנשים בעצמן תצטרכנה להתגונן. אולי גם הכעל יצא לנקום, ולכן נגיע או?

בשל החומרה הנוראה של המצב בתחום הזה, אני חושבת שהכנסת חייבת לדון בכך ולתת חשבות אמיתית ונכונות, בעלות עוצמה, כדי שהציבור ידע ויחוש שיש מי שמגן עליו.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת שרה דרומן, ואחריה — לחבר הכנסת מתתיהו פלד, אחרון המציעים.

אני פונה בזאת למשטרה ותובע ממנה לדאוג לנוכחות מוגברת ברחובות כדי למנוע אונס. אני מודע לכך שהמשטרה מוגבלת בכוחות. לכן, אני מציע להגביר את המשמר האזרחי ולהפעיל מתנדבים לפעילות בתחום הזה.

אני פונה להורים ולמחנכים, לרבנים ולאנשי ציבור, להפעיל את כל מלאו השפעתם למנוע מבנות ומנשים לנסוע ב"טרמפים". כמו כן על צה"ל לחזור ולהורות בצורה חדר-משמעת לחיילות שלא לנסוע ב"טרמפים". זה עניין של פיקוח נפש ממדרגה ראשונה. יש להיזהר בכך תכלית הוהירות.

אדוני היושב-ראש, אסור להקל ראש בשום מקרה אונס. כרצוני להסתייג מביטוי אומלל שהובא בעיתונים בשם פרקליטת מחוז, שבו היא אומרת, כי "זה משהו אחר כאשר חבר אונס את חברתו לאחר התעללות". אומנם, הפרקליטה התכוונה להבחין בין מקרה כזה לבין אנסים מסוכנים הידועים באכזריותם, ואף-על-פי-כן אסור. שישתמע מזה איזה יחס של הקלה בכל אונס שהוא.

כמו כן, רצוני להתרע נגד המתירנות שחדרה לחברתנו, המגבירה בוודאי את מקרי האונס. עצם העובדה שאנסים ופרקליטיהם טוענים במשפט, כי "היא לא התנגדה", מעידה באיזו מציאות אנחנו חיים. יתירה מזאת, הקרימינולוג הפרופסור מנחם אמיר קבע, כי רוב מעשי האונס נובעים מיחסים נורמטיביים של גבר ואשה שיוצאים יחד והוא רוצה והיא לא רוצה עכשיו. עלינו לחנך נגד המתירנות, שהורסת את התשתית של חברתנו ומביאה גם למעשים המזעזעים של אונס.

דבר נוסף שיש להזכירו בהקשר שלנו הוא נושא הפורנוגרפיה. מחקרים הוכיחו כי יש קשר בין התפשטות הפורנוגרפיה לבין התגברות האלימות המינית. הגברת אסתר עילם ממרכז הסיוע לקורבנות אונס בתל-אביב מסרה, כי לפי מחקרים שנעשו, במדינות שחשפו לפורנוגרפיה הוכחנה עלייה משמעותית במקרי האלימות המינית. לדוגמה היא הביאה את אוסטרליה, שבה נחקר הנושא הזה. גם שם, כמו במדינתנו, החלה מתפשטת תופעת הפורנוגרפיה בחצרות, במדורות, בסרטים, בקסטות ודיאלי ובחניוניות לאביון מין. יחד אתה החרבו שם הפגיעות בנשים על רקע מיני. דבר זה וועק עד לב השמים. עד מתי נאפשר לפצוע את נפש הנוער בנגע הפורנוגרפיה שהולך ומתפשט ומתאזר בחברתנו בכמות שונות. כינייה גם חשוכות ורציניות. ההשלכות של נגע ממאיר זה הן חמורות ביותר בתחומים רבים, לרבות בתחום הנורא הזה של אונס.

רצוני להרים קול זעקה ממעמקי לב מעל כמה נכבדה זאת נגד וועדת הפורנוגרפיה בכל צורותיה ולתבוע את הוצאתה המחולטת מכל תחומי חיינו. יהיה בזה תרומה חשובה לחינוכו הבריא של הנוער שלנו לחיי משפחה מאושרים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת דרומן, רציתי להעיר לך שהדחייה בהצעה זאת לסדרהיום נבעה קודם כול מכן ששתי חברות הכנסת ביקשו לדחות בשבוע. בשבוע שעבר לא יכולנו לדון בנושא בגלל התקציב. לא הייתה שום סיבה אחרת לדחייה.

רשות הדיבור לחברת הכנסת אמירה סרטני, ואחריה — לחברת הכנסת שרה דרומן.

אמירה סרטני (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני באה להתווכח עם הסטטיסטיקה. אנחנו נעזרים בסטטיסטיקות, אם כי לא תמיד הן משקפות את המציאות לאמתה. אנחנו יודעים שבתחומים

השוטר הקהילתי, ואני מברכת בהזדמנות זו על החידוש הזה במשטרה. צריך גם לחזק את הקשר אל הצעירים. עובדה מצערת היא, שלאחרונה חדלו ההורים לאפשר לילדיהם הצעירים לצאת לפעולות כתנועות נוער ובארגוני נוער, כי בחודשי החורף הפעולות מסתיימות בשעות החשכה וההורים חוששים לשלום ילדיהם בדרכס הביתה.

היו גם חקירות בבתי-ספר. היכן המבוגרים? היכן האחרים? מי נותן את הדין? בזמני נמצאו די שוטרים שהלכו בזוגות ורשמו רפורטים למכוניות החונות בניגוד לחוק. אינני רוצה חלילה להגן על תניה כזאת, אבל מדוע לא רואים את השוטרים האלה מסתובבים ברחובות העיר? הרי עצם נוכחותם מרתיעה ומונעת טיפוסים מפוקפקים ופסיכופתים מלהסתובב בחופשיות ולבצע את זממם בצעירות תמימות.

ועוד שאלה לי: מדוע בקשה לקבלת רשיון לנשיאת גז מדמיע כרוכה בחליץ מסורבל, מסוכן וארוך כל כך? בחורות נשים רבות סיפרו לי, כי הן קנו תרסים שהוא הרבה יותר מסוכן, מין תרסים כימי לניקוי שעלול לגרום לעיוורון, כי רצו למנוע מעצמן את הסרבול ואת הביוורקטיה הקשורים בקבלת רשיון לנשיאת תרסים גז מדמיע. אתם זוכרים בוודאי את החיילת שהתרסים הזה שהיה בידה מנע את חקיפתה, וכך קוננת בחורות נשים את התרסים הזה, שנועד למעשה לדבר אחר לחלוטין.

הייתי רוצה לראות, אדוני השר, שמעודדים תנועות נוער ללמד הגנה עצמית. אומנם יש עכשיו יחמה של קבוצת נשים, שמלמדות נשים אמצעי הגנה עצמית. הייתי רוצה שהחילות צה"ל וכל הנערות הצעירות בכתי-הספר התיכוניים ילמדו הגנה עצמית.

היה מקרה מתמיה שסטודנטית צעירה הותקפה, לא הוזמנה אחר כך להעיד ולא הוזמנה גם לזיהור החשד. ואני שואלת: מדוע המשטרה אינה יכולה לראות לכך שהזיהור ייעשה בטלויזיה במעגל סגור? הרי כל אשה וכל בחורה חוששות להיחשף ולבוא למסדר ויהיו כדי להצביע על התוקף.

אני יודעת שלמשטרה יש משימות רבות ושונות. אני יודעת שבבעיות ביטחון הפנים הן בעיות חשובות המטרידות אותה. אבל בנושא שלפנינו יש הפקרה ממש של חמישים אחוז של תושבי המדינה לאלימות של פסיכופתים.

אני רוצה לסיים את דברי ולומר: א. מניעה; ב. טיפול הרבה יותר רצוף ורציני באיתור האנסים. אנחנו ידועים כרחמנים בני רחמים, וכזו המקרה של אנס מועד שקיבל חופשה ואז קרתה הטרדיה הנוראה עם אותה נערה מנתניה; ג. ענישה. אני מצפה שבכתי-המשפט שלנו ניהגו לפי הדוגמה שקראתי מהעיתון "טיימס" — הכותב לפעמים גם בברים נכונים — שם מסופר על 40 שנות מאסר שניתנו לאנס, ללא רחמים, כי הגנה על חי בני אדם ועתידם חשובה יותר מהחופש מהגנת החופש של טיפוסים אלימים, מפוקפקים ופסיכופתים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. אני מוזמן את חבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, סבורני שהבעיה שאנחנו מעלים היום לדיון היא שכיחותו של פשע אלים, שאינו נתפס ככזה, ולכן נהוגים בו סלחנות. אינני בטוח שהדגש בדיון צריך להיות באמצעים שהמשטרה יכולה לנקוט כדי לרסן את התופעה, או במצב החוקי ובעונשים הנפסקים, כי אלה הם רק

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מונח לפני גיליון "טיימס" מ-25 בפברואר השנה, וכן מסופר על אדם שתקף בהטרדה מינית ילדה בת 9, וזו הייתה עבירה שלישית שלו, והוא נשפט ל-40 שנות מאסר. זה קרה במדינה דמוקרטית, המשמשת לנו דוגמה ומופת, מדינה השומרת על חירויות הפרט לא פחות משעושה זאת המדינה שלנו ומדינות דמוקרטיות אחרות. ואצלנו, אני מזדעזעת כשאני קוראת על קלות העונש, על מאסר על תנאי, מאסר לחקופה של 12 חודשים, מאסר לחקופה של 18 חודשים עם הפחתה שליש בגלל התנהגות טובה. בגיליון המונח לפני, שיצא לאור לפני שבוע ימים, אני קוראת על פסק-דין של 40 שנות מאסר.

אנו חיים במציאות של חוסר אכפתיות וחוסר רגישות ההולכים וגוברים. אני שואלת את עצמי לא אחת מדוע כה מועטת ההתעניינות בנושא הזה. את ההצעה הראשונה שלי בנושא זה הגשתי לפני שישנה שבועות, ומאז חזרתי והגשתי אותה מדי שבוע ותמתי: מתי נשיאות הכנסת, המורכבת רובה מגברים, תזדעזע סוף סוף במידה מספקת? איך אמר לי משהו? — כל זמן שזה לא פוגע במישהו מצמרת המשטרה או במישהו מהמצמרת הציבורית, האדישות חוגגת.

התשובות שאנחנו עושים על הבעיה הנוראה הזאת אינן מספיקות. אנחנו חיים בחברה שיש בה הרבה בחורות הלימודות ביום ועובדות בערבים, כדי לפרנס את עצמן, במלצרות, במחסבים, במרכות הביין-לאומית ובעבודות רבות אחרות. והן חוששות ופחדות. אנחנו מדינה שהתגאתה בעבר בכך שאדם יכול להתהלך ברחובותיה ללא חשש ופחד. אבל כיום, עם רדת החשכה, גוברים הפחד והחשש.

האם ראינו אי-פעם, או שוחחנו עם נשים או עם נערות, שעברו לפני שנים מספר את הטרומה האימה הזאת, כדי לראות מה קרה להן בינתיים, האם התגברו או שמה לא התגברו על הטרומה הזאת, אילו צלקות נפשיות נשארו אצלן?

אני רוצה בהזדמנות זאת לעודד ולשבת את המרכז לטיפול באונס. הוא לפחות שינה במידה רבה את התייחסות המשטרה והחוקרים אל קורבנות האונס. עשינו צעד קטן קדימה בטיפול יותר הומני ויותר אנושי בקורבן, והמלה "קורבן" היא אכן המלה הנכונה כאן.

האם לא ניתן לעשות יותר, אדוני השר? ראיתי את תמונתך בעיתון כשאתה יוצא לשמירה כמסגרת המשמר האזרחי, וכל הכבוד לך, כי אני מאמינה בדוגמה אישית ואני יודעת שאתה עושה זאת בכנות ולבלי שלם כאזרח המדינה. אני תושבת תל-אביב והייתי רוצה לומר: מי מכיר ומי יודע את המשמר האזרחי בתל-אביב? זה שנים שלא ראיתי אף צניג אחד של המשמר האזרחי ברחובות העיר. הייתי רוצה גם לדעת מהו התקציב של המשמר האזרחי. אולי כדאי להפנות את התקציבים האלה אל המשטרה כדי לחזק אותה. לא די לומר: הסתגרו, סגרו חלונות ודלתות, אל תדברו עם זרים, אל תפתחו את הדלת לזרים וכו'. האם רק זאת הדרך להגן על ציבור במדינת ישראל? או שמה מי שממונה ואחראי על אכיפת החוק חייב לתת את הכלים הדרושים לכך? ואם יש כלי אחד, כמו המשמר האזרחי, שאינו מצדיק את התקציב שקיבל ואף אינו מראה נוכחות והימצאות ברחובות, צריך לעשות משהו בנדרן. אני יוצאת בערבים ואני מכירה את עירי תל-אביב, ואני יכולה להגיד לכם כי זה שנים שלא נתקלתי בנציגות של המשמר האזרחי ברחובות העיר.

אני רוצה לומר עוד, שצריך לחזק את הקשר בין המשטרה לבין המרכז לטיפול בקורבנות אונס. כמו כן, יש לחזק את

מומינה ממילא איזו התייחסות אחרת, שלא אחת מתלווה בגילויים של דעות קדומות, שנובעות מהיחס הכללי אל התופעה.

מחקרים שנעשו בארצות אחרות מוכיחים שהאנס הוא אכן איש אלים. ההנחה שהאנס הוא תוצאה של דחף פתאומי שקשה להתמודד אתו היא לא יותר מדעה קדומה. מן המקרים שנחקרו — לא אצלנו, כי אצלנו לא נעשו מחקרים כאלה, אבל בארצות אחרות — מתברר ש-70% ממקרי האנס הם מקרים מתוכננים מראש ולא מדובר בשום דחף. האנס מוצא אובייקט שהוא חושב שהוא יכול להפגין כלפיו את עליונותו, את כוחו, שהוא יכול לכולתו כו איוזה זעם מצטבר. זהו דחף של מעשה אלימות.

ידוע גם שמרבית מקרי האנס נעשים על-ידי אנשים שמכל בחינה אחרת הם נורמליים. פרט לזה שיש להם נטייה לאלימות. אלה בדרך כלל אנשים צעירים ומה שדוחף אותם זה הצורך להמחיש את כוחם ואת יכולתם להתעמר בוולת.

עצה נפוצה היא להציע לנשים שלא ללכת לבדן במקומות שוממים, או בלילה, וכאן שוב אנחנו רואים עד כמה הדעות הקדומות מנחות את ההתייחסות לתופעה. המחקרים מראים שלמעלה מ-50% של מקרי האנס מתרחשים בביתיהן של הנאנסות. לכן, אם האשה לא תצא החוצה, זה עדיין לא אומר שהיא מוגנת. אולי להיפך. לעתים קרובות יותר מסוכן להישאר בבית מאשר לצאת החוצה, במקום שנמצאים בו עוד אנשים.

אני מבין הכללות שמבוססות על מחקרים. ב-70% של המקרים האנס הכיר מראש את הנאנסת והוא חיפש אחריה, ביקש אותה והגיע אליה. עובדה שכבר הוזכרה — חלק גדול ממקרי האנס מתרחשים בתוך המשפחה, המשפחה הגרעינית או המשפחה המורחבת.

הנחה נכונה נוספת, שכדאי להזקיק אותה, היא שהאנס הוא פיר חשוקה של בן מעמד נמוך אל בת מעמד גבוה, או של בן מיעוטים אל בת מאוכלוסיית הרוב, או של בן קבוצה אתנית אחת אל בת קבוצה אתנית אחרת. כל אלה הן הנחות כוזבות, כי המחקרים מראים שהרוב המכריע של מקרי האנס נעשים בסביבה הקרובה למגוריו של האנס. סביבה קרובה מבחינה זו היא עירו, שכונתו, או החברה שהוא חי בה, אם זה קמפוס של אוניברסיטה, בית-ספר וכדומה.

מה יש לעשות כדי להתמודד עם העניין הזה? אני חושב שזאת קודם כל בעיה חינוכית ממדרגה ראשונה. צריך להכיר את התופעה, להשתחרר מדעות קדומות ומהנחות כוזבות ולהתייחס לתופעה על-פי מאפייניה. כבר הזכרתי שבארץ לא נעשו מחקרים יסודיים בעניין זה. מי שרוצה ללמוד את התופעה צריך להסתיע במחקרים שנעשו בארצות חוץ, ולפעמים על-ידי ישראלים, שהם מומחים גדולים לעניין הזה, קרימינולוגים חשובים, שכנראה לא יכלו לעשות את המחקר בארץ. משום שלא נמצא ארגון שהיה מוכן לעשות זאת.

יש לעודד נשים להתגונן בפני האנס. ההנחה שמוטב לא להתנגד, משום שאז האנס עלול להסתיים ברצח, היא שוב אחת מאותן דעות קדומות, שאינן מוכחות כאשר בוחנים את העניין לעומק. ב-60% של המקרים, כאשר אשה התנגדה, האנס ברח. לכן חשוב להכין את הנשים להתנגד לאנס. הן על-ידי אימונים והן על-ידי ציוד שכבר הוזכר כאן, אולי גם ציוד יותר יעיל. יש ליצור תנאים המגינים על נשים מפני תקיפה.

אני רוצה להביא דוגמה כיצד אין להגן על אשה מפני תקיפות. אני יודע שבעקבות מקרים של מעשי אונס בחיילות

תוצאה של היחס הבסיסי שאנחנו מכירים אותו והוא נפוץ, שבעצם האונס איננו פשע חמור במיוחד. יש מידה של סלחנות ומידה של נכונות להשלים עם התופעה, וייתכן מאוד — אני חושב שבעניין זה קשה יהיה לחלוק. על דעתה של חברת הכנסת סרטני — שהיחס אל האשה הוא עדיין כמידה רבה כאל יצור חלש יותר, ומשום כך נחות יותר, ולכן הפגיעה בו נסבלת יותר.

אני חושב שאפשר להביא הרבה מאוד דוגמאות על כך שהעניין נובע קודם כל מיחס, ואסתפק באחדות בלבד מהכרוניקה של התקופה האחרונה. לפני זמן מה נעצר אדם, שנאשם כי היה נטפל אל נשים בטענה שברך נדבק לנעליהן ובהזדמנות זו מתנפל ומגפף את רגליהן. כאשר הוא נעצר התקשרו נשים מספר למשטרה להציע את עדותיהן. כי הן היו קורבנות לאותה התנהגות, ולפחות לחלקן נאמר שיש מספיק עדויות ואין צורך בעדויות נוספות. למחרת הוא שוחרר בטענה שלא היו עדויות מספיקות להאשים אותו.

במקרה של האנס, או האנסים בצפון תל-אביב, ידוע שהמשטרה ניסתה תחילה שלא לתת פרסום לעובדה שהוא חדר לכמה בירות של נשים בודדות ואנסן. זאת מהטענה שלא כדאי לעורר פניקה; עד שאחת הפגעות הביאה את הדבר לפרסום ואז הוסבר שהפרסום מיותר, מעורר פניקה, והוא גם יכול להפריע לחקירה.

אני חושב שכל אחד מבין שלו היה מדובר בשודר שפורץ לדירות לגנוב תמונות או חפצים יקרי ערך, המשטרה לא היתה אומרת שלא כדאי ליצור פניקה וודאי היתה נותנת אזהרה ברורה לאוכלוסייה להיזהר, כי שודר מסתובב בחוצות וכדאי להישמר, לסגור את הדירות ולנקוט אמצעים.

אלה דוגמאות, שלפי דעתי ממחישות שבעצם מדובר קודם כל ביחס לתופעה, כי לו היה היחס משתנה, אני משוכנע שממילא היו נוקטים אמצעים יעילים יותר כדי להילחם בתופעת האונס.

בשנה שחלפה הוזכרשנו למעלה מ-570 מעשי אונס שדווח עליהם, ואני חושב שצריך להרגיש את העובדה שדווח עליהם, כי על-פי מחקרים של קרימינולוגים מדווחים אחד לשישה, או אפילו אחד לעשרה מקרי אונס. זאת גם כן אחת התוצאות של היחס, כיוון שהאשה הנאנסת נתפסת לא אחת כמי שבאיוז צורה הוטל בה פגם, משהו מן האשמה מוטל עליה, איזו הרגשה של אשמה או של בושה צריכה להתלוות לזה. משום כך רבות אינן מתלוננות, וכשמדובר על כמה מקרי אונס מדווחים, יש להניח שזה שישית או עשירית מכלל מקרי האונס. שוב, אין שום פגם שמחלווה לאדם שהוחף ונדקר בסכין, או כריס. אדם יכול ללכת בשקט ולהתלונן על כך. אך כשמדובר באונס, נכנסים מייד לתחושה של הרבה דעות קדומות וחשש מפני התגובה החברתית נגד הנאנסת, ומשום כך אנחנו יודעים שחלק גדול מאוד של המקרים איננו מדווח.

משום כך פשעים כמו חטיפה או רצח מטופלים אחרת ממקרי אונס. אילו היה מוסכם שהעונש על אונס יהיה לא פחות חמור ואין להקל בו ראש, ספק אם היינו מגיעים ל-570 מקרים בשנה. העובדה שכל כך הרבה מקרים מתרחשים היא עדות לכך, שמקובל וידוע שהתגובה על כך לא תהיה קשה מדי והסיכון איננו חמור.

על-מנת להתמודד בפשע האונס הייתי מציע קודם כל להפסיק או לבטל את הקטיגוריה שנקראת "פשעי מין", ולהתייחס לכל מקרה אונס כאל פשע אלים, כי זה אכן פשע אלים ואין להתייחס אליו אחרת. עצם ההגדרה "פשע מין"

במשטרה להתלונן על המעשה, אוֹאו נכנסת המשטרה לפעולה חקירתית ומניעתית.

בעקבות פרשת מקרי האונס, שאירעו לאחרונה באזור תל-אביב, הקימה משטרת ישראל שני צוותי חקירה מיוחדים, המסתייעים ופועלים בחיאום עם גורמים נוספים, כמו מעבדת הזיהוי הפלילי, כוחות סיור וזילוש מודיעין והערכות פסיכולוגיות. מסיבות מוכנות אני מנוע מלפרסם לפניהם, חברי הכנסת, את מלוא התמונה המבצעית, אבל כרגע זה, בימים אלה, מתרחשות בתל-אביב פעולות רבות מאוד ומגוונות מאוד כדי לאתר את מבצעי מעשי האונס וכדי להרתיע. אך גם מבלי להיכנס לפרטי החקירה ותוצאותיה עד כה, אני אומר רק זאת: הטיפול בתופעה הנדונה הוא רציני ויסודי מאוד. מיטב הכוחות והאמצעים הוקצו למשימה זו. אנשי המשטרה עושים לילות כימים לאיתור הפושעים ולהבאתם לדין. לצערי, לא תמיד קיימת קורליציה בין המאמץ המשקע בחקירה ובין תוצאותיה. מאחר שקיימים פרמטרים נוספים המשפיעים על החקירה, פרמטרים שאינם תלויים כלל ועיקר באיכות החקירה ובהיקפה.

בשרשרת מקרי האונס שהתרחשו בתל-אביב מבחינה המשטרה בין חמשה מקרים, שאירעו בסמיכות גיאוגרפית ובוצעו, כנראה, על-ידי אותו אנס, לבין מקרה אונס נוסף שהתרחש ברמת-אביב ובוצע, כנראה, על-ידי אנס אחר. צח"מ — צוות חקירה מיוחד — נפרד מטפל בכל אחד מן האירועים, כשבראשות הצוות עומד קצין משטרה בכיר ומנוסה. עד כה נעצרו שמונה חשודים, וחשוד אחד נתון עדיין במעצר. המאמצים יימשכו ואני מקווה שהם ייבאו פרי, וכמובן, ככל שנקדים — טוב יותר.

בשנת 1984, כפי שציגה חברת הכנסת אורה נמיר, הסתמנה מגמת ירידה בעבירות אונס, והיתה ירידה של 6.1% במספר העבירות הללו. מגמת ירידה כוללת במיוחד נרשמה במחוז תל-אביב, בשיעור של 25%.

אני יכול לדווח לכנסת, כי בעקבות ריבוי מעשי האונס העליתי בעצם הימים הללו הצעה, שלפיה יוכל להצטייד כל אדם במכל גז מדמיע להגנה עצמית, ללא צורך ברשיון להחזקת כלי ירייה. מקור הדרישה לרשיון מצוי בחוק כלי ירייה, התשי"ז-1949. פניתי אפוא לשר הפנים, המופקד על חוק זה, בבקשה לפעול עמי לחיקונו. משטרת ישראל איננה רואה כל סכנה בשיווק אמצעי זה ללא רשיון. לדעתי, מכל גז כזה יתרום לתחושת הביטחון הסובייקטיבית של המצטיידת בו, ופרקטית, זה אמצעי פשוט, יעיל ומרתיע.

במהלך הדיון כאן העלתה חברת הכנסת שרה דורון את שאלת המשמר האזרחי ורומזה שזה ארגון אולי אירכא.

שרה דורון (הליכוד):

לא כך אמרתי.

שר המשטרה ח' ברילב:

מכל מקום, ארגון שכבר אין לו מקום ואולי יש מקום להעביר את האמצעים שלו למשטרה הכחולה.

אני רוצה לומר לחברת הכנסת דורון ולחברי הכנסת, שגם לי היה רושם כזה לפני שהתקרבתי לעניינים. כיום אין לי ספק שהמשמר האזרחי הוא ארגון יעיל, נחוץ וצריך להרחיב אותו.

שרה דורון (הליכוד):

למה לא רואים אותו?

שר המשטרה ח' ברילב:

אם תרשי לי להמשיך, אני אומר לך למה כשכונה שלך לא

יצאה בצבא פקודה שאין להתיר לחיילת לצאת לחופשה, אלא אם מצוי שירות תחבורה סדיר בקרבת המחנה.

אורה נמיר (המערך):

אם אני אספר לך כמה חיילות אני אוספת בדרכים, הן לא ממלאות את הפקודה הזאת.

מתחיה פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני חושב שהפקודה אינה מברוצת, כי היא אינה סבירה. לא זאת הדרך-לנהוג בעניין. אי-אפשר להעניש את האשה, שנוסף על זה שהיא יכולה להיות קורבן אונס, גם ימנעו ממנה את חופש התנועה. הפקודה היתה צריכה להיות, שעל המפקדים לארגן הסעה לחיילות, ולא לנסות להגביל אותן למחנות, דבר שהן אינן מקבלות, וכתוצאה מזה הן ממשיכות לחפש "טרמפים".

צריך לעודד נשים למחות נגד אונס. בעניין זה התנהגות המשטרה ממש מעוררת תימהון לפעמים. בעקבות מקרי האונס בצפון תל-אביב יצאה קבוצת נשים למחות על כך שהמשטרה איננה מגלה מרחץ רב יותר בחיפוש אחר האנסים. נעצרה אחת, משום שהיא סרטטה או כתבה ססמת מחאה נגד המשטרה על אחד הקירות. כתיבת ססמה על קיר היא עבירה. לעתים רחוקות אנחנו שומעים שכולאים אדם על עבירה זו. סרטטו את הססמה "קוקו בן 19", ולא שמעתי שהכניסו מישהו למעצר. אף-על-פי שידעים מי עשה את זה.

ובכן, יש לנשים זכות למחות וצריך להכיר בכך. בייחוד כאשר הן עומדות בפני תופעה, שההתייחסות אל הפשע שהן קורבנותיו איננה הולמת את היקפה של התופעה. התנאים החברתיים שאנחנו חיים בהם נותנים באמת מרחב פעולה לאנסים. המתירנות, שהיא תופעה המקובלת היום בכל חלקי האנושות המתקדמת, מתלווה אליה תופעה של נשים עצמאיות. נשים רבות הן עצמאיות, הן חיות לבדן. הן פועלות לבדן, הן דואגות לעצמן. התופעה שהאשה חוסה תמיד בצל גבר שיגן עליה הולכת ונעלמת במידה רבה. זה נותן יותר הזדמנויות לאנס. צריך להביא את הדבר הזה בחשבון וליצור משטר שיאפשר לאשה הבודדה להרגיש בטוחה.

אני חושב, כפי שאמרתי בפתח דברי, שפרט להרבה מאוד אמצעים טכניים, שורואי יכולים לסייע, פרט להמרצת בתי-המשפט להתייחס ביתר בחומרה לעניין, צריך להכיר שעוסקים פה בפשע חמור שהוא פשע של אלימות שהוא איננו נופל בחומרתו מפשע של פציעה או של ניסיון לרצח או לחטיפה. תודה רבה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. אני מזמין את שר המשטרה לענות למציעים.

שר המשטרה ח' ברילב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין בכוחן של מלים, חמורות ככל שתהיינה, לתאר את אשר מתרחש בפועל אצל קורבן של מעשה אונס. סבלה של הקורבן והטראומה העוברת עליה הם כה קשים עד שאין תימה שעבירת האונס נחשבת, הן מבחינה פלילית והן מבחינה מוסרית, לאחת העבירות החמורות ביותר בספר החוקים. זוהי עבירה שכל ישות אנושית מתקוממת נגדה, מוקיעה אותה ונלחמת בה.

משטרת ישראל, כמו משטרות אחרות בעולם, מתמודדת עם תופעת האונס כחלק ממלחמתה בפשיעה. מטיבו של מעשה האונס שלא ניתן בדרך כלל להתמודד עם מבצעו טרם ביצע את זממו. שהיה עד ביצוע המעשה כמעט שאין דרך לאתר את המבצע הפוטנציאלי. משבוצע האונס והנאנסת אכן מתייצבת

שר המשטרה ח' ברילב:
אני ריברתי על אלה שכוחם במותניהם.

אורה נמיר (המעריך):
אני מוחה על ההתבטאות המבודחת הזאת.

שר המשטרה ח' ברילב:
אני אומר זאת ברוח טובה.

אורה נמיר (המעריך):
כמה אתה — — — ממני, למשל, במשמר האזרחי?

דן תיכון (הליכוד):
הוא חוזר בו.

שר המשטרה ח' ברילב:
אני מוחק את זה מן הפרוטוקול.

אורה נמיר (המעריך):
אבל אני מבקשת תשובה עניינית.

שר המשטרה ח' ברילב:
איני יכול לומר לך מה עשו אתך המפקדים המקומיים.
בדרך כלל, אני רואה אצלי בשכונה נשים מתנדבות וישבות
במוקד, במוקד — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — —

שר המשטרה ח' ברילב:
לא רוצים לשמוע.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
היום זה אומנם ערב פורים, אבל ההערה שלך לא היתה
נאה בעניין זה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
השר ביקש למחוק אותה מהפרוטוקול.

שר המשטרה ח' ברילב:
ביקשתי למחוק אותה מן הפרוטוקול. מה את רוצה, שארד
על הברכיים? ביקשתי למחוק אותה מן הפרוטוקול.

בדרך כלל הנשים יושבות במוקד עם מכשירי קשר והן
עומדות בקשר עם הניידות השונות ועם הפעילות. אני יודע
שפה ושם יש גם נשים שמצטיידות בקרבניה ומשתתפות
בסיוורים של הניידות ובסיוורים הרגליים. אינני יכול לומר מה
היה במקרה הפרטי שלך, אבל אני מוכן לבדוק אותו, ברצון רב.

אם כן, המשמר האזרחי היום, בניגוד למצב לפני שנים
אחדות, משולב באופן מוחלט בפעולת המשטרה הכחולה.
למשל, הניידות של המשמר האזרחי, שלפני שנים מספר
שימשו אך ורק לפעולות המשמר האזרחי בשעות ההתנדבות,
עובדות כיום, במשך שעות היום, כניידות משטרה רגילות. יש
פעמים שתחנת המשטרה מחליטה לצרף לכוחות המשמר
האזרחי ניידת משטרתית טהורה. היום יש שילוב. כל זה
בפעולה הרגילה של סיור.

כמובן, במקרים מיוחדים, כשצריך לערוך חיפוש אחר
מישהו שנעלם, המשמר האזרחי הוא העתודה הגדולה המיידית
של משטרת ישראל לפעולות אלה. וכל פעם כאשר ילד נעלם
לכמה שעות, או קורים לצערנו גם מקרים חמורים יותר,
המשמר האזרחי הוא הגוף שמארגן את החיפושים בהיקפים
הגדולים. ואינני מוזכר את ההתגייסות כימים מיוחדים, כגון
כיום העצמאות, באותו יום תראי אותם גם כתל-אביב. מרתון
תל-אביב אתמול לא שלושם — — —

רואים אותו ובשכונה שלי כן רואים אותו, ואם יש פה מישהו
מערי הפיתוח, הוא יאמר לך שכן רואים אותו.

אם כן, פועלים כיום 80,000 מתנדבים, הנותנים כל
חודש 3—4 שעות שמירה. ביניהם יש לנו שלושה גופים.
שבהם תורמים כל שבוע 5 ולפעמים 6 שעות. גוף אחד נקרא
"המתמיד", ובו מתנדבים שעברו קורס מקוצר של שוטרים.
הוסמכו לשוטרים לכל דבר והם מתייצבים אחת לשבוע, כפי
שאמרתי, לכמה שעות. בדרך כלל מתשע בערב עד חצות.
כמדים של שוטרים והם פועלים יחד עם השוטרים.

חיים דרוקמן (מורשה):
יש להם גם סמכויות?

שר המשטרה ח' ברילב:
כל הסמכויות.

לפי זה יש לנו, אם כן, למעלה מ-1,000 מתנדבים כאלה.
אני רוצה בהחלט להגביר את זה בהרכבה.

יש לנו עוד מעל לכ-2,000 מתנדבים שגם הם נותנים ערב
מלא בשבוע, כל שבוע 4—5 שעות. הם עובדים עם הבלשים,
כלומר, הם עובדים בבגדים אזרחיים. גם להם יש סמכויות של
שוטרים.

והגוף השלישי — מתנדבי המשמר האזרחי להכוננת
התנועה. אם תואלי בטוכך לבוא כל בוקר ליציאה מנוה-מגן
לרמת-השרון, תראי פעולה למופת של מתנדבים שלא רק
מפעילים רמזורים אלא גם מכווני תנועה ועוזרים לה.

אם כן, בסך-הכול יש מעל ל-5,000 מתנדבים שנותנים כל
שבוע ערב.

אורה נמיר (המעריך):
ומה עם התלמידים? יש הרבה תלמידים מתנדבים.

שר המשטרה ח' ברילב:
אני מדבר עכשיו על המשמר האזרחי.

אורה נמיר (המעריך):
למשמר האזרחי.

שרה דורון (הליכוד):
אין.

שר המשטרה ח' ברילב:
יש. בתוך ה-80,000 יש תלמידי שביעיות ותלמידי
שמיניות שעברו אימון והם משתתפים בפעולה הזאת. צר לי
לומר שבערים הגדולות ההתנדבות הזאת היא חלושה מאוד.

אורה נמיר (המעריך):
כתל-אביב במיוחד.

שר המשטרה ח' ברילב:
כתל-אביב במיוחד, אבל בדרך כלל בערים הגדולות
ההתנדבות הזאת לא קיימת. אני מציע בהחלט לחברי הכנסת,
שכוחם במותניהם לצורך זה, להתנדב כיישוביהם למשמר
האזרחי ולנסות, עם המשטרה במקום, לעזור את הפעולה
הזאת ולקדם אותה.

אורה נמיר (המעריך):
אדוני השר, קיבלתי בקשה להתנדב למשמר האזרחי
כתל-אביב, ליד ביתה של חברת הכנסת שרה דורון. פעמים
הופעת, כל פעם ישבתי שלוש שעות וחצי. לא היה מה לעשות
אני, לא היה לאן לשלוח אותי. אלמלא קריאתו של שר
המשטרה אלינו להתנדב, לא הייתי מעירה את ההערה הזאת.

הי"ר ד' בן-מאיר:

מחר.

שר המשטרה ח' ברילב:

מחר, אני בטוח שתראי גם אותם מחר.

לפעולות השוטפות. כפי שאמרת, יש כ-80,000 מתנדבים וכיניהם כ-5,000 מתנדבים שנתיים ערב כל שבוע.

שרה דורון (הליכוד):

אדוני השר, האם אתה מוכן לומר מהו תקציבו של המשמר האזרחי והאם אותו תקציב לא יכול היה להיות מנוצל בצורה טובה יותר ישירות על-ידי המשטרה?

שר המשטרה ח' ברילב:

אני יכול לומר לך מהו התקציב, משום שלמשמר האזרחי אין פונקציה תקציבית מיוחדת, אבל במשמר האזרחי יש היום 484 משרות, כלומר — שוטרים בכל הדרגות, שהם מפעילים כ-80,000 מתנדבים. בין שאר הדברים שנבדקים היום במשטרה נבדק גם המערך הזה.

אבל, באופן עקרוני אין לי צל של ספק, שהמערך של המשמר האזרחי הוא מערך תורם מאוד, ולהפעיל כל כך הרבה מתנדבים אי-אפשר בהכל-פה. המתנדבים האלה הם מתנדבים, וכל הכבוד להם. אבל, הם דורשים ניצול הזמן וסדר. שמענו את זה גם מחברת הכנסת אורה נמיר, מתנדב כזה, כאשר הוא כבר נותן כמה שעות, הוא רוצה שלא יכובו לו את הזמן. הוא רוצה שהכול יתכה לו ויהיה מוכן. הוא רוצה גם כתובת.

את כל אלה השוטרים הרגילים ככלל אינם יכולים לעשות, כי מפקד תחנה או מפקד נקודה יש לו אלף ואחד דברים שהוא ייתן להם קדימות גבוהה יותר מאשר לטיפול ב-200 או ב-2,000 המתנדבים אצלו. באזור, לכן שוטרים מיוחדים מטפלים בהתנדבות האות, וזה חייב להיות כך. האם זה חייב להיות 484 במבנה הנוכחי, או פחות, או יותר — זוהי נקודה שאני בודק.

לגבי שוטר המקוף, שאלה שהעלתה חברת הכנסת סרטני — שוטר המקוף אצלנו וכמעט בכל הארצות בעולם הוא נחלת העבר. אין לנו כוח האדם הדרוש לזה. והתחליף הוא הסוירים הממונים, גם הניידות שרואים, גם רכב שהוא רכב אזרחי של כלשים וכן הלאה, כתוספת מה שאנו קוראים קציני שכונה. כשכונות, כשכונות בעייתיות, אנחנו מציבים אדם — בדרך כלל רכסמל ותיק או קצין — שהוא מתמקם באחד המוסדות כשכונות או כפרויקט שיקום שכונה, או במתנ"ס וכן הלאה, הוא כתובת משטרתית לתושבי השכונה, והוא האיש שיכול באמת להגיע לכל מקום ולבצע את הפעולות הדרושות. יש לנו ברצו זה קרוב ל-60 קציני שכונות כאלה, ואנחנו רוצים להרחיב גם את זה, אבל פה מדובר בעיקר כשכונות בעייתיות.

אמירה סרטני (מפ"ם):

הי"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש, כיוון שהשר מתכוון בודאי להציע — מה אתה מתכוון להציע, להעביר לוועדה?

שר המשטרה ח' ברילב:

זה סוד.

הי"ר ד' בן-מאיר:

זה קובע כמה זמן מותר לך לדבר.

שר המשטרה ח' ברילב:

להעביר לוועדה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

אם כך, תהיה אפשרות ללכן את הנושא. אתה סיימת?

שר המשטרה ח' ברילב:

אני רוצה להציע ולנמק.

אדוני היושב-ראש, אני אומר שהמשטרה עושה ותעשה את כל אשר לא ידה ללכוד את מרצעי המעשים הנפשעים הללו, ולא תשקוט על שמריה עד אשר תשיגם יד החוק.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, כי הנושא יועבר לוועדה, אבל יידון שם על כל ההיבטים; במהלך הדיון כאן עלו עוד כמה היבטים, הם לא כולם.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. חברת הכנסת אורה נמיר, האם את מסכימה שהנושא יועבר לוועדה?

אורה נמיר (המערך):

כן.

הי"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת דרוקמן?

חיים דרוקמן (מורשה):

כן.

הי"ר ד' בן-מאיר:

חברת הכנסת סרטני?

אמירה סרטני (מפ"ם):

כן.

הי"ר ד' בן-מאיר:

חברת הכנסת דורון?

שרה דורון (הליכוד):

כן.

הי"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת מתתיהו פלד?

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

כן.

דב בן-מאיר (המערך):

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר לוועדה את חמש ההצעות בנושא "נקיטת צעדים למניעת ריבוי מעשי אונס בתל-אביב". אני ממידה להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה נתקבלה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

חמש ההצעות תועברנה לוועדה. אני מבין שזו תהיה ועדת הפנים ואיכות הסביבה. וכוודעה זו יידון הנושא על כל היבטיו, כפי שגם הציע שר המשטרה.

ה. שאלות בעל-פה

הי"ר ד' בן-מאיר:

החלטתי לנהוג לפנים משורת הדין ולאפשר לשר המשטרה שלכך היום הוא ערב פורים, ואכן היום הוא ערב פורים. לכן

שר המשטרה ח' ברלב:

הבעיה איננה התיאטרון, אלא פעולה שנעשתה בתוכו, ופעולה זו נעשתה כ-21 בפברואר השנה בשעה 14:00. תאריך זה הוא גם יום ייסוד "החזית הדמוקרטית". לכוונות הביטחון הגיעו ידיעות, כי תחת מסווה של פעולה בשם "האשה העמלה" תיערך שם פעולת הזדהות עם "החזית הדמוקרטית" ופעולה שעלולה, אם אכן תתבצע, להיות בניגוד לחוק.

נוכח ההערכה הזאת והידיעות האלה נקטה המשטרה כמה צעדים: האחד — מנהלי התיאטרון הוזמנו למשטרה לפני האירוע והזהרו שלא ייתנו יד לפעולות בלתי-חוקיות. השני — ואליז מתייחסת השאלתה — הוחלט לזהות כמה מבקרים או משתתפים באספה הזאת, כדי שאם אכן יתברר כדעבד שהפעולה היתה פעולת הסתה ופעולה בלתי-חוקית, יהיה אפשר לנקוט נגדם צעדים. לכן ביקשו השוטרים שהיו בפתח בצורה סלקטיבית, מאנשים מספר שנכנסו לאולם לזהות את עצמם. זה נעשה בהתאם לחוק. זו סמכות שוטרים לבקש מכל אדם להזדהות. לא היתה בכך שום הפרעה. הפעולה אכן התקיימה, ולאור העובדה שלא הוגשה שום תלונה, אני מניח שהפעולה לא חרגה מגבולות החוק.

נחמן רז (המערך):

האם אפשר לראות במקרה הזה מקרה חד-פעמי —

שר המשטרה ח' ברלב:

בהחלט כן. אמרתי ואני חוזר ואומר: הבעיה איננה התיאטרון והמחזות המועלים בו, אלא פעולה מסוימת ביום מסוים. כזהרי היום, שלגביה גורמי הביטחון קיבלו ידיעות, והמשטרה בדרך הטבע נקטה כמה צעדים, שכפי שכבר אמרתי, לא הפריעו לעצם הפעולה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה לשר המשטרה.

ו. שאלות ותשובות

כידוע, אין זה מסמכותו של השר הממונה על חוק רשות השידור להורות לטלוויזיה בנושאים אלה. מכל מקום, העברתי את השקפתך לרשות, בצירוף חוות דעתי כי את צודקת בטענתך.

739. הקיצוצים בתקציב משרד החינוך והתרבות

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ז בשבט התשמ"ה (18 בפברואר 1985):

כיצד נערך משרד החינוך כגון הקיצוצים בתקציב המשרד, ומה היו השיקולים שהשפיעו על קביעת סולם העדיפויות תוך כדי הקיצוץ?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

תוכנית הקיצוצים של המשרד נדונה במשותף עם ארגוני המורים ומרכז השלטון המקומי ככל הנושאים הקשורים אליהם.

השיקולים שהשפיעו על קביעת סולם העדיפויות בהיערכות המשרד לתקציב לשנת הכספים 1985 היו: שמירה על חוק חינוך חנים בכל המערכות; הימנעות ככל האפשר מפגיעה בשכבות החלשות ומפגיעה בשעות ההוראה.

לענות על שאלתא של חבר הכנסת נחמן רז, לאחר שהסביר פשר אי-היותו כאן בתחילת הישיבה והשר קיבל את ההסבר והוא מוכן להשיב לשאלתא.

דן חיון (הליכוד):

שאלתא בעל-פה — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

כיוון שזה ערב חג, אנו יותר רחמנים. הרי צריך להיתלות באיזה שהוא אילן, ואני חושב שפורים הוא אילן טוב להיתלות בו.

יאיר עזון (מפ"ם):

להיתלות באילן בפורים — זה מסוכן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

זה נכון.

שר המשטרה יענה עכשו על שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת נחמן רז בעניין תיאטרון "אלי-חכונאתי". בבקשה.

30. התנכלות המשטרה לתיאטרון "אלי-חכונאתי"

חבר הכנסת נ' רז שאל את שר המשטרה:

בעיתון "הארץ" פורסם שהמשטרה מתנכלת לתיאטרון "אלי-חכונאתי".

ברצוני לשאול את כבודך:

1. מדוע רשמים משמרות המשטרה מספרי תעודות זהות של צופים הכאים להצגות?
2. מדוע המשטרה אינה מפסיקה ההצגות כליל או לחלופין, מושכת ידה לחלוטין מהעניין?
3. אם אין החלטה רשמית, מדוע לא תפסיק המשטרה את ההתנכלות לתיאטרון?

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מזמין את שר החינוך והתרבות להשיב על שאלות רגילות.

719. הצגת היערכות צה"ל בלבנון בטלוויזיה

חברת הכנסת ש' דורון שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ' בשבט התשמ"ה (11 בפברואר 1985):

החלטת הממשלה בנושא לבנון מדברת על היערכות מחדש של כוחות צה"ל. במהדורות החדשות בטלוויזיה, בעת הדיווח על ההיערכות החדשה, מוצגת ברקע שקופית שכתרתה "נסיגה".

לפיכך, אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. מדוע מוצגת שקופית זו, שבה יש ביטוי שאינו תואם את הניסוח של החלטת הממשלה בנושא?
2. האם מתכוון השר להנחות את הנהלת הטלוויזיה לפעול לכך שדרך הצגת הדברים במהדורות החדשות כעתיד תתאים לנוסח החלטות הממשלה?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3. התשובה שלילית. ככ"ו בשבט התשמ"ה, 12 בפברואר 1985, החליטה הממשלה להטיל על שר הדתות ועל השר האוצר לעבד הצעה כאשר להקצבה למימון מוסדות חינוך תורניים. השרים יתייעצו עם היועץ המשפטי לממשלה לגבי הקריטריונים להקצבת המימון.

בינתיים שמעתי שבועדה לענייני ביקורת המדינה מבקר המדינה והיועץ המשפטי הגישו קריטריונים. האם נכון הדבר, מר ליבאי?

דוד ליבאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה): היועץ המשפטי, סגן שר האוצר והשר לענייני דתות דיברו על טיוטה של קריטריונים.

שר החינוך והתכנון י" נבון: טיוטה של קריטריונים. נאמר לי שתוך שבועיים, פחות או יותר, הקריטריונים האלה יגובשו.

759. נהלי האבטחה במוסדות חינוך

חבר הכנסת מ' רייסר שאל את שר החינוך והתכנון ביום כ"ח בשבט התשמ"ה (19 בפברואר 1985):

לאחרונה פורסם כי בבית-הספר "התחיה" בכתים קרתה תקרית מצערת. כאשר כמה מורות סברו שמחבלים השתלטו על בית-הספר. הדבר עורר אנדרלמוסיה גדולה במשטרה ובמחלקת הביטחון של עיריית בתים. אנשי ביטחון הגיעו לבית-הספר, אולם מחבלים לא היו.

אודה לכבודו אם ישיבני על השאלות האלה:

1. האם הדיצוע המפורטות לעיל נכונות?

2. אם הן נכונות, האם השר אינו סובר שלא די להסתפק בנהלים ובתדריכים, אלא יש צורך לבדוק את מידת הישימות והאפקטיביות שלהם בפועל?

3. אם נחץ שיפור, מה נכוונת משרד החינוך לעשות כדי שיחול שיפור משמעותי בנזק?

תשובת שר החינוך והתכנון י" נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

המעשה שהיה כך היה: תוך תרגיל שהתקיים בכתים על-ידי משמר הגבול, הבחינו בצעיר בן מיעוטים הנכנס לבית-הספר. כדי לבדוק אותו עשו אנשי משמר הגבול חיפוש על גופו. המנהלת, אשר ראתה תנועה חשודה, צלצלה למשטרה ואמרה בצורה סתמית: יש מחבלים. כאשר ביקשו אנשי המשטרה לברר מי היא, היא ענתה שהיא אורחית וסגרה את הטלפון. לכן גם לא היה אפשר לברר מי היא.

במשטרה ידעו שמתקיים תרגיל משמר הגבול בסביבה, ולכן חשבו כי זה חלק מן התרגיל, אך כאשר התברר תוך דקות כי אין זה תרגיל, הוזעקו כל הניידות, לרבות כוחות משמר הגבול, למסד. לאחר דקות מספר פונה המוסד מכל תלמידיו וכוחות הביטחון קיימו תרגיל אמת. הוכח כי בית-הספר ידע איך לפעול, כדי להתפנות. המשטרה פעלה במהירות וביעילות.

לעצם השאלות:

1. על חלקה הראשון של השאלה התשובה חיובית, אולם לא היתה אנדרלמוסיה במשטרה ובמחלקת הביטחון.

2. ישימות הנהלים נבדקת ברציפות במשך כל השנה על-ידי תרגול בתי-הספר בעירנות ובפניו.

3. הנהלים הקיימים עונים על הצרכים, אולם משרדנו

757. תשלום משכורות למורים באוס-אל-פחם

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר החינוך והתכנון ביום כ"ט בשבט התשמ"ה (20 בפברואר 1985):

המורים בבית-הספר התיכון אוס-אל-פחם לא קיבלו משכורות בעד החודשים דצמבר 1984 וינואר 1985. הם מאיימים שבביתם שתגרום לאובדן ימי לימודים נוספים לתלמידים. מתחילת שנת הלימודים הם שבתו כבר כ-50 ימים. המועצה המקומית איננה מסוגלת לשלם את המשכורות בזמן. ביום 23 בינואר 1985 פנו אליך המורים וביקשו את התערבותך.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. מה הם הצעדים שהמשרד חושב לעשות, כדי להבטיח לימודים סדירים בבית-הספר ותשלום המשכורות למורים?

2. האם מוכן המשרד לשלם למורים את משכורותיהם, באמצעות המועצה המקומית, כשיק שיועד למטרה זאת בלבד? ומתי?

תשובת שר החינוך והתכנון י" נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

משרדנו מעביר למועצה המקומית אוס-אל-פחם את הקצבותיו בדרך כלל כ-10 חודשים. הכספים המועברים על-ידינו מיועדים אך ורק לשכר המורים ולהוצאות בית-הספר, ואילו המועצה באוס-אל-פחם, כמו מועצות אחרות, אינה משלמת את המשכורות בזמן. משיקולים שלה.

המשרד המליץ בפני משרד האוצר להעביר את המורים לבעלות המדינה ועל-ידי כך לשלם את משכורות המורים ישירות ובזמן.

לגבי אוס-אל-פחם קיימת בעיה נוספת, שהמורים אינם מוכנים שינכו ממשכורתם את ימי השביתה, ועל-פי החלטת הממשלה אין אפשרות לשלם למורים משכורת בעד ימי שביתה וחובה על המעסיק לנכות את שכר ימי השביתה.

758. הקצבות באמצעות חברי הכנסת למוסדות

חינוך דתיים

חברת הכנסת א' סרטיני שאלה את שר החינוך והתכנון ביום כ"ט בשבט התשמ"ה (20 בפברואר 1985):

נבשרנו, כי בדעת האוצר להמשיך ולתקצב מוסדות חינוך דתיים דרך תקציבים מיוחדים, כשיעור של למעלה מ-660,000 דולר, לכל חבר כנסת מן הסיעות הדתיות.

שאלותי הן:

1. האם שיטה זו היא צודקת, אובייקטיבית ועונה על צורכיהם האמיתיים של מוסדות החינוך הדתיים?

2. האם שיטה זו מחקיימת גם לגבי חברי כנסת לא-דתיים, המקורבים למוסדות חינוך שונים? מדוע?

3. האם השר משלים עם שיטת "חלוקה" זו ומה בדעתו לעשות בנזק?

שר החינוך והתכנון י" נבון:

1. התשובה שלילית. אינני חושב ששיטה זו צודקת, את דעתי בנושא זה הבעתי בממשלה וגם יזמתי תיקון לנהל הקיים.

2. לא ידוע לי על כך.

2. על רקע זה ועל רקע ריבוי התופעות המעידות על מגמה זו בכתבי-הספר, איך מתכנן משרד החינוך להתמודד עם תופעה זו?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ג' רז)

1. איני מכיר את המחקר המוזכר בשאלתך, אך אנו מודעים לכך שיש בעיות בנושא זה.

2. משרדנו כבר הכין, בשיתוף עם מכון ואן-ליר, תוכנית לימודים על ערביי ישראל ועל הדו-קיום אחס. התוכנית נמצאת בשלבי ניסוי ותוצאות התגובות של מנהלים, מורים ותלמידים על התוכנית עד כה הן חיוביות. אנו מקווים שנוכל, במרוצת הזמן, להחיל את התוכנית הג'ל על רוב בתי-הספר בארץ.

כמו כן, במסגרת היערכות המשרד בנושא של החינוך לדמוקרטיה, מתכנן משרדנו פעולה רחבה מאוד בנושא דו-קיום יהודי-ערבי.

אני יודע שיושבי-ראש ועדת החינוך, חבר הכנסת נחמן רז, גם יוזם דיון על נושא זה במסגרת הוועדה. אני אשתתף בדיון. אנחנו גם מקיימים דיונים על הנושא במסגרת המשרד. הנושא לא ירד מסדר-יומנו.

780. שאלות במבחן ב"מבוא לכלכלה"

באוניברסיטת תל-אביב

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ט בשבט התשמ"ה (20 בפברואר 1985):

ביום 31 בינואר 1985 נערך באוניברסיטת תל-אביב מבחן ב"מבוא לכלכלה", ובו הופיע, במסגרת אחת השאלות, גם הקטע: "דובר משרד המסחר והתעשייה מודיע (אב), הדובר נמצא בארץ)...". קטע זה הטריד את הסטודנט. שהתלונן בפני, וכנראה פגע ביכולת הריכוז של סטודנטים נוספים שהשתתפו בבחינה.

אבקש לדעת:

1. מי אחראי לניסוח זה?

2. האם כתוצאה משאלתך זו תימסר לאוניברסיטאות הנחיה, להימנע מהערות בכתבי המבחנים?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

1. בהכנת המבחנים בכלכלה משתתפים כמה מורים. ראש החוג לכלכלה באוניברסיטת תל-אביב סבור, שההערה בסוגריים היתה מיותרת. הוא מצטער אם מישו ראה עצמו נפגע מפסקה זו. אני שותף לדעה שהביע חבר הכנסת מגן בשאלתך שלו.

2. כידוע, האוניברסיטאות נהנות, על-פי החוק, מחופש פעולה אקדמי ומינהלי וכל גורם חיצוני, לרבות שר החינוך והתרבות, מנוע מלהתערב או מלתת הנחיות מפורשות לאוניברסיטה לגבי נוסח המבחנים. אני מקווה שהשאלתך והתשובה יובאו לידיעתן של האוניברסיטאות. לכך נראא.

781. התבטאויות בתוכנית "מבט" בטלוויזיה

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ט בשבט התשמ"ה (20 בפברואר 1985):

במהדורת "מבט" מיום 5 בפברואר 1985, בדיווח על הלווייתו של אהרן אבידן ז"ל, מצא הכתב לנכון לציין, בין

ממליץ על הרכבת מערכת מצוקה בכל מוסד, שתאפשר קשר ישיר עם המשטרה.

776. קיצוץ בתקציב הוראת היהדות

חבר הכנסת א"ה שאקי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ט בשבט התשמ"ה (20 בפברואר 1985):

מיריעות שהגיעו אלי מגורמים שונים מתברר, כי לאחרונה הוקצבו למשרד החינוך שני מיליוני דולרים למימון הוראת מקצועות חיוניים באולפנים, ובתוכם — הוראת יהדות. לפי תוכנית שאושרה על-ידי הנהלת משרד החינוך, כך נמסר, הוקצו כ-50 משרות למטרות הוראת יהדות. בפועל, כך נמסר, כבר הוקצבו שיעורים באולפנים למקצועות רבים ושונים, אך לא הוקצבו עדיין דבר ולא מונו אנשים להוראת יהדות.

אודה לכבוד השר אם יואיל להבהיר:

1. האם האמור לעיל נכון הוא?

2. האומנם קיימת כוונה למנוע הוראת יהדות באולפנים הג'ל, או לצמצם אותה בהרבה, בניגוד לתוכנית שלפי הטענה כבר אושרה בעבר?

3. אם אכן יש ממש בטענות הג'ל, או בחלקן לפחות — מה בדעת כבוד השר לעשות, כדי לאפשר קיום הוראה ביהדות באולפנים, במידה הנדרשת על-ידי תלמידי האולפנים, בהתאם לתוכנית שאושרה, או כרוחה לפחות?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ד' דנינו)

1. לאחרונה הוקצבו באולפנים בסך-הכול 6,000 שעות שבועיות, ל-200 כיתות. מתוך זה כל כיתה מקבלת ארבע שעות שבועיות. בסך-הכול הוקצו אפוא ללימודי היהדות 800 שעות שבועיות.

הביצוע הוטל על האגף לתרבות תורנית.

תוכנית הלימודים ביהדות הוכנה במשותף על-ידי האגף לתרבות תורנית והמחלקה לחינוך מבוגרים.

2. אין בשום פנים כוונה למנוע הוראת יהדות באולפנים הג'ל. אדרבא, הביצוע הג'ל מתקדם לפי מיטב יכולתו של האגף לתרבות תורנית.

3. משרד החינוך עושה הכול כדי שהתוכנית שאושרה תילמד בצורה מסודרת. המחלקה לחינוך מבוגרים ומערכת האולפנים מסייעות בכך.

777. דמותם של הערבים בעיני תלמידי

שכונת "הכרמל" בחיפה

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ט בשבט התשמ"ה (20 בפברואר 1985):

באמצעי התקשורת פורסמו פרטים על אודות מחקר שבדק איך מצטיירת דמותם של הערבים בעיני ילדי "הכרמל" בחיפה. החוקרים מציינים במחקר, כי הבערות בקרב התלמידים עצומה וכי רק מעטים מהם, כ-12%, מכירים ערבים בקרוב. לרוב המכריע של התלמידים יש התייחסות שלילית מאוד אל הערבים.

על כן, הגני שואל את כבוד השר:

1. האם מודע משרד החינוך לגילויים אלה?

נדרש המועמד לגלות ידיעה בשפה הרלבנטית, ואילו בחוג למוסיקה ולמוסיקולוגיה — רקע במוסיקה.

5. תעודת בגרות מלאה, עמידה כמבחן מיון ארצי, עמידה כמבחנים מוסדיים וריאיון אישי.

839. השבתתם של ילדים עולים מאתיופיה

מלימודים

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ו' באדר התשמ"ה (27 בפברואר 1985):

נודע לי, כי 80 תלמידים מעולי אתיופיה, הנמצאים כמרצו הקליטה בנצרת-עלית, אינם מבקרים בבית-הספר, בניגוד לחוק לימוד חובה, בשל סירובו של מנהל בית-הספר הממלכתי-הדתי לקבלם, בטענה שהם גויים.

שאלות הן:

1. האם הדברים נכונים?
2. אם כן — האם ידוע הדבר לשר ומה עשה בעניין?
3. כיצד ייתכן כי מנהל בית-הספר יעשה דין לעצמו ויחליט בנושא יהדותם או אי-יהדותם של עולי אתיופיה, אזרחים ישראלים לפי חוק השבות?
4. מה עושים תלמידים אלו היום?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת נ' רוז)

תלמידים רבים מעולי אתיופיה, שהגיעו לנצרת-עלית, נקלטו בהצלחה בבית-הספר הממלכתי-הדתי "ארבל" במקום. לאחרונה הגיעו קבוצות עולים נוספות לנצרת-עלית, ועקב האכלוס הרב של בית-הספר הנ"ל רצה משרדנו להפנותם לבית-הספר של חב"ד במקום. אך התעוררו בעיות בעניין זה מצד הנהלת בית-הספר, עקב עמדתה השלילית לגבי קליטתם של ילדים מאתיופיה.

מנהל בית-הספר טען, שהוא אינו קובע דבר בקשר ליהדותם של עולים אלה, אולם סירובו לקולטם נבע, ככל הנראה, מהתייעצות עם גורמים הלכתיים, על-פי שיקולו. שטרם גיבשו דעה חיובית באשר לאתיופים. המשרד נתן את דעתו לנקיטת האמצעים המשפטיים כלפיו.

משרדנו ועיריית נצרת הגיעו לסיכום בעניין קליטתם של ילדים אלה בבית-הספר "ארבל", על-ידי בניית חדרים נוספים, כיתות לימוד נוספות, בבית-הספר הממלכתי-הדתי הקיים שם. בימים הקרובים יפתחו כיתות קלט לתלמידים הנ"ל.

אולי אוסיף בעלי-פה: זה מצער עד מאוד, הייתי אומר — טרגי, שיהודים אלה, שעלו מאתיופיה ועונו בשל יהדותם וקידשו את השם ברבים, חייבים, בבואם לארץ, להוכיח את יהדותם.

לרשת חב"ד יש זכויות לא מעטות כחחסן קליטת עולים מארצות שונות בעבר, ומצער מאוד שהם לא קלטו עולים יהודים מאתיופיה, חוץ ממקרים מעטים, בגל הראשון של עלייה זו בבאר-שבע. אלא שהדברים האלה אינם ניתנים להסדר על-ידי הוראה אדמיניסטרטיבית. אני יודע שאפשר לתת הוראה אדמיניסטרטיבית, זה לא יועיל, משום שכאן מדובר בעניין הנראה להם הלכתי, וכל עוד הם לא יקבלו אישור ממורה ההלכה המקובל עליהם, היושב בניו-יורק, ספק אם ישנו את מדיניותם. כל דרך אחרת ששקלתי היתה מביאה לידי פגיעה בתלמידים הלומדים היום בבית-הספר. למשל, יכולתי

השאר, בכתבתו, כי הנרצח גר בעבר בקריית-ארבע, אבל "לא מטעמים אידיאולוגיים" — והוסיף: "לפי דברי חברי".

אודה לשר אם ישיבני:

האם ידיעה זו רלבנטית, והאם יש להעיר ליוזמים ולאחראים שהתבטאויות כאלה לא יישנו?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ד' איתן)

גם רשות השידור סבורה, כי אין להערה שצוינה ב"מבט" שום שייכות לידיעה גופה, ואומנם העירו על כך לאחראי על ניסוחה, גם הממונים עליו כחחסן המקצועי וגם חברי הוועד המנהל.

838. קבלת סטודנטים לבתי-הספר לרפואה

חבר הכנסת י' ארצי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ו' באדר התשמ"ה (27 בפברואר 1985):

אודה לך אם תשיבני מעל במת הכנסת:

1. מה הם הקריטריונים וכללי ההעדפה לקבלה של סטודנטים מהארץ ומחוץ-לארץ לפקולטות לרפואה באוניברסיטאות?
2. מה הוא מספר הסטודנטים הלומדים כיום לימודי רפואה בארץ?
3. מה הוא מספר הסטודנטים הלומדים לימודי רפואה מחוץ לגבולות המדינה?
4. מה הם הקריטריונים לקבלת סטודנטים לפקולטות למשפטים ולמדעי הרוח?
5. מה הם הקריטריונים לקבלת תלמידים למוסדות להכשרת מורים וגננות?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת נ' רוז)

1. לכל אוניברסיטה יש קריטריונים משלה, אולם כדרך כלל הדרישות הן כדלקמן: ציון ממוצע 8 לפחות בתעודת בגרות, עמידה בבחינת הכניסה הפסיכומטרית, מבדקי אישיות או ריאיון אישי, ויש אוניברסיטאות המתייחסות גם לגיל המועמד — לא לפני גיל 20 ולא מעל גיל 35. עדיפות ניתנת למועמדים שקיבלו את הדירוג הגבוה ביותר על-פי שילוב של הישגים בלימודים, כמבחנים ובמבדקים. כמו-כן נדרשת מהמועמדים אזרחות ישראלית.

2. המספר הוא 2,635.

3. אין בירדנו נתונים.

4. הפקולטות למשפטים הן בדרך כלל סלקטיביות, בשל הביקוש הרב וההבטל מספר הלומדים בהן. המועמדים הישראלים מתקבלים ללימודי משפטים בדרך כלל על סמך שקלול ממוצע של ציוני תעודת הבגרות, מועמדים בעלי תעודות שקילות מחוץ-לארץ מתקבלים על סמך הישגים בבחינות הכניסה. כן נדרשים המועמדים לעבור בחינות כניסה בעברית ובאנגלית.

במדעי הרוח נדרשת מהמועמדים תעודת בגרות, או תעודה שקולה, ועמידה בבחינת הפסיכומטרית. נוסף על כך יש דרישות ספציפיות לגבי חוגים מסוימים, כגון: בחוג לשפות

2. 7 אוניברסיטאות, האוניברסיטה הפתוחה ו-5 מוסדות להשכלה גבוהה שאינם אוניברסיטאות. פרטים — עיין באותה חוברת עמודים 59 — 60.

3. באוניברסיטאות יש כ-65,000 תלמידים, ובמוסדות הלא-אוניברסיטאיים — כ-2,500 סטודנטים. הפירוט נמצא בלוח 4 בעמוד 35 באותה חוברת.

4. בשלב זה, עד לחקיקת החוק, שכן הלימוד מקביל בערך ל-530 עד 540 דולר, תלוי מתי אנחנו מחשבים את ערך הדולר — האם מדובר בתאריך שבו אתה שאלת את השאלה או בתאריך שאענה לך את התשובה — אבל הוא נע בסביבות 530 — 540 דולר דה-פקטו; הלאו זה בשקלים. מה שאנו קבענו — אני מקווה שהחוק יבוא בקרוב לכנסת — הוא ששכר הלימוד באוניברסיטאות יהיה בשקלים שווה ערך ל-700 דולר. מדוע 700? — כי זה היה הסכום של שכר הלימוד כאשר ועדת קצב קבעה את המלצותיה. הסכום המדויק היה אז 728 דולר, אבל מעגלים זאת ל-700 דולר.

נוסף על כך, לרגל מצב החירום תהיה אגרה בסך של 200 דולר.

לרגל האגרה ולרגל השוואת שכר הלימוד בשקלים אל השער של 700 דולר יש מערך סיוע לסטודנטים. זה יחבטא בשני נושאים: א. תוספת של 2,000 מלגות פר"ח, שכבר ניתנו באוניברסיטאות לפני קבלת החוק; ב. 5,000 הלוואות בשיעור 200 דולר כל אחת — כלומר, בשיעור של האגרה — מתוך הערכה שאלה שלא יוכלו לשלם את האגרה — ואנחנו מעריכים את מספרם ב-5,000 סטודנטים — לרשותם עומדת קרן של 200 דולר לכל הלוואה, וסך יוכלו לשלם אותה שנה לאחר גמר לימודיהם, צמוד, אבל בלי ריבית.

זה אינו פוגע בקרן הלוואות הקיימת היום, אשר לצערי איננה מתפקדת כהלכה. מפני שהבנקים אינם משתפים פעולה כפי שהייתי רוצה שהם ישתפו. הם אינם עומדים בהתחייבויות שלהם והם דורשים עמלות. השנה אנחנו נותנים עמלות, אבל כתבתי כעניין זה לשר האוצר, ואני מציע בעצם לפרק את הקרן הקיימת הזאת ולבנות מבנה אחר, כדי שהסטודנטים לא יסכלו מבירוקרטיה מיותרת ומסחבת פוגעת. אני מצטער לומר את הדברים, אבל הקרן איננה פועלת כפי שהייתה צריכה לפעול.

חרגתי קצת מן התשובה הישירה, אבל חשבתי לחת תמונה מקיפה יותר.

היז"ר א' נחמיאס:
תודה לשר החינוך והתרבות על תשובותיו על השאלות של חברי הכנסת.

לסגור את בית-הספר, יכולתי למנוע הקצבה לבית-הספר או לפטר מורים או להפסיק את פעולתו של בית-הספר, אבל נמנענו מזה, משום שהסובלים היו התלמידים הלומדים שם כיום.

בתקופה הקרובה ילמדו התלמידים האתיופים במתעדן הנוער. באנו בדברים עם העירייה, ויש הסדר לגבי התקופה הזאת. לאחר מכן, כפי שאמרת, חיבבנו כיתות בבית-הספר הממלכתי-הדתי הקיים היום.

אוסף ואומר שיש עוד סוגיה הנוגעת לכך: יש גבול סביר כלשהו לגבי מספר התלמידים מעולי אתיופיה שאפשר לרכז בבית-ספר אחד, דהיינו — אחוזם באוכלוסייה הכללית של התלמידים. אם אחוזם יעלה על 30-40, אני חושב שקליטתם תהיה קשה. חשוב שמספר הקולטים, ילדי המקום, יהיה גדול יותר באחוזים סבירים — 10%, 20% — ממספר הילדים הנקלטים.

זוהי בעיה סבוכה. נחנו עליה את הדעת ונקטנו צעד משמעותי כלפי המנהל: השעינו אותו, והוא הוזמן לבית-דין משמעתי. אני חייב להיות גלוי: אינני מאמין שעל-ידי צעדים אדמיניסטרטיביים ניתן לשנות את המצב. לאור זאת ננסה לפעול לפי מיטב האפשרויות הקיימות.

840. הקצבות למוסדות להשכלה גבוהה

חבר הכנסת מ' וירשובסקי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ו' באדר התשמ"ה (27 בפברואר 1985):

ברצוני לשאול:

1. מה הם הסכומים המתקצבים בשנת העבודה הבאה בשביל מוסדות הלימוד האקדמיים?
2. בכמה מוסדות מדובר?
3. כמה תלמידים יש בכלל המוסדות?
4. מה הוא שיעור שכר הלימוד שנדרש כל תלמיד לשלם?

שר החינוך והתרבות י"ג נבון:

1. ההשתתפות הציבורית — הממשלה והסוכנות היהודית — בחינוך הגבוה בשנת 1985/86 מסתכמת ב-94,498 מיליארד שקל כמחירי הרכיב הראשון של שנת התקציב. הפירוט מופיע בדברי ההסבר לתקציב 1985. אם חבר הכנסת וירשובסקי מבקש לראות את הפירוט, הוא מופיע בחוברת י"ב של תקציב 1985 — השכלה גבוהה — והיא חולקה לחברי הכנסת.

2. הצעה לסדר-היום החינוך המיוחד בישראל

בשנות השמונים של המאה העשרים והגיע הזמן שנבדוק את עצמנו האם שינינו באופן יסודי את יחסנו לאוכלוסייה הזאת: האם בהתנהגותנו אנחנו מוסירים להם את מה שהם זקוקים לו? כיצד אנחנו מתייחסים לילד המפגור? האם אנחנו עושים די למענו? האם אנו נותנים לו סיכוי להתקדם על-פי יכולתו ולהיות כמו כולם? לשאלה הזאת אנחנו חייבים להידרש ולא לרחות אותה מפני צוק העתים.

עדיין מקנן רגש הבושה בקרב משפחות רבות שלהן ילדים מפגרים, ילדים אחרים, ולא מפני שההורים אינם אוהבים את

היז"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא: החינוך המיוחד בישראל, מאת חברת הכנסת אמירה סרטני. בבקשה.

אמירה סרטני (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, "כמו כולם" הוא שמו של עלון היוצא על-ידי ועד ההורים בחינוך המיוחד בירושלים. לפני מאות בשנים נהגו לכלוא את המפגרים במוסדות סגורים. שם הם כילו את חייהם רחוקים מן העין, רחוקים מן הלב, רחוקים כליל על-ידי החברה האנושית. אנחנו חיים עכשיו

כדי ליצור סיכוי רב יותר, יש לתת לילד טיפול מהרגע שמתגלה הפיגור, מינקות. ולעומת זאת, יש לאפשר למתבגרים לשהות במסדר עד גיל 18 לפחות ולא רק עד גיל 16, כמקובל היום. המסגרת החינוכית הרגילה שלנו מטפלת בילדים עד גיל 18. הם בשבילנו ילדים, ודווקא אלה שקשה להם כל כך להתמודד עם החיים מקופחים.

החבר הכנסת, מעבר לבעיות התקנים והתקציבים, מערכת החינוך המיוחדת סובלת מריכוז רשויות שבהן היא תלויה — משרד החינוך, משרד הבריאות, משרד העבודה והרווחה, הרשות המקומית וארגוני מתנדבים שונים, שגם הם אינם מסתדרים כינם לבין עצמם. קיים מחסור חמור בפיסיותרפיסטים ובמטפלים פארה-רפואיים, ומשרד החינוך כאילו מתנער מאחריותו לנושא הזה.

על מכלול הבעיות האלה יש לתת תשובות, חברי הכנסת. ראשית, על משרד החינוך לקבוע גורם אחד, אשר ירכז בידי את כל הטיפול בחינוך המיוחד, ימנע את ההתרוצצות בין הרשויות השונות, ייעל את המערכת ויקדמה. ויש מה לייעל, ויש גם אפשרות לחסוך תוך כדי ייעול. יש להקצות תקנים על-פי הצרכים ולא על-פי מערך הקיצוצים.

חברי הכנסת, לא על גבם של המסכנים האלה נבריא את הכלכלה הישראלית. להורי הילדים האלה אין לובי בכנסת. הם אינם מהווים מפלגה בקואליציה ואיש אינו חייב להם דבר בהסכמים קואליציוניים. הם אינם יכולים ללחוץ על-מנת לקבל מיליוני דולרים, כדי לקיים את החינוך של ילדיהם.

אנחנו חייבים לפתור את הבעיות הרפואיות והפיסיותרפיות בצורה אחראית, אולי ראייתם בטלורידה את הנערה שזקוקה לשעת טיפול פיסיותרפי פעם אחת ביום והיא מקבלת אותה פעם אחת בשבוע. זאת אינה התשובה. את בתי-הספר המיוחדים יש לצייד בציוד מתקדם ומתאים, כמו מחשבים, שיכולים לסייע לחלק מהילדים, והוכח שאלה יעילים וטובים.

חברי הכנסת, מפאת חשיבות הנושא אני מבקשת לקיים בו דיון במליאת הבית.

היורר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת אמירה סרטני. אני מזמין את שר החינוך והתרבות להשיב.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני שותף להבעת הצער, הכאב והדאגה לחינוך המיוחד, כפי שבאה לידי ביטוי בדברי חברת הכנסת אמירה סרטני. אני גם שותף לדברי ההערכה המוצדקים, שהיא הביעה כאן לעובדים במערכת הזאת. גם לי הודמן — לא עכשיו, אבל בשנים אחרות — לראות את עבודתם המסורה של העובדים ואת האמון שהם מעוררים בכל הסביבה ובהורים עצמם, על-ידי עבודתם המתמדת והמסורה.

אני גם מסכים, שיש לבדוק את האפשרויות למניעת כפילויות, כמדיה שיש כאלה, לא בדקתי זאת. לא התפנית לעסוק בכך, אבל ברצון אבדוק עד כמה שיתן הצעות למניעת כפילויות והצעות ייעול.

המושג "חינוך מיוחד" יש בו, כידוע, מכלול של גישות, תוכניות ושירותים מיוחדים — חינוכיים, פסיכולוגיים, רפואיים, פארה-רפואיים וכדומה, שנועדו לענות על צורכיהם של אותם ילדים עד לאופטימום, כשהמסגרת החינוכית הרגילה אינה יכולה לקדם את התפתחותם ואת הסתגלותם אליה.

המושג "חינוך מיוחד" במשרדנו נוגע לפיקוח, לחוכמה, לניהול ולהוראה הניתנים במסגרת מיוחדת, כשהמטרה היא

הילד, אלא כשל הדעה הקדומה או כשל יחסה של החברה לנושא.

אב שבנו פגוע אומר: "הוא היה תמיד מטרה לעליהם, לעלבונות. להצקות. תמיד צריך היה להיות מוכן לקבל את האבן מצד כלשהו. צריך להבין, בהקשר זה, שכבר כילד, תמיד היה חם, אוהב, רוצה אהבה וקשר עם אנשים, רוצה לעזור ולהיות חבר, וחמיד קיבל בעיטות מהסביבה החיצונית ולא הבין מדוע".

אנחנו, כחברה, היינו צריכים ללמוד מומן וללמד כיצד יש לקבל את האחר, את השונה; כיצד להיות ביחד כחברה מגוונת, פתוחה ומתחשבת. הגברת רחל לוי-שגב, כתארה עבודה שעשתה בקשר לילדים בכיתות ד' וה', על שינוי גישת הילדים הברויים אל המפגרים, אמרה כי "עלידי חינוך נכון אפשר לשנות עמדות שליליות כלפי מפגרים".

חברי הכנסת, התשובה שלנו על בעיה כאובה זאת צריכה להיות חינוך הסביבה ויצירת תנאים וכלים שסייעו לילדים המפגרים.

בישראל יש כ-50,000 ילדים, המתחנכים במסגרות של החינוך המיוחד. בחזון מיוחד שיצא בשנת התשמ"א על-ידי מנכ"ל משרד החינוך מצאתי: "מטרתו של החינוך המיוחד היא שיקומו של הילד החרגי והכנתו לחיים חברתיים ומקצועיים תקינים ככל האפשר, עד קצה גבול יכולתו".

הילדים הזקוקים לחינוך מיוחד שונים בדרגת הפגיעה ועל כן שונים בצורכיהם. יש פיגור קל, בינוני וקשה. יש הלוקים בראייה ובשמיעה, יש ליקוי דיבור ויש נכות פיסית על כל צורותיה. ילדים פגועים קל, חלקם מסוגלים להיות במסגרות חינוכיות רגילות, שבהן כיתות טיפוליות. אחרים מסוגלים ללמוד אך ורק למסגרות מיוחדות — לבתי-ספר מיוחדים. ויש פגועים קשה, קשה מאוד, ובהם אפשר לטפל רק במסגרות המיוחדות לכן. בביקור שערכנו במסגרת ועדת החינוך במוסד כזה, התרגשתי לראות את מסיירותם של העובדים. ישבנו אצלם ושוחחנו אצלם על הבעיות המציקות להם. אנחנו צריכים לשאת עובדים כאלה על כפיים. אנחנו צריכים לסייע להם ככל שאפשר, וכל אלה, אדוני השר, דורשים הקצאת משאבים יוצאת מערכת מתאימה.

לצער הרב מאוד, לא נמצא החינוך המיוחד במקום גבוה בסולם העדיפויות של מערכת החינוך שלנו. בשלוש-ארבע השנים האחרונות, שבהן התגייסה הכלכלית היתה בעיצומה, בתקופת "הדולציה ויטה" של החברה הישראלית, נעשו קיצוצים משמעותיים בחינוך המיוחד. האחראי לתחום הזה במשרד החינוך מדבר על יחס פגום, כאל בן חורג. הוא מציין בכאב את הקיצוצים שנעשו ועוד ייעשו. הוא אומר שמדברים על קיצוץ של 10%-12% משעות העבודה, ההוראה והפיקוח. הוא מדבר על חוסר היכולת להדריך הורים במצב הקיים ועל הקשיים בקיום המערכת כולה. הוא מספר על כך, שגם במערכת החינוכית, עוד כיום, נשמעים דיבורים כאילו אין צורך לקיים לימוד במסגרות למפגרים, מפני שזה ממילא לא יעזור לנו.

בעולם המערבי, כ-8% מהילדים במערכת החינוך נמצאים במסגרות החינוך המיוחד. כך היה גם בישראל. היום ירד האחוז ל-5 לערך, ולא מפני ששיעור הילדים הנזקקים ירד אצלנו, אלא בשל הקיצוצים והמחסור במקום לקבלת הילדים הנזקקים.

יש ילדים שנמצאים במוסד, לומדים ומתקדמים, ויכולים וצריכים לעבור למוסד אחר. אך אין מקום מתאים בשכילים, הם תופסים מקום של ילד אחר, שזקוק לטיפול הזה. ואינו יכול להתקבל.

החינוך המיוחד ניצב כאמת בפני קשיי חינוך מיוחדים. שהם קשיים גדולים מהרגיל. לצערי הרב, אינני יכול לטעון שבמסגרת הקיצוצים בתקציב לא יחול קיצוץ גם בחלק חיוני זה. כאשר דנים בנפרד בכל סעיף מסעיפי הקיצוצים בתקציב, מה שקורה הוא, שאותו סעיף מקבל לא רק את החשיבות הראויה לו אלא חשיבות אבסולוטית כמעט. אבל, בין הרחפים והלחצים השונים — לא הלחץ החיצוני אלא הלחץ הפנימי שלנו לגבי טיפול בנושאים שונים — כאשר יש לחץ אובייקטיבי של הצורך בקיצוץ, לצערי הרב, גם החינוך המיוחד יסבול מכך.

מה שאשדל לעשות הוא, ששיעור הפגיעה, דהיינו הקיצוץ בתקציב לחינוך המיוחד, יהיה קטן מבסעיפים אחרים, כי אני מבין ומעריך את המשמעות של סעיף זה. אולם, אני חושש להבטיח לך שלא יהיה קיצוץ כלל. זה לא ניתן.

אני מעריך מאוד את הנושא ואני מציע ברצון שהוא יועבר לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת. אם זה יתקבל על דעתך.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר החינוך והתרבות. אני שואל את חברת הכנסת אמירה סרטני אם היא מסכימה שהצעתה תועבר לדיון בוועדת החינוך והתרבות.

אמירה סרטני (מפ"ם):

כן.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר החינוך והתרבות. לפנינו הצעה אחת: להעביר את ההצעה לסדרהיום של חברת הכנסת אמירה סרטני לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת. מי כעד הצעה זו? היש מתנגדים?

ה צ ב ה

בעד — רוב
נגד — אין

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

הנושא הועבר לוועדת החינוך והתרבות.

ח. הצעה לסדרהיום

תשלום על כחינות בגרות וגמר לתלמידי ערי הפיתוח

שהממשלה זכתה באמון הכנסת — סביר להניח שהיא זכתה לאמון הכנסת על כסיס קווי היסוד שהציגה בפני הכנסת — התקבלה בהנהלת משרד החינוך והתרבות החלטתה, הייתה אמר כמעט חשאית, הסותרת את תוכנית הממשלה ועלולה לגרום לערעור האמון שהכנסת העניקה לממשלה ולתוכנית שהציגה.

אחרי אותה החלטה שנתקבלה באוקטובר 1984, רק בימים אלה, לפני כשבועיים, שיגר מנכ"ל משרד החינוך והתרבות חוזר למנהלי מוסדות החינוך ברחבי הארץ, ובאמצעותו הוא מבשר להם, בין השאר, על שינוי במעמדם של תלמידי ערי הפיתוח. אם יורשה לי, אקרא מתוך סעיף 10(א) באותו חוזר: "בשינוי לנהל שהיה קיים עד אשתקד, החליטה הנהלת משרד החינוך והתרבות כי החל ממועד בחינות קיץ התשמ"ה יהיה חצויה אחיד לכל הנבחנים כמערכת החינוך" — וכאן בא החלק החשוב, לדעתי — "לפני תלמידים

שיקום הילד החרג והפנייתו לחיים חברתיים ומקצועיים תקינים עד ליכולתו המרבית, כפי שחברת הכנסת אמירה סרטני ציינה.

העקרונות המנחים את משרדנו להשגת מטרה זו הם: כל אבחנה, שעליה מתבססת הקביעה, של החרגות, חייבת להיות פונקציונלית ולא לפי קטגוריות. הכוונה היא, שילד לא יוגדר על-ידי "תג של מין" או "מספר מנות משכל" בלבד אלא על-ידי ניתוח מפורט של התפקודים הגופניים, הרגשיים והקוגניטיביים שנפגמו. אבחנה זו מלווה בהצעות מפורטות לנקיטת אמצעים חינוכיים וטיפוליים לשיקומו החברתי והלימודי של הילד.

יש להבחין בין ילדים אשר ישתייכו כל חייהם לקטגוריה של חריגים, כגון חירשים, עיוורים, נכים ומפגרים, אבל ניתן לשפר את מצבם בעזרת חינוך מיוחד, לבין ילדים בעלי קשיים חינוכיים-לימודיים ובעלי צרכים מיוחדים, שעם סיפוק צרכים אלה ניתן לעזור להם, להתגבר סופית על בעיותיהם.

נעשה כל מאמץ להשאיר את התלמיד המיוחד במסגרת חינוכית רגילה, תוך כדי הפעלת מיטב האמצעים החינוכיים והטיפוליים במסגרת זו. אם יש הכרח להעביר את התלמיד למסגרת חינוכית מיוחדת, נפרדת, לדעתנו יש להגביל את שהותו בה, אם אפשר, למינימום ההכרחי ולהחזירו למסגרת חינוכית רגילה מוקדם ככל האפשר.

להלן כמה פרטים על החינוך המיוחד: בשנת הלימודים הנוכחית מטפלת מערכת החינוך המיוחד במשרדנו כ-57,000 תלמידים, שהם 5% מכלל מערכת החינוך. מגניילדים עד כיתה י"ב. 13,000 תלמידים מתחנכים ב-213 בתי-ספר מיוחדים. יתרם משולבים במסגרות מיוחדות בבתי-ספר רגילים, חלקם בכיתות מקדמות, וחלקם בכיתות טיפוליות. מרבית הזמן הילדים משולבים בכיתות-אם רגילות. עלינו לזכור שהיקף החרגות נוטה להיות קטן יותר ככל שיכולת ההתמודדות של בתי-הספר עם גילויי החרגות של אוכלוסיית תלמידי גדולה יותר. נוסף על חקן שעות גמיש ועל האפשרות לאכלס כיתות מיוחדות במספר קטן של ילדים, המשרד מעניק שירותי עזר שונים לבתי-ספר מיוחדים וגם לכיתות המיוחדות בבתי-ספר רגילים. כגון, ייעוץ פסיכולוגי, הדרכה והשתלמות אינטנסיביים של המחנכים וכן שירותים פארה-רפואיים.

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדרהיום: תשלום על בחינות בגרות וגמר לתלמידי ערי הפיתוח, מאת חבר הכנסת דוד מגן. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת הנכבדים, בקווי היסוד של תוכנית הממשלה, אותה ממשלת אחדות לאומית אשר הוקמה לפני כחמישה חודשים, מודגש בסעיף 17(ה): "המדיניות הכלכלית-החברתית תפנה לעידודם של אזורי ההתיישבות ברחבי הארץ וערי הפיתוח ולהרחבתם, לחלוקה צודקת של הנטל בין חלקי הציבור ולקיום תקין של מערכות החינוך, הבריאות והדיוור."

הכנסת אישרה את הקמת הממשלה בתנאי שזו תהיה צמודה לתוכנית שהציגה. והנה, שבועות ספורים לאחר

הממשלה, את הרשויות המקומיות ואת ההורים להשקיע בתוכנית כעידוד ובעזרי לימוד. המעמסה על ההורים כבדה כבר עד למאד. רכישת ספרי לימוד והוצאות אחרות הכרוכות בחינוך הילדים הן כריחיים כבדים המוטלים על צוואר המשפחות הללו.

אם יורשה לי, אדוני היושב-ראש, לצטט ציטוט אחרון מהעתק מכתב שהגיע אלי לפני יומיים, אשר נשלח במקורו לשר החינוך והתכנון. המכתב חתום עליידי תלמידי כיתות י"ב מכית-ספר בקריית-גת. אני מצטט קטע קטן ממכתב הפנייה לשר: "אנו משוכנעים, כי הינך מודע לקשיים הרבים, בעיקר הכספיים, שבהם נתקלנו כמשך לימודינו, ורק בכוח רצון עז וחריקת שיניים הגענו עד הלום" — הכוונה היא לערב כחיות הבגרות — "ועתה, כשתעזרת הבגרות נמצאת באופק, האם תישמט מידנו האפשרות להשיגה? הלא היא תקוותנו היחידה להמשך לימודים".

מכתב זה יעיד, שלא תעזרת הבגרות היא משאת הנפש. ברוך השם במדינת ישראל כיום — גם כערי הפיתוח — הרוב הגדול של התלמידים כבר רואה את בחינות הבגרות אך כשלב במערכת הלימודים, וכמובן הוא מודאג, הוא אפילו מודאג מאוד, שמא תישמט ממנו האפשרות להגיע לשלב הזה, ובכך יקטעו התוכנית להמשך; להשגת תעודה אקדמית.

שנים רבות הכיר משרד החינוך בבעיות המיוחדות לנו, לתושבי ערי הפיתוח, והשתדל להקל ולסייע. דווקא עתה יחריב כל תלמיד, שייגש לבחינות גמר ובגרות או לבחינות במגמות המקצועיות והעיוניות בכל רמות הלימוד, בתשלום. אני שואל: איך יוכלו המשפחות ברוכות הילדים לממן הוצאה זו? אני חוד מאד שלא מעט נערים ונערות שלמדו 12 שנות לימוד לא יוכלו לגשת למבחנים, פשוט משום שאין להוריהם אפשרות לשלם סכומים אלו. מרוע חיפצע מערכת התמריצים לתלמידים בערי הפיתוח? אני מבקש כי הכנסת תדון בעניין זה.

היו"ר א' נבמיאס:
תודה לחבר הכנסת דוד מגן. אני מזמין את שר החינוך והתכנון. אדוני השר בבקשה.

שר החינוך והתכנון י' נבון:
אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, במסגרת בחינות הבגרות, התכנון לקראתן וכדיקתן בשנה שעברה, לרגל ריבוי הבורקים את בחינות הבגרות, עלתה ההוצאה על הכנסה בשיעור מסוים, שאיני יודע אותו בדיוק, דומני שהוא כ-3 מיליון דולרים.

כדי להשלים את הפער הזה, את הגירעון הזה, התקבלה החלטה — זאת לא היתה החלטה בדרג של שר, כי אני לא ידעתי עליה; זאת היתה החלטה בדרג אדמיניסטרטיבי — על העלאת ז.א. לגבי בקשתנו והוריתי, שלא יהיו עוד שניונים, שיש להם משמעות כספית, בלי אישור בדרג של שר. זה — לגבי העבר.

לגבי ערי הפיתוח, נפגשתי בשבוע שעבר עם נציגי ערי הפיתוח, ועברנו על ההשלכות של הקיצוצים השונים במשרד החינוך גם לגבי ערי הפיתוח. הצעתי לערי הפיתוח שישלמו 15% מדמי הבחינות; לא 100%, אלא 15%. הם קיבלו זאת. כאשר דיברנו בסעיפים שונים אמרתי: רבותי, אם אתם רוצים, אמתח סעיף זה, אבל נצטרך למצוא סעיף אחר. אמרו: הדבר מקובל עלינו. אם כן, תשלום של 15% מדמי הבחינות — נכון שזאת הפעם הראשונה, ויש דברים רבים שנעשים בפעם הראשונה — התקבל עליידי נציגי ערי הפיתוח. חבר הכנסת מגן, מה שאני אומר כאן אינו מלוא המכסה, אלא 15%. הדבר

שגרים ביישובי פיתוח לא יהיו עוד פטורים מדמי הבחינות. הממשלה שדברה בתוכניתה על שינוי לקולא במעמד ערי הפיתוח מקבלת החלטות פנימיות לשינוי לחומרה במעמד ערי הפיתוח.

אני מבקש לשאול את סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתכנון כיצד מיישבים החלטה קשה זו עם התוכנית המוצהרת של הממשלה. אני זוכר את שר החינוך והתכנון מר נבון גם כנשיא החמישי של מדינת ישראל, ובהזדמנות זו מוותר גם להזכיר כי לדעתי הוא מילא את תפקידו זה בצורה המוצלחת ביותר. באותה תקופה זכתה קריית-גת עירי לארח את מר נבון הנשיא, אשר הוכיח בקיאות בכל המתרחש ורגישות מיוחדת כלפי מערכת החינוך בערי הפיתוח.

אדוני השר, הראשון שהעלה את הכעיה באוזני הוא מר ישראל זנגורב, המוכר לך ולאנשי משרדך כמנהל בית-ספר מצליח ביותר. מר זנגורב מנהל אחד משלושת בתי-הספר המקיפים בקריית-גת. הוא הציב את בית-ספרו בשורה אחת עם בתי-הספר החיכוניים ההישגיים ביותר בקנה-מידה ארצי. הוא כבר פנה להנהלת משרדך והתירע על הסכנות האורכות לבתי-הספר המצליחים בערי הפיתוח אם תתגשם, חלילה, הכוונה לגנוס בתמריצים המיוחדים שהוענקו לתלמידי בתי-הספר הללו בשנים האחרונות. אני מציע, כי המסמך הנ"ל יוצג גם בפני השר.

אני מדבר על עניין העקרוני ולא דווקא על סכום הכסף המוטל עתה על התלמידים. לפני כשבוע נדמו, דרך העיתונות, כי יש כוונה לערוך הנחה בעניין הזה. אני מבקש לגרום לכך, שעקרונות יישמרו עניין התמריץ והערפת תושבי ערי הפיתוח ולא לגזור גזר-דין בכך שהסטטוס בערים הגדולות יישמר והסטטוס של התלמידים בערים הקטנות, בערי הפיתוח, ייפגע אף במעט.

אדוני היושב-ראש, עם ביטול הפטור מחשולם לבחינות בגרות וגמר לתלמידי ערי הפיתוח יצטרך כל תלמיד לדרוש מהוריו — הם בדרך כלל שכירים ברוכי ילדים — לחסוך לחם מפיהם ומפי ילדיהם האחרים, כדי שיוכלו לשלם אלפי שקלים בעד הזכות להיבחן.

עלית לראות את העניין לא כזכות התלמיד להיבחן, אלא כחובת המדינה להמשיך ולעודד את תושבי ערי הפיתוח, אשר גם אם רמת ההכנסה בהן נמוכה מהממוצע הארצי הרי רמת ההשכלה של בניהן היא מקור גאוה לערי הפיתוח בפרט ולמדינת ישראל בכלל. אין להטיל עול מיותר על החלוצים בערי הפיתוח, הזוכים לגדל דור משכיל, המתמודד כשווה עם שווה גם אלה הגרים ולומדים בצפון תל-אביב או בשכונות יוקרה אחרות ברחבי הארץ.

אני חייב להודות בפניך, אדוני השר, כי גם רמת התחכום בהנהלת משרדך גבוהה. בעוד הארץ רועשת וגועשת בשבועות האחרונים סביב עניין העלאת מס הנסיעות, לא ידעה העיתונות דבר על אודות הגזירה הקשה הזאת, אשר נגזרה בשקט, וכפי שאמרתי קודם כמעט בחשא, ועמדה לפגוע קשות בערך החשוב בערי הפיתוח: חינוך תובח חינוס. רבים מכריזים, כי החינוך עומד במקום הראשון. יש המעמידים את ערך החינוך צמוד לערך הביטחון, והצדק עמם.

למאמץ החינוכי בערי הפיתוח חשיבות עצומה. תושביהן נאלצים להתמודד עם היישוב הוותיק, לסגור פערים וליצור שוויון באיכות החינוך. האינטגרציה בחינוך נעדרה לשפר את מערכת החינוך בערי הפיתוח ובשכונות המצוקה. סגירת הפער הלימודי והחינוכי תהיה המבחן האמיתי להצלחתה או של המערכת החינוכית בערי הפיתוח. זהו מאמץ אדיר, המחייב את

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת מגן, שהיינו והיינו מאוד במה שקשור לערי הפיתוח. היו סעיפים רבים אשר נוגעים בחינוך ובתרבות במקומות אחרים. בכל הקשור לערי הפיתוח יש שני סעיפים: האחד הוא כחיות הבגרות — 15%, חבר הכנסת מגן, נא לזכור את המספר הזה, וגם, כאן הוחלט כי מי שלא יוכל לשלם זאת יהיה פטור מהתשלום הזה. נשאר נושא אחד השנוי במחלוקת, והוא הנושא של גני-ילדים לגילאי 3 — 4 בערי הפיתוח, שהיו פטורים בעבר, כאשר הופעל חוק חינוך חיוני חינוך, מכל תשלום. בשנה זו, ואני מקווה שזה זמני בלבד, הטלנו תשלום בשעור של 10% על גני-ילדים לגילאי 3 — 4. השווינו זאת לשעור שמשלמות משפחות בשכונות מצוקה בערים הגדולות. הסכום הזה אמור לחסוך כמיליון דולר במסגרת הקיצוצים. ראשי הערים בערי הפיתוח לא הסכימו לזאת. בשיחה לא פורמלית אמרתי למי שאמרתי: אם אתם יכולים להצביע על מקור אחר שבו אפשר לקצץ סכום כזה, אדבר, הראו לי ונוותר על התשלום הזה. מדובר בסכום הזה, ואנחנו חשבנו שזה לא יהיה בלתי סביר אם נשורה תנאי תשלום בעת חירום כזאת לתנאי התשלום בשכונות מצוקה, כלומר, פטור של 90% ולא פטור של 100%.

ואשר לנושא כחיות הבגרות, אם אתה מסתפק בדבר תשובתי אלה, בבקשה, אם תרצה, לא אתנגד לך שהנושא יועבר לוועדה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לשר החינוך והתרבות. חבר הכנסת מגן, האם אתה מסתפק בדבר התשובה של השר או שאתה מבקש להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות?

דוד מגן (הליכוד):

לאור העובדה שהשר אמר כי ההחלטה מחודש אוקטובר לא היתה על דעתו, אני מסתפק בחשוכה השר.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה.

ט. החלטה בדבר חיקון טעות בחוק שמירת הניקיון, התשמ"ד — 1984*

ומצאנו כי אכן, זו טעות. כפי שאומרים ב"מאמע לאשן", טעות של "הבוחער הועצער". אני מבקש מהכנסת לאשר את חיקון הטעות.

הי"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד אישור חיקון הטעות? מי נגד?

ה צ כ ע

ההחלטה בדבר חיקון טעות בחוק שמירת

הניקיון, התשמ"ד — 1984. נחקבלה.

י. הצעה לסדר-היום

טמיעה והתבוללות בקרב היהודים במדינת ישראל

הסיבה להיות עם נפרד ומיוחד מבוססים על היותו נבדל, על ייחודו. אם לא, אין טעם שיתקיים כעם המחקש ותובע זהות מיוחדת ונפרדת. אדבר, מי שמתגאה כעם שהוא נפרד ועל-ידי כך מקים מחסום בינו לבין הלא-יהודים בלא סיבה ובלא טעם הגיוני, אינו אלא גזען שפל ואוויל.

"והייתם לי קדשים כי קדוש אני ה' ואבדל אתכם מן העמים להיות לי". בהכרלה זו התורה הקדושה נתנה את הסיוע,

הזה היה מקובל על נציגי ראשי ערי הפיתוח בישיבה שהתקיימה בשבוע שעבר.

אוסף משהו כללי. אותם חלמידים בבתי-ספר בכל מקום במדינת ישראל, אם בערי פיתוח, אם בערים הגדולות, אשר לא יוכלו לשלם את דמי הבחינות הללו, ויצונו מסמך כלשהו שמעיד על כך, יקבלו הקלות ועזרה או פטור. זאת לא תהיה גזירה שתיפול על כולם כמידה שווה. מי שיוכל לשלם — ישלם. מי שלא יוכל לשלם ויוכיח זאת — לא ישלם או ישלם חלק. מדובר גם בתל-אביב, בירושלים, בחיפה וכדומה.

היה צורך להגדיל את דמי הבחינות, גם לפי האינדקס, אבל גם באופן אובייקטיבי, בגלל אותו גירעון שהסכרתי אותו.

אני שותף בהחלט לדבריו של חבר הכנסת מגן על תפקידן של ערי הפיתוח, חשיבותן ומה עלינו לעשות בהן.

נדמה לי שאני מכיר את ערי הפיתוח היטב ומקורב. בהזדמנות זו אני רוצה להודות לך, חבר הכנסת מגן, על האירווח המעולה שהענקת לי בכואי לבקר בקריית-גת, כשאתה הית — — —

דוד מגן (הליכוד):

אני רוצה לנצל את ההזדמנות שניתנה לי עד הסוף ולהזמין אותך, אדוני השר, לשכך ולבקר בקריית-גת כשר החינוך והתרבות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

תודה רבה.

ובכן, אני מכיר היטב את ערי הפיתוח ואת תפקידן המכריע בכניין הארץ ובפיזור האוכלוסייה. כלולו כואבים את הכאבים הגדולים, הן של האכטלה, הן של בעיות הדור הצעיר, של בעיות התעסוקה של משותרי צה"ל ואת כל הבעיות הקשור בכך.

הי"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להחלטה בדבר חיקון טעות בחוק שמירת הניקיון, התשמ"ד — 1984. אני מזמין את יושבי-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, חבר הכנסת דב שילנסקי, להביא את החיקון.

דב שילנסקי (י"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, בחוק שמירת הניקיון, התשמ"ד — 1984 (1), בסעיף 8(ד), בשורה השנייה, במקום "דרישה כאמור בסעיף קטן (א)" יבוא "דרישה כאמור בסעיף קטן (ב)".

החיקון הובא בפני הוועדה. אנחנו בדקנו זאת ביסודיות

הי"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת מאיר כהנא: טמיעה והתבוללות בקרב היהודים במדינת ישראל, בבקשה.

מאיר כהנא (תנועת כך):

כבוד היושבי-ראש, כנסת נכבדה, קיומו של עם ישראל,

הראשי של עכו מדבר, ולדעתו הבעיה של גישואי התערבות הפכה לבעיה לאומית וחברתית, שיש לתת היום את הדעת עליה, כי מחר יהיה מאוחר. מחר יהיה מאוחר.

ומי מדבר רק על הנשואות לערבים? באתי לתבוע גם את עלבוננו של עם ישראל על רכבות בנותיו הקדושות, החיות עם ערבים, אשר הפכו לזונות למענם, אשר חזרו על חטאות אבותיהן. כמו שהתריע הנביא מלאכי: "כי חלל יהודה קודש ה' אשר אהב, וכעל בת אל נכר". "אין סכנה".

העיתון "שבע" בבאר-שבע כותב על שתי קטניות יהודיות, שעובדות כזונות בעזה ובפיז, אלה שתיים מני מאות.

(מראה לחברי הכנסת צילום של העיתון.)

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת כהנא, אולי לא תשתמש עוד במלה הזאת? ברשותך, עשה זאת.

מאיר כהנא (תנועת כך):

איזו מלה?

היו"ר א' נחמיאס:

אינני רוצה לחזור עליה.

מאיר כהנא (תנועת כך):

סליחה, אינני מכיר.

היו"ר א' נחמיאס:

בכינוי שאתה מכנה את הנצרות ואת הנשים. אמור מלה אחרת.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אדוני, יש כאן עניין של אמת —

היו"ר א' נחמיאס:

אלה בכל זאת בנות ישראל.

מאיר כהנא (תנועת כך):

— והיא מרה. נכון מאוד, ומשום כך אני אומר את זה, כי לי זה כואב בדיוק כמו לך.

ואם קום יקום אחד למחות ולקדש שם שמים, מייד מתקוממים כל שרצי השמאל, המתגוררים והמתיוונים, המכוערים, שונאי דת ושונאי העם וצורחים: גזענות! נאצי! זה האבסורד, הטיהור והטרגדיה. במקום להעביר קורס חובה בכל בית-ספר, שייסביר את סכנת הטמיעה עם הגויים: במקום לנסות להחדיר בילדים שלנו את ערכי ההפרדה, ההבדלה והקדושה, ממשלות היהודים וממשלה זו מכונות את ילדי ישראל בדיוק בדרך ההפוכה.

ביום שני ביקרתי בשדרות. לפני חודש ימים, לפי תוכנית של משרד החינוך, 20 תלמידים יהודים, כולם מבתי מסורותיים, ערכו ביקור בן ארבעה ימים בכפר טייבה למטרת דיוקים. רבותי, אינכם מבינים מהי התוצאה. התוצאה היא פרצה. פתח להתבוללות. זו תוכנית מכוננת של משרד החינוך, כזו, מזימה להרוס את הסייגים, את הגדרות ואת המחסומים שבין עם ישראל הקדוש והמיוחד לבין הגויים, וכמובן לשם דיוקים ודמוקרטיה.

לפני חודש שהוציא משרד החינוך ביום ד' בסיוון התשמ"ב ובו כתוב שמשרד החינוך והתרבות מעודד מפגשים של תלמידים יהודים וערבים, שמטרתם לסייע להכרה הדדית. "המשרד רואה בהם חלק חשוב בחינוך החברתי בכל הגילים ובייחוד בגיל ההתבגרות. חשוב שלא יהיה מפגש יחיד, אלא כמה מפגשים גומליניים, כדי להבטיח את השגת המטרות". אילו מטרות? — התבוללות.

וכל מוצאי-שבת היהודי חוזר על כך, מרים את הכוס ומכריז: "המבדיל בין קודש לחול, בין ישראל לעמים" — לא מיוזג, לא אינטגרציה, לא תערובת, כי אם הבדלה, כיאה לגוי קדוש.

יש בודאי סיבה לקיומו של עם נפרד ומיוחד כשם "ישראל": "בנים אתם לה' אלקיכם", "כי עם קדוש אתה לה' אלוהיך בן חפר ה' אלוהיך להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה".

חברי הכנסת, זה הייעוד, התפקיד וסיבת הקיום של העם היהודי. ואם כן, דעו: "נבלה עשה בישראל" — נבלה חזימה, טמיעה וטומאה, הרס הקדושה והשמדת הנשמה היהודית, ואפילו חיסולו הממשי של חלק מעמנו. ונגד חילול השם הזה, הנעשה היום במדינת ישראל, באתי לזעוק, לתבוע את עלבוננו של עם קדוש וסגולה שהופך, במדינת ישראל, על-ידי ממשלת ישראל, לעם שפל ומתבולל. ואין פוצה פה ואין מוכיח ומנחה, והשתיקה המחפירה והרועמת בספר נכתבה.

יושב-ראש מחלקת עליית הנוער, אורי גורדון, התריע לפני זמן מה על שואה רוחנית צפויה. למי? — ליהודי הגולה. הנשיא הדגול, מר הרצוג, בכנס מיוחד על בעיות החינוך היהודי שנערך אשתקד בירושלים יצא אף הוא בקולות וברקים, בקול קורא למלחמה נגד ההתבוללות והטמיעה. איפה? — בגולה. חברי הכנסת, ככה זה עם כולם. מנהיגי המדינה, כאומץ לב למופת, מתריעים השכם והערב על סכנת הטמיעה כגולה. אך כמה רועמת השתיקה המוחלטת לגבי אותה טומאה, אותו סרטן המתפשט היום במדינת ישראל. הגדיל לעשות נשיא המדינה. ב"ג בתשרי התשמ"ה כתבתי לנשיא, בנו של הרב הראשי לשעבר; זכר צדיק לברכה, וביקשתי ממנו להיפגש אתי, כדי שנדון בנגע של טמיעה והתבוללות, פה, במדינת ישראל. בכ"ו בחשוון קיבלתי מכתב תשובה ממזכירו האישי, ובו נאמר: "אין הנשיא סבור כי סכנה דומה מרחפת על היהודים בישראל". ובכן, הוא אמר שאין טעם להיפגש.

נאמר בתורה: "אשר נשיא יחטא", ומעיר רש"י: "אשר נשיא" — לשון "אשר". אשרי הדרו שהנשיא שלו נותן לב להביא כפרה על שגגתו, קל וחומר שמתחרט על זדונותיו.

אין הנשיא סבור, כי סכנה דומה מרחפת על היהודים בישראל. שומו שמים, וכי צריכה להיות סכנה דומה במספרים? וכי לא די שכאן בארץ מתפשט סרטן הטמיעה עד אשר אין שכינה שאין בה מת? איפה חי הנשיא? יצא ממשכנו, יראה בצער העם, ויתחרט על זדונותיו.

אין סכנה. אלה הם ילדי מרים.

(חבר הכנסת מ' כהנא מראה לחברי הכנסת תצלום.)

מרים היא יהודייה הנשואה לערבי מבקעה, במשולש. בכפרים הערביים בישראל ובערים כישראל נמצאות אלפי יהודיות הנשואות לערבים. הן ילדו ילדים יהודים, שהם למעשה שונאי ישראל, ערבים: הם בעד אש"ף. אלה יהודיות שטימאו את נשמותיהן, כדברי התנ"ך: "לא נבדלו העם והתערבו וזרע הקדש בעמי הארצות". בטייבה לבדה יש יותר מעשר יהודיות הנשואות לערבים. בנות הכפר, נחמה — שם המשפחה חגי יחיא מרעי, היא גרה באותו כפר, בטייבה, שהכנסת הזאת מנעה ממני להגיע אליו, כדי לפרסם את התועבה הנעשית בישראל. "אין סכנה" — "אשר נשיא יחטא". אין סכנה.

אילת היא עיר מקלט לזונות מעורבים. אילת הפכה באחרונה מקום מפלט לעשרות משפחות, נשים יהודיות וגברים ערבים. "אין סכנה" — "אשר נשיא יחטא". הרב

וברגע זה אני פונה אל שר החינוך בבקשה אישית. אתה, אדוני השר, הכא מעדה עם עבר שהוא לשם ולתפארת, אשר שמרה בקנאות על גחלת היהדות — איך תוכל לתת יד לתוכניות המיועדות לחסל את כל מה שאבותיך-אבותינו הקימו? אגא, אל תדחני בקש, ואל תגיד לי שאין סכנה, שאני מגזים, שהתוכניות האלו לא תוכלנה להתבוללות ולטמיעה.

אדוני השר, אם בארצות-הברית או בקנדה או באנגליה היתה הקהילה היהודית מכינה תוכניות כגון אלו של משרד החינוך ומפעילה אותן, היו היהודים מתקוממים וזורקים מכיסאותיהם את היוזמים. הם היו יודעים שתוכניות כגון אלו מהוות מוות רוחני לקהילה היהודית.

אדוני השר, אילו היה הסבא ז"ל עומד כאן לפניך — מה היה אומר? חשוב היטב אדוני השר, כי על מצפונך התוצאות, "למוות תוצאות".

חברי הכנסת, אני מציע להעביר את הנושא לדיון במליאה וה' יצליח דרכנו.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מאיר כהנא. אני מזמין את שר החינוך והתרוכב לדבריו תשובה.

שר החינוך והתרוכב י' נבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת כהנא מסדר-היום. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. חבר הכנסת מאיר כהנא ביקש לקיים דיון במליאה. השר מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום. מי בעד קיום של דיון במליאה — יצביע בבקשה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

אני קובע שההצעה הוסרה מעל סדר-היום.

יא. הצעה לסדר-היום

קרן ביטוח סיעוד

העבודה והרווחה דאו ד"ר ישראל כ"ץ עשה מעשה נכון. עוד בטרם התקבל החוק רשמית, כאשר היה ברור שמובטחת קבלתו, מינה ועדת מומחים מיוחדת, ועדה ציבורית בראשות הפרופסור קלמן מן. הקרייה ועדת מן, כדי להכין את ההצעה המפורטת של עקרונות הפעלתו של החוק. הוועדה נתבקשה להגיש את הדוח שלה בספטמבר 1981, במידה רבה בגלל סחבת, אני מעז לומר, ולא אתפלא אם יוכח שזו היתה סחבת מכוונת על-ידי נציגי האוצר. הוועדה לא היתה מסוגלת להגיש את הדוח שלה במועד והגישתו אותה באיחור של 20 חודש, רק במאי 1983.

ואז קרה דבר מעניין. עד כי הפרופסור מן, יושב-ראש הוועדה, הגדיר את המעשה של חמשת נציגי הממשלה בוועדה

ישבתי עם יהודי פשוט, יהוד מכונג מבית-שמש, שעלה לארץ ממרוקו, והוא אמר לי: הרב כהנא, יש לי שתי בנות, שתייהן נשואות לערבים, ואחת מהן גרה בכפר טייבה. והוא הוסיף: כשהייתי במרוקו, האם חלמתי בחלום השחור ביותר שלי, שבתי תצא עם ערבי בארץ הקודש?

חברי הכנסת, אנחנו נצטרך סוף סוף להחליט אם ברצוננו להיות עם יהודי מיוחד ונבחר, או בני אנוש אוניברסליים. כלי שום סיבה להיבדל מכל שאר בני אנוש. אם אכן נבחר בדרך השנייה, אין מקום להתלונן ולהתריע נגד יהודים בחוץ-לארץ. שאינם רוצים להיות שבטיים, החפצים ללכת אחרי בחירי לבם ולהיות סתם בני אדם, וברור שלא לעלות ארצה. אם כן, הגיע הזמן להפסיק את ההבל הזה ששמו ציונות. יש לתת ליהודי כגולה להיעלם בשקט ובשלום. דעו, שכן גם תשקע שמשו של מדינת היהודים והכול בשם ההתקדמות, הדמוקרטיה והדו-קיום.

אבל, אם יש חשיבות לקיומו של עם יהודי: אם חובה על כל ילד לקום כל בוקר ולהצהיר, אשרינו, מה טוב חלקנו — אזי צריכים אדם, חברי הכנסת, וצריכה המדינה לשאול: למה? מה ביני לבין כל השאר? איזו תשובה מצויה בפי ילד היהודי כישראל השואל אותי "למה שלא אחתן עם לא-יהודי"? איך אוכל להבטיח שיקום דור של צברים המבין את חשיבותו של המושג "יהודי" ואת חובתו להמשיך לקיים את שרשרת הדורות?

והתשובה: "סור מרע ועשה טוב". ראשית כול, סור מרע: שימו קץ לתוכניות ההרס של משרד החינוך, תוכניות המתמירות להביא לדו-קיום, אך המובילות אותנו להשמדת נשמתו של עם ישראל. אני קורא לכם להיות סרכנים: לסרב להקצות כסף למשרד החינוך לכל פרויקט המעודד תערובת של יהודים ולא-יהודים: לשים קץ לקייטנות מעורבות, לביקורים בכפרים ערביים, ללימודים משותפים, הפרדה, הבדלה: "כי כל העמים ילכו איש כשם אלוהיו ואנחנו נלך כשם ה' אלוהינו לעולם ועד".

"סור מרע ועשה טוב" — שינוי מהותי בחינוך בישראל, חינוך יהודי שמטרתו להפוך את ה"ישראלי" ליהודי הגר בארץ-ישראל. יש להעביר קורס חובה לכל תלמיד יהודי נגד התבוללות, טמיעה ונישואי תערובת, כשם שיש היום קורס חובה נגד כהנא. על קורס כזה להדגיש את ההדר והתפארת במושג "יהודי", ואת החובה ללמוד את היהדות ולהמשיך את קיומו של העם היהודי כעם נפרד ונבדל, נבחר וסגולה, קדוש ומרומם.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום. קרן ביטוח סיעוד — מאת חבר הכנסת יאיר צבן. בבקשה.

יאיר צבן (מפ"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מעלה כאן, לדעתי, את אחת העשרות המרגיזות ביותר בתולדות החקיקה שלנו. פרשת חוק ביטוח סיעוד שמיועד, כידוע, לפתור, לא באורח מלא, באורח חלקי, אבל בתחומים חשובים מאוד את הטיפול בקשישים סיעודיים ותשושי נפש.

חשוב לפתור ולאזכר את גלגולו של העניין: באוקטובר 1980 קיבלה הכנסת את חוק ביטוח סיעוד כחוק מסגרת. שר

גם היא 2.5 פרומיל — בשלושת-רבעי האחוז אפשר יהיה לממן את ההתחייבויות האלה, שאינן התחייבויות אדירות.

בא האוצר וטוען טענה, שהיא ראויה לוויכוח בפני עצמה: אי-אפשר להעמיס על עלות העבודה עומס נוסף. ומספרים לנו סיפור — אני אומר שהוא כחב, ואני מוכן לבוא לדין הכנסת על האמירה הזאת — שעלות העבודה בישראל היא גבוהה מעלות העבודה במקומות אחרים, לא בנטו שהשכיר מקבל, זאת איש לא יעז לומר, כי כולנו יודעים איך נראה הנטו, אלא כברונו ובעלות התשלומים הנלווים, התשלומים הסוציאליים.

אני אומר מעל הרוכן הזה, יש בידי חומר השוואה בין-לאומי, שתשלומי הביטוח הלאומי בישראל כאחוז מהשכר אינם מן הגבוהים בעולם, הם ברמה ממוצעת למדי. שטיפח המוח שעושים לנו בעניין הזה איננה מקרית, יש לה טעמים אידיאולוגיים — לצייר את הדימוי, כאילו הבעיה של הכלכלה הישראלית היא עלות העבודה. הבעיה היא בעלות ההון, ולא בעלות העבודה.

אבל, זה ביטוח. האם אנחנו רוצים לדחוף אנשים לביטוח פרטי בתחום הזה? להיות בזנחתם, בתשישותם, במחלתם הכרונית אובייקט לשיקולים מסחריים?

בהצעות הביניים שלכם, בניגוד למסקנות ועדת מן, אתם מדברים על הפעלה הדרגתית. יש אנשים זקנים, שכבר שילמו לביטוח הלאומי מכספם, כדי לבטח את עצמם. הם לא יזכו לראות את האור בקצה המנהרה. אצלם באמת תצא הנשמה לפני שתגיע נחמה כלשהי.

אדוני היושב-ראש, בין ההצעות הם גם מציעים ועדה של 11 חברים, שצריכה לנווט את הפעלת החוק. נציגי משרד העבודה והרווחה — בסדר. משרד הבריאות — בסדר. משרד האוצר — אני מבין: אינני שש, אני מבין: נציג אחד של קופות-החולים — אני מבין. אבל, הנציגים של אלה שיצרו את הורחבה הזאת של 87—88 מיליון דולר, שאמורים להיות הנושאים העיקריים בנטל, הנציגים של העובדים מכאן ושל המעסיקים מכאן — הם אינם כמועצה הציבורית, שצריכה לפקח ולהתוות את אופן הפעלת החוק. לא ייתכן להעלות זאת על הדעת.

אדוני השר, אני חושב שאני יודע איזו בשורה היית רוצה לומר. אבל, אתה משיב לי, לצערי, לא רק בשמך, אלא בשם הממשלה. אני שמח שנמצא כאן יושב-ראש סיעת המערך. יחד אתם עבדנו על מצע המערך לבחירות האחרונות בסעיפים האלה. יש התחייבות מפורשת להפסיק את הסכמת בקבלת חוק ביטוח סיעוד ולא להביא לכך שאנשים בני 75, חולים, ילכו לעולמם כלי לראות את הפעלת החוק הזה. עד מתי זה יימשך? עוד שנה ועוד שנה ועוד שנה ועוד תכנס ועוד שינוי.

אני מבקש מאוד מהכנסת, אני מבקש, אדוני שר העבודה והרווחה, שכי שהחברה הישראלית תהיה מודעת יותר לבעיה, כדי שהארמיניסטרציה תהיה מודעת יותר, כדי שהמשרדים הנוגעים בדבר יהיו מודעים יותר וגם כדי לתת כבוד לקשישים הללו, נקיים דיון במליאה, כי אנחנו זקוקים להפעלת לחץ חברתי דווקא בגלל המצב הכלכלי הקשה.

ואני יודע מה תהיה התשובה. מצב כלכלי קשה. אינני רוצה להתווכח על הצד הכלכלי. אמרת, על זה משהו. אבל דווקא משום כך, בסחף הכלכלי הנורא הזה צריך להגן על המגזרים החלשים ביותר. יש לנו שדולה לתקלאים, יש שדולה לתעשיינים, שדולה ליצוא. יש עכשיו שדולה ליישובי היורה ושומרון. לכולם יש לנו שדולה. ליהודים שאינם יכולים להגן על עצמם, והם הקשישים — אין לנו שדולה. נהפוך את הכנסת

כהתנגדות בלתי מוסרית ובלתי קולגיאלית. לאחר הסכמת הארוכה הזאת הם הצביעו נגד הדוח. הדוח נתקבל ברוב של 18 נגד 5, והמיעוט הגיש הצעת מסקנות נפרדת.

בנובמבר 1983 התחייב שר העבודה והרווחה דאז, שער פברואר 1984 תושלם הכנת החוק והחוק יופעל הלכה למעשה באפריל 1984.

עברו מאז שנה וחצי ועדיין אין חוק ביטוח סיעוד ממשי במדינת ישראל. מי שיועד מה היתה הצעת הפשרה שנקמה בין המשרדים השונים בנרון יודע, שהאוצר הצליח לכפות על הביטוח הלאומי, על משרד העבודה והרווחה ובכך על הממשלה — כנראה באיום שאם לא כן לא יהיה חוק כלל — לוח זמנים שמשמעונו סחבת בסעיפים העיקריים של החוק: בחלקו, דחייה לשלוש שנים נוספות, בחלקו עוד לארבע שנים, לחמש ולשש.

37,000 קשישים סיעודיים ותשושי נפש מצפים לחוק הזה כאוויר לנשימה, והאוצר מוציא להם את הנשמה, עושה צחוק מהחוק, עושה צחוק מהכנסת, עושה צחוק מכ"ס 15 ישיבות של ועדת העבודה והרווחה שהתלכדה פה אחד, קואליציה ואופוזיציה, לתמוך במסקנות ועדת מן: עושה צחוק מכל אלה — אבל גורם סבל וכבי במשפחות אשר זקוקות לחוק הזה כל כך.

על מה הוויכוח? עד כה הצטברו כ-87—88 מיליון דולר, מיליארדים של שקלים, והם מונחים היום בידי האוצר כאבן שאין לה הופכין, ובבתים יש קשישים שאינם מטופלים, יש כאלה שנמקים בסבלם. מחלקות פנימיות בבתי-חולים סתומות בגלל היבוי קשישים סיעודיים, העומס על בתי-אבות אדיר. התור הוא גדול.

מלבד אטימות הלבבות יש כאן גם אטימות מוחין, כי הכול מסכימים שאילו הפעילו את החוק, אילו פיתחו שירותי קהילה ואילו הפעילו באופן נכון את הגמלאות האישיות לטיפול בבית — משפחות רבות היו יכולות לרחות או למנוע את הפניית בן משפחתם הקשיש, התשוש, הסיעודי, לבית-החולים, למיון ואחר כך למחלקה הפנימית, ולמנוע אחר כך את המצוקה הזאת של הרופאים, שאינם יודעים מה לעשות, כי אין מה לטפל בו, אין מה לטפל בו טיפול מבריא. צריך לטפל בו, כדי שלא יסבול, ובבית אין מי שיטפל בו. בקהילה אין מי שיטפל בו. ואנחנו יודעים, כמה כסף עולה יום אשפוז, ובחשיוב הכול הנורא, להם הרוצאה לא רק שאיננה הוצאה נטו, ולא רק שיש לפנינו ביטוח, אלא יש כאן קל וחומר בן בנו של קל וחומר — לא רק שזה ביטוח, ולא רק שזו אינה הוצאה נטו, אלא יכול להיות כאן גם חיסכון גדול, אולי לא לגבי כל ההוצאה, אבל לגבי חלקים ניכרים שלה.

מה מסתמן היום? אני אומר, לא אדוני שר העבודה והרווחה, אני יודע שאתה רוצה שהחוק הזה יעבור ויתקבל אפילו בצורתו המקוטעת, סלח לי, האינבלידית, ואומר מדוע, אבל, אני חושב שגם בצורתו זאת הוא אינו עומד להתקבל.

ראשית כול, מדובר בגמלאות האישיות, בגמלה לטיפול אישי. מדובר בסוג אחר של גמלאות, של הקצבה לעזרת בית, ומדובר בפיתוח שירותים, ועדת מן המליצה המלצות ברורות. נכון, הגבייה לא מספקת, שתי עשירות האחוז לא יכולות לממן את ההתחייבות הזאת, שכלולה בהצעת החוק של ועדת מן. הוועדה הציעה שלא יהיה מצב, שהמעבידים תורמים פרומיל, העובדים תורמים פרומיל והממשלה לא תורמת שום דבר, לכן היא אמרה: יש להגיע למצב, שבו המעבידים יתרמו 2.5 פרומיל, העובדים יתרמו 2.5 פרומיל, הממשלה תורם ותתורם

לכן הטלחי את כל כוכב משקלי לגיבוש מהיר של פרטי החוק, תוך השלמת התיאומים וההסכמות הררושים בין הצדדים השונים, מתוך מגמה לקדם את תהליך החקיקה ככל שניתן. אך לצערי הרב, עד עכשיו אין הסכמה של משרד האוצר ומשרד הבריאות. למרות זאת, במאמצים משותפים של עובדי המשרד והמוסד לביטוח לאומי גובש חזכיר הצעת חוק ביטוח סיעוד והופץ בין משרדי הממשלה ב-9 בינואר השנה, כלומר לפני כחודשיים, וטיטוט הצעת החוק כבר הוגשה לוועדת השרים לענייני חקיקה, בצידוף הסתייגויות שקיבלנו להצעה זו ממשרדי האוצר והבריאות. הנושא נמצא אפוא על סדר-יומה של ועדת השרים לענייני חקיקה, לאחר שמצינו את כל ההליכים הדרושים לגבי הגשת הצעת חוק במשרדי הממשלה וקבלת חוות דעות והמחנה על-פי הנדרש בתקנון הממשלה.

הצעת החוק מתבססת במלואה, תוך חיקונים שוליים, על הכללים והעקרונות שהומלצו על-ידי רוב חברי ועדת מן, שהוכנו על בסיס מקצועי איתן. עם זאת, בהתחשב בתנאים הכלכליים הקשים השוררים כיום במשק הישראלי, ברי לכולנו, שאין אפשרות להרחיב כיום בצורה משמעותית את ההוצאה הציבורית על שירותי הרווחה, הכרוכה גם בהגדלת נטל דמי הביטוח על המעסיקים במשק. זו הסיבה, חבר הכנסת צבן, שבהצעת החוק יש בין היתר הצעה, שתוק ביטוח סיעוד יופעל בהדרגה, כאשר בשלב הראשון יתמקד עיקר המאמץ בשיפור שירותי הסיעוד בקהילה ובמוסדות הסיעוד, כפיתוחם ובהרחבתם. המשאבים לפיתוח תשתית השירותים יוקצו מתוך הקרן שנצברה עד כה, המסתכמת בכ-70 מיליון דולר. הגמלאות האישיות לטיפול אישי ולעזרת בית יונהגו בהדרגה מתוך התחשבות באמצעים הכספיים. שיטת ההפעלה המוצעת תחייב הגדלת דמי הביטוח רק בתום ארבע שנים מיום הפעלת החוק, כך שבטווח הקצר לא יכבד הנטל על המעבידים, המתמודדים אף הם עם בעיות כלכליות קשות. אם נרצה להפעיל את החוק במתכונתו המלאה, יחייב הדבר כאופן מיידי הגדלת דמי הביטוח, וזאת לא לעשות היום.

אני סבור שאנו נמצאים היום במסלול הנכון, ועלינו להירחם כולנו למשימה החשובה של הסרת המכשולים שעוד נותרו, כדי להשלים במהירות את תהליך החקיקה.

אני מבטיחכם נאמנה לעשות כל מאמץ לקידום התחיקה. אין לי התנגדות, אדוני היושבראש, לקיים דיון בנושא במליאה, אם המציע רוצה בכך. אבל הייתי את רוצה הסכמות להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לשר העבודה והרווחה, חבר הכנסת צבן, אתה מסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדה?

יאר צבן (מפ"ם):

הייתי רוצה מאוד לעשות זאת, אבל משום חשיבות הנושא אני חושב שטוב יהיה אם יתקיים דיון במליאה.

הי"ר א' נחמיאס:

אני ביקשתי תשובה, ואתה נתת נאום. תן לי בבקשה תשובה.

יאר צבן (מפ"ם):

אני עומד על הצעת לקיים דיון במליאה.

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

אין לי התנגדות לדיון במליאה.

הי"ר א' נחמיאס:

אינני רואה שיש מתנגדים לדיון במליאה. אבל בכל זאת אעמיד את ההצעה להצבעה.

לשרולה שלהם. נדון על הבעיה הזאת. ונקנה לעצמנו ולוולתנו את התחושה שאיננו מוכנים לסכול סחבת נוספת. כדי שהשימוש במליצה "הדרת פני זקן" לא יהיה דבר שהופך אותנו לחזקא ואטלולא, אלא לדבר שיש לו כסיו.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת צבן. אני מזמין את שר העבודה והרווחה להשמיע דברי תשובה.

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

אדוני היושבראש, כנסת נכבדה, בעיית סיעודם של קשישים, התלררים בעזרת הוולל בניהול אורח חיים חקין, היא, להערכתי, אחת הבעיות המרכזיות שעסיקן את החברה בישראל בשנים הקרובות. ההזדקנות המהירה של האוכלוסייה הישראלית, שבעשור הקרוב תכוא לידי ביטוי מובהק בקצב גידול מהיר במיוחד של מספר הישישים בגילים 75 ויותר, החשופים במיוחד למגבלות תפקודיות, תעמיד בפני החברה הישראלית אתגרים גדולים של פיתוח מגוון של שירותים קהילתיים ומוסדיים, שייתנו פתרונות הולמים על כניה קשה זו.

אכן, בשנת 1980 התקבל בכנסת חוק ביטוח סיעוד כחוק מסגרת, שהגדיר את היעדים הכלליים והסדרי מבחינה חוקית את גביית דמי הביטוח לנושא הסיעוד. אז לא שמעתי את חבר הכנסת צבן מתנגד לתחילת התהליך של גביית דמי ביטוח מבלי לספק את השירות כמועד.

כחוק המסגרת נקבע, ש"ההיקף והתנאים לזכאות בביטוח סיעוד ייקבעו כחוק, וכו' ייקבעו גם המועד או המועדים לתחילת הזכאות ולמתן הגמלאות".

ועדת מומחים בראשותו של הפרופסור יעקב מן ישבה על מדוכה זו במשך שנתיים ויותר במטרה להמליץ על עקרונות להפעלת החוק, וככללם — חוג המבוטחים, סוגי הגמלאות שישולמו, רמת הגמלאות, מקורות המימון ושעורם וכדומה.

רק במאי 1983 הגישה ועדת מן את המלצותיה לשר העבודה והרווחה דאז. התברר אז, שלא הרשנה תמימת דעים ביחס לתוכן החוק ומהותו בין חברי הוועדה עצמם. אף שהוועדה ישבה זמן כה רב, היא לא היתה מסוגלת להגיע להמלצות חד-משמעיות, והוגשו המלצות רוב ובצדן עמדת מיעוט שכללה בעיקר את רצון נציגי משרד הממשלה. במשך שנה ויותר נעשו מאמצים לגשר על פני חילוקי הדעות במגמה להגיע לנוסח שיהיה מוסכם גם על דעתם של משרדי הממשלה האחראים היום לשירותי הסיעוד במדינה. מלאכה זו לא היתה קלה כלל ועיקר בשל מורכבות הנושא, ריבוי הגופים העוסקים בו והשוני בין הגישות, התפיסות והקונצפציות הקיימות בתחום זה, שכל אחת מהן לגיטימית כשלעצמה ודאיה לליבון ולריון.

במקביל, נדון הנושא פעמים רבות גם בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת בקרנציה הקודמת. הנושא לא הגיע לכלל קידום ומיצוי הליכי חקיקה מסיבות אויביקטיביות.

עם כניסתי לתפקיד, נכנסתי לעובי הקורה, חבר הכנסת צבן, ואני מודה שהופעלו לחצים כבדים מצד משרדי הממשלה ומצד גופים ציבוריים רחבים להפסיר חלק מהסכומים שהצטברו בקרן הסיעוד, כדי לפתור חלקית את המצוקה התקציבית הקשה הקיימת היום בתחום הסיעוד לקשישים. חברי הכנסת, אני חייב להודות שהיה עלי לחץ כבד להיענות לבקשות אלו. אך לאחר דיונים נוקבים הגעתי למסקנה, שהליכה בדרך זו אולי תקל במידת מה את המצוקה לטווח הקצר, אך היא עלולה לסכן את הסיכוי להנהגת חוק ביטוח סיעוד במתכונת מלאה על-פי יעדי המקוריים, לטווח הארוך.

הי"ר א' נחמיאס:

אין מתנגדים וקביעתי הראשונה בענינה עומדת. יחסיים
דיון כמליאת הכנסת על הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת
צבן — קרן ביטוח סיעוד.

ה צ ב ע

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של
הכנסת נתקבלה.

יב. הצעה לסדר-היום

הצורך לאשר את האמנה הבין-לאומית לביטול
כל צורות האפליה של האשה

איומים למען החיים. למען החירות והעצמאות של עמיהן,
בשיתוף עם הגברים. גם הנשים בישראל מגבירות את מאבקן
להצלת יקיריהן מן הביצה הלכנונית ונגד ההתקפה על רמת
החיים של העובדים.

תנועת נשים דמוקרטיות בישראל פנתה לסיעתנו ולכל
הסיעות בכנסת בקריאה לחבוע מן הכנסת ומן הממשלה
לאשר את האמנה הבין-לאומית לביטול כל צורות האפליה
כלפי הנשים ולקיימה הלכה למעשה בישראל.

ב־18 בדצמבר 1979 אישרה העצרת הכללית של ארגון
האומות המאוחדות אמנה לביטול כל צורה של אפליה כלפי
נשים וקראה לכל המדינות החברות בא"ס לאשרה. חבר
הכנסת תופיק טובי העלה את הנושא כהצעה לסדר-היום של
הכנסת ב־8 במרס 1983. הכנסת החליטה אז להעביר את
ההצעה לאשרור האמנה הבין-לאומית לזווערת החוקה, חוק
ומשפט. חלפו שנתיים ומאומה לא נעשה. הוועדה אף לא
החלה לדון בנושא. עתה יש לחקן את המעוות.

אינני נכנס לכל הנושאים של האמנה הבין-לאומית
שנתקבלה, כאמור, ב־18 בדצמבר 1979 בעצרת הכללית של
הא"ס. מרובר בקביעת כללים ועקרונות להבטחת אי-אפליה
האשה ולהבטחת שוויון הזכויות. האמנה קוראת לכל המדינות של
השותפות לה לשרש את ה"אפרטהייד", את כל הצורות של
הגזענות, את האפליה שהגזעית, את הקולוניאליזם, את
הניאקולוניאליזם, את התקפנות, את הכיבוש ואת שלטון
הזרים ואת ההתערבות בענייניה הפנימיים של מדינות. הרבר
חינוי, כרי שהגברים והנשים יוכלו לחיות חיים שלמים.

בסעיף (12) של האמנה נאמר, שיש "לנקוט את כל
האמצעים הדרושים, לרבות חקיקה, כדי להחזיק או לבטל
חוקים, מנהגים ונהלים קיימים, המהווים אפליה נגד נשים".
אינני יודע מדוע מדינת ישראל צריכה להיות בין המדינות שלא
אשררו עד כה את האמנה הזאת. כלום בגלל סעיפים אלה?

השנה מסכמות הנשים ברחבי העולם 10 שנים לפעילות
שהוכרה על-ידי ארגון האומות המאוחדות ב־1975, למשך 10
שנים — עכשיו מלאו 10 השנים הללו — תחת הסמטה:
העצרת לשלום, עצמאות לאומית והגנת זכויות האשה. לשם כך
עומדת להתכנס הקיץ, בניירובי, ועידת נשים עולמית מטעם
הא"ס, לסיכום מה שהושג ומה שעוד לא הושג. וכדי לתכנן
את המאבק לשוויון זכויות האשה להבא.

כאמנה יש עוד סעיפים, אזכיר רק אחד מהם: "המדינות
השותפות ינקטו את כל האמצעים ההולמים לביטול האפליה
נגד נשים בכל העניינים הנוגעים לנישואין וליחסי משפחה".

כיצד הנושאים האלה עומדים היום בישראל? מהו מעמד
האשה בישראל? רצוני לציין, כי לאחר מאבקים של שנים רבות
הושגו הישגים לקידום שוויון הזכויות ולביטול האפליה
בחברה. ובעבודה, אולם עדיין שוויון זכויות של האשה,
בתחומים: רבים, לא הושג. עדיין קיימת אפליה בתחומי
החברה, העבודה והמשפחה, ואף מבחינת החקיקה. החוק

הי"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא: הצורך לאשר
את האמנה הבין-לאומית לביטול כל צורות האפליה של האשה
— מאת חבר הכנסת מאיר וילנר.

מאיר וילנר (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, סיעתנו מציעה לכנסת
להביא לאשרור האמנה הבין-לאומית נגד אפליית האשה בכל
צורה שהיא. אנחנו מציעים את הנושא הזה לקראת 8 במרס,
הוא יום האשה הבין-לאומי, אשר יהיה מחרתיים. יום זה הוכרז
כיום המאבק על זכויות האשה ב־1910, בוועידת הנשים
הבין-לאומית הראשונה, שנערכה בקופנהגן, ביוזמת
יושבת-ראש הוועידה, המהפכנית הגרמנייה קלרה צטקין,
חלוצת המאבק לזכויות האשה.

התאריך 8 במרס נבחר כיום האשה הבין-לאומי לציון
הפגנת הנשים הראשונה, שנתיקיימה ב־8 במרס 1857
בניו-יורק. נשים אמריקניות, עובדות כתעשיות ההלבשה
והטקסטיל, יצאו לרחובות ותבעו תנאי עבודה אנושיים יותר
ושווים לאלה של הגבר. הן הותקפו על-ידי שומרי החוק והסדר
ודם רב נשפך.

השנה ימלאו 75 שנים לציון יום האשה הבין-לאומי
הראשון. מצינות את התאריך הזה מאות מיליוני נשים בעולם,
מכל היבשות, בכל שטחי החיים והפעולה, מכל הדעות
הפוליטיות והדתיות. כיום זהו מאבק לשוויון זכויות האשה נגד
ניצולן הכפול של הנשים, כעובדות וכנשים. למען קדמה
חברתית, נגד הסכנה של מלחמת עולם גרעינית, נגד חוקפנות
וכיבושים, בעד הבטחת השלום וסולידריות בין-לאומית בכל
המאבקים הגורליים האלה.

השנה קשור יום האשה הבין-לאומי, 8 במרס, גם עם ציון
40 שנה לניצחון על הפשיזם במלחמת העולם השנייה. יום זה
גם קשור עם ציון 40 שנה להקמת הפרדציה העולמית של
הנשים הדמוקרטיות, שהיא הגוף הבין-לאומי הגדול ביותר של
נשים, הנאבק לשלום ולזכויות האשה. הפרדציה הוקמה בשנת
1945 בפריס, בעקבות מלחמת העולם השנייה, במטרה להגן
על הילדים, להבטיח את השלום, את הדמוקרטיה ואת
העצמאות הלאומית לעמים ולמען שוויון זכויות האשה.

לרגל יום 8 במרס, שהוא יום מאבק חג של הנשים בעולם
כולו, רצוני — מעל במת הכנסת — לברך את הנשים בישראל.
יהודיות וערביות, אמהות, אחיות וכנות, ובכלל אלה את כל
העובדות בתפקידים השונים בכנסת וכן את חברות הכנסת,
ולאחל להן חיים בתנאי שלום ושוויון, בריאות טובה וחיי
אושר להן ומשפחותיהן.

הי"ר א' נחמיאס:

אמן כן יהי רצון.

מאיר וילנר (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כמדין אני רוצה, בהודמנות זאת, לשלוח ברכה לנשים
בגדה המערבית, ברצועת-עזה וכלכונן, אשר נאבקות בתנאים

אנו תומכים בתביעתן של הנשים הערביות מהכנסת ומהמשלה לבלט כל אפליה של האוכלוסייה הערבית הפוגעת קשות גם בציבור הנשים, כמו הפקעת הקרקעות ואפליה במתן שירותים ציבוריים. הן תובעות את הממשלה על אפליה כלכלית, ביטול כל צורות ההעסקה באמצעות קבלי עבודה ו"ראיסים". כן הן תובעות מהממשלה לדאוג לפתיחת מעונות וגני-ילדים ביישובים הערביים. התביעה הזאת להגדלת התקציבים לרווחה נכונה גם לגבי האוכלוסייה היהודית, אולם מספר המעונות וגני-הילדים ביישובים הערביים קטן בהרבה ביחס למה שקיים בארץ בכללותה, וזו אפליה לאומית.

בעיה חשובה נוספת היא בעיית האשה העובדת במשק ביתה. עבודתה של עקרת הבית היא עבודה אחרת מאד, חיונית וחשובה לכלל החברה. אנו תובעים להרחיב את החקיקה בכיוון של הרחבת הזכויות של האשה העובדת במשק ביתה ולראות בה עובדת לכל דבר.

ואחרון אחרון, החשוב ביותר: אי-אפשר להפריד את המאבק לזכויות האשה מהמאבק לשלום ולקדמה חברתית. הבטחת החיים מפני מוות ממלחמות היא הזכות הראשונה והחשובה ביותר שיש להבטיח לאשה, לילדים ולכל החברה. חברה שותרת שלום היא גם חברה שתבטיח יתר שוויון וזכויות לאשה הלכה למעשה ותעקור אפליה, אלימות והשפלה. לכן, המאבק לשלום ולקדמה חברתית ולשוויון וזכויות האשה קשורים הדדית, ובתנאים שלנו השלום יושג כאשר שני עמיתנו, הישראלי והפלשתינאי, יוכלו לחיות בדריקת שלום בשתי מדינות עצמאיות, ישראל ופלשתיין, זו בצד זו.

לכן אנו מעלים, עם ציון יום האשה הבין-לאומי 1985, בפני הכנסת את ההצעה-התביעה לאשרר סוף סוף את האמנה הבין-לאומית לביטול כל צורות האפליה נגד נשים ולפעול לפיה הלכה למעשה בכל תחומי החיים. אנו מציעים להעביר את האמנה לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, כפי שהכנסת כבר החליטה פעם, וכי הוועדה תדון בנושא במהירות המקסימלית וכאופן חיובי. אשרור האמנה, הבטחת מעמדה של האשה ושוויון וזכויותיה יקדמו את החברה בישראל בדרכה להיות חברה בראיה יותר, דמוקרטית יותר.

הי"ד א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מאיר וילנר. אני מזמין את שר המשפטים לדבר חשובה.

אני מקווה שחבר הכנסת וילנר יבצע את הרצון לשוויון אצל הנשים גם במפלגתו.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אצלנו אין שוויון?

הי"ד א' נחמיאס:

אני אומר את זה כחבר הוועדה למעמד האשה בישראל.

בבקשה, שר המשפטים.

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני הישכראש, כנסת נכבדה, אני מבקש לומר שהאמנה בדבר ביעור של אפליה האשה, שאושרה בשנת 1980 בוועידת קופנהגן, אי שפתיחה לאישרור, לרישום, היא אמנה שבדרך כלל הוראות החוק בישראל והמצב המשפטי בישראל תואמות אותה. מדינת ישראל היא אחת המדינות שמכבדות את מעמד האשה. הייתי אומר שמעמד האשה אצלנו נכון לאור-דווקא משום קיומה של האמנה הזאת.

אמת, מדינת ישראל עדיין לא אשררה את האמנה. הנושא נמצא בבדיקה, והוא אינו מהדברים הקלים. יש לציין שמדינות

הרתי, המפלה את האשה, הוא חוק המדינה כתחומים חשובים מאד. בשנים האחרונות חלה נסיגה בכמה תחומים, כמו למשל מתן סמכויות יתר נוספות לבתי-הדין הדתיים. ביטול הסעיף הסוציאלי בחוק הפלולת וכיוצא באלה.

ב-1975 הוקמה ועדה ממלכתית למעמד האשה, בראשותה של חברת הכנסת אורה נמיר, והיא הגישה את מסקנותיה ב-1978. הוועדה המליצה 221 המלצות. רובן המכריע נשאר על הנייר.

חברי הכנסת, אינני מתעלם מביטויים של אפליה וקיפוח האשה, הנובעים ממבנה חברתי, שבו אפליית האשה מורשת כמסורות מסוימות. מבחינה זאת, התמורות הנחוצות הן עניין למאבק ציבורי של הנשים והגברים כאחד ועניין של התפתחות חברתית מתקדמת. אולם, אם מדובר כאן על מעמדה של האשה, על האפליה ואי-השוויון הקיימים במדינת ישראל בחברה ובמשפחה — אנו מדברים, ואנו מתכוונים, לאפליה הנובעת מחוקים מפלים, מהיעדרם של חוקים הכרחיים, ממדיניות מעמדית בשלטון בעלי ההון, המונע בכוחן שוויון וזכויות מלא של האשה.

לשם הבטחת שוויון וזכויות וביטול אפליית האשה בישראל יש, קודם כל, להפריד את הדת מהמדינה, ובכלל זה לחוק חוק נישואים וגירושים אורחים בצד הנישואים הדתיים למי שמעוניין בהם. לבני הזוג קיימת הזכות לבחור באופן חופשי ובלא כפייה אם הם רוצים באורח חיים דתי או אזרחי. במציאות הישראלית, שבה רוב האזרחים אינם דתיים, כופים עדיין את חוקי הדת על כלל הציבור, בנייהם חוקים של ימי הביניים, כופים אותם על היחסים בין בני הזוג, על יחסי המשפחה. עדיין קיימת חרפת החליצה והייכום, חוקי כפייה הממסדים את אפליית האשה ומשפלים אותה.

הנשים נאבקות על חקיקה שתבטיח את זכותה של האשה להחליט בלא כפייה על גורלה, על תכנון המשפחה, על היריון ולידה, אלו הן תביעות לא של הנשים בלבד אלא של כל החברה הנאורה, כדי להבטיח מעמד שווה לאשה בענייני אישות, בחיי המשפחה ובמעמדה הכללי של האשה בחברה.

אפליית האשה היא גם בתחום העבודה, בתנאי ההעסקה ובאפשרויות קידומה המקצועי והתפקודי. אף כי קיים חוק המבטיח שכר שווה בעד עבודה שווה והודמנויות שוות, שכרה הממוצע של האשה לשעת עבודה נמוך, לפי סקר משנת 1981, ב-21% מזה של הגבר.

אנחנו גם רוצים להביע את התנגדותנו להעלאת גיל הפנסיה של האשה ל-65 במקום 60 שנה. צריך להשאיר 60 שנה ולאפשר לאשה להמשיך לעבוד אם היא מעוניינת בכך וכשרה אחת. מעניין, לגבי הגבר, נסגור מהתוכנית להעלות ל-70 שנה את גיל הפנסיה. הצעד הזה לגבי האשה הוא גם שלילת זכויות שהצטברו — זכויות לגמלאות וכיוצא בזה.

האשה העובדת בישראל מנוצלת ניצול כפול — כעובדת ואשה. האשה הערבית בישראל מקופחת ומופלית עוד יותר, ולא רק בגלל תנאי החברה שבה היא חיה. כל צורות האפליה של האשה בישראל חלות גם על האשה הערבית, אולם האשה הערבית סובלת מאפליה משולשת: מאפליה לאומית, שממנה סובלת כל האוכלוסייה הערבית בישראל, מניצולה כעובדת ומאפליית כאשה. הפועלות הערביות המועסקות בתעשייה הקלה, במתפרות, בפקידות הפרטית, מקבלות להלכה שכר שווה, אך במציאות הן מופלות לרעה בגלל העדר תנאים סוציאליים, וכן הן סובלות מקיפוח בתנאי העסקתן על-ידי "ראיסים" הגוזלים חלק לא קטן משכר עבודתן.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר המשפטים. אני שואל את חבר הכנסת וילנר, האם אתה מסכים להסתפק בדברי התשובה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לצערי, לא.

היו"ר א' נחמיאס:

הצעה אחרת לחבר הכנסת חופיק טובי. בבקשה.

חופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מצטער מאוד שהשר נסים מצא לנכון להציע להוריד הצעה כזאת מסדר-היום של הכנסת. ב-1983, כאשר הנושא הזה עלה, סגן שר העבודה והרווחה חבר הכנסת רובין מצא לנכון להיענות להצעה להעבירו לוועדה, ולא עמד אז השיקול שזה לא קונסטיטוציוני או כן קונסטיטוציוני, שוועדת כנסת חביע את דעתה או תהיה שותפה בבדיקת הממשלה לנושא כזה.

דרך אגב, לגבי הסוגיה הקונסטיטוציונית, אומנם יש נוהג, אבל אין שום פסיקה שהכנסת אינה יכולה להביע את דעתה או את משאלתה או את פנייתה לממשלה לאשרר אמנה זאת או אמנה זאת. לכן, מבחינה זאת, לא היה מקום להיעזר או להיאחז בהעדר הבסיס הקונסטיטוציוני של האשה בשנת 1975, כראשונה של חברת ומעבירה לוועדה, והוועדה תהיה שותפה בבדיקת הממשלה: כיצד לאשרר את האמנה, ואם כן, באיזו צורה.

לגופו של עניין, אדוני השר, ודאי שיש מה לציין מבחינת מעמדה של האשה בישראל. אבל, גם יש להביע ביקורת, השגה, תרעומת והאשמות כבדות על שלילת מעמד שווה. אילולא היה המצב כך, לא היתה קמה בישראל ועדה מיוחדת לבדיקת מעמדה של האשה בשנת 1975, בראשונה של חברת הכנסת אורה נמיר. ועדה זו בדקה את הנושא במשך שלוש שנים ומצאה 241 המלצות שיש לקבלן, כדי לשפר את מעמדה של האשה. רובן המכריע של ההמלצות האלה עדיין לא מומשו, לא הובאו לביצוע. המצב מחייב בדיקה. המצב דורש התעניינות קולקטיבית, גם של הכנסת, גם של הממשלה.

לכן, הדחייה במחזי יד וההתאבדות על שאנחנו איננו זקוקים לאשרור אמנה בין-לאומית, כדי להכניס את שוויון הזכויות — זה היה מיותר, וגם אין זה מתאים שהשר יטפל בצורה כזאת בחובת מדינת ישראל לאשרור האמנה הבין-לאומית לביטול כל צורות האפליה כלפי האשה.

אדוני השר, אני מוצא את המלה הפרלמנטרית לומר כך: זאת התחמקות. אתה מציין מדינות שאשררו את האמנה, והכללת בין אלה גם מדינות סוציאליסטיות.

שר המשפטים מ' נסים:

אמיתי: מזרח-אירופה.

חופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה זה, מזרח-אירופה? היות שהן אשררו, זאת הוכחה שלא קיימת אצלן שוויון האשה, או כיבוד זכויות האשה, או העדר אפליה? אדוני השר, זה נימוק חסר כל בסיס. קודם כול, אם מדינה, באופן תיאורטי, מאמצת את האמנה, לפחות היא מראה נכונות, מראה רצון טוב להיענות לתביעה של הקהילה הבין-לאומית לפעול לביטול כל צורות האפליה. מבחינה זו, לפחות מדינות שאשררו או אשררו את האמנה, יש להן ציון גבוה יותר מממשלת ישראל הבודקת שנים על גבי שנים אם לאשרר או שלא לאשרר.

לגופו של עניין — — —

חשובות, מדינות חברות, מדינות דמוקרטיות שבהן מעמד האשה איתן, כמו ארצות-הברית, בריטניה, הולנד ובלגיה, גם הן עדיין לא אשררו את האמנה. ומעניין, שדווקא מדינות ממזרח-אירופה, מאסיה, מאמריקה הלטינית, שספק אם מעמד את מעמד האשה בתחום התעסוקה כברת דרך חשובה. אומנם נכון, יש כמה נושאים שלגביהם עדיין איננו במצב שההוראות שלנו תואמות את הוראות האמנה. בשל כך צריך — אם רצוננו לקבל את ההוראות האלו — לחקן את החוקים. הדבר כרוך בעיקר בעניינים הקשורים לגמלאות בתחומים רבים — גמלאות הביטוח הלאומי, הגמלאות שמשרד הביטחון מעניק, גיל הפרישה עצמו, שהוא שונה בין גברים לנשים.

במדינת ישראל נעשו מאמצים רבים כרבות השנים להשביח, לשפר ולבצר את מעמד האשה ואת השוויון בין המינים. בשנת 1981 קיבלה הכנסת את הצעת החוק של חברת הכנסת שרה דורון בדבר הזדמנות שווה בתעסוקה, שקידמה את מעמד האשה בתחום התעסוקה כברת דרך חשובה. אומנם נכון, יש כמה נושאים שלגביהם עדיין איננו במצב שההוראות שלנו תואמות את הוראות האמנה. בשל כך צריך — אם רצוננו לקבל את ההוראות האלו — לחקן את החוקים. הדבר כרוך בעיקר בעניינים הקשורים לגמלאות בתחומים רבים — גמלאות הביטוח הלאומי, הגמלאות שמשרד הביטחון מעניק, גיל הפרישה עצמו, שהוא שונה בין גברים לנשים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא בשירות עובדי המדינה. על-פי חוק, גיל הפרישה שווה עם אופציה שישנה. בהסתדרות, שהיא צריכה להיות מתקרמת — שם יש אפליה.

שר המשפטים מ' נסים:

אגב, גם בביטוח הלאומי גיל הפרישה הוא שונה. לפי חוק הביטוח הלאומי, גיל הפרישה הוא שונה. על כל פנים כאנגליה. מעניין, בדרך שהגישה הממשלה, נאמר שיש כוונה להגיע להשוואת גיל הפרישה, אבל הם מקווים שזה יהיה לקראת סוף המאה. זאת אומרת, הדברים אינם קלים כל עיקר.

רצוני לומר, שאשרור אמנה, שכרוכה בעבודת האו"ם — וועדות של האו"ם מקבלות אחר כך דוחות ודונות בדוחות מאת המדינות — היא אחד הדברים הכלתי נעמים שישראל נפגשת בהם. גם כאשר מדובר במעמד האשה, בנושא של בריאות, בארגון העבודה הבין-לאומי, ההליכים שם הם פוליטיים, אנטי-ישראליים מובהקים, ואין להם כל נגיעה מכל סוג שהוא לנושא. עדיין ישראל מותקפת, משום שהורב כוועדות האלה הוא רוב של מדינות עוינות לישראל, שאינן מקיימות קשרים עם ישראל. לכן איננו מצטרפים בנקל לאמנות מסוג זה. יש באמנה גם סעיף שמדבר על הגדרה עצמית, כשמדובר במעמד האשה. אלה, דברים לא קלים.

לכן, אדוני היושב-ראש, כול אשר אני יכול לומר הוא, שהממשלה כמשרדיה השונים דנה בסוגיה הזאת, מעניית בנושא כרציונות ומביאה בחשבון את הקשיים שאני הצבעתי עליהם, וגם את הקושי הידוע במדינת ישראל. יש לנו חוקי אישות שהם לפי הדין הדתי, והם אולי אינם עולים בקנה אחד עם ההוראות שנמצאות באמנה הזאת. יש קושי. אנחנו דנים בסוגיה הזאת.

אני מציע שחבר הכנסת וילנר יסתפק בדברי, שאם לא כן, אמליץ להוריד את ההצעה מסדר-היום. נושא של אשרור אמנות הוא בסמכות בלעדית של הממשלה. הכנסת במקרה זה, בכל הכבוד, אינה יכולה להורות לממשלה. חבר הכנסת וילנר גם העלה כמה וכמה נושאים, שאנחנו איננו חייבים דעים בהם. בעניינים מדיניים, שאינני יודע כיצד הם קשורים לנושא שלנו. זו הצעת, שיסתפק בדברי, ולא — אני אציע להוריד את הצעתו מסדר-היום.

רפאל אדרי (המערך):

אדוני היושב-ראש, כמה זמן הוא מדבר? זה ערב פורים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מסיים. אני מתחשב בהחלט בפורים, וזכויות האשה אינן עומדות בסתירה לפורים.

רפאל אדרי (המערך):

לא, חלילה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, לא הבנתי למה אתם מעירים. לרשותו של חבר הכנסת תופיק טובי יש עוד זמן.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

במדינות הסוציאליסטיות מוכתחות זכויות האשה בחוקה וכמעשה.

לכן, אני מציע לשר לשקול את העניין מחדש ולהעביר את ההצעה לסדר-היום לדין בוועדה.

היו"ר א' נחמיאס:

אני שואל את חבר הכנסת וילנר: אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כן.

היו"ר א' נחמיאס:

אם כן, לפנינו שתי הצעות: האחת להסיר את ההצעה מסדר-היום, והאחרת — להעביר את הנושא לדין בוועדה. מי להעברת ההצעה של חבר הכנסת וילנר לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא, לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, הצבע בכקשה.

מי להסרת ההצעה מסדר-היום?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדין בוועדה — מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

אני קובע שההצעה הוסרה מעל סדר-היום.

יג. הצעה לסדר-היום

מעמד האשה — לרגל יום האשה הבין-לאומי

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת — אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום: מעמד האשה — לרגל יום האשה הבין-לאומי, של חברת הכנסת שולמית אלוני. בבקשה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מצטערת על שהכנסת איננה מקדישה מעמד חגיגי יותר לתאריך זה, מפני שאנחנו גם עומדים בעשור ליום האשה הבין-לאומי ובנושאים אלה נצטרך גם להתמודד עם מערכות שמחוץ למדינת ישראל. אולם, למרבה הצער, אין הכנסת מתייחסת ברצינות ובחגיגות המתאימות למאבק האשה לזכויות וחובות שוות.

עם קום המדינה, לא זו בלבד שנקבע, הן בהכרח העצמאות והן בקווי היסוד של הממשלה הראשונה, כי יהיו שוויון ואי-אפליה מטעמי מוצא, גזע, דת ומין, אלא יש גם לשון קטגורית מעניינת וחשובה, הואיל והיא נתקבלה על-ידי הממשלה הראשונה, גם על-ידי אנשי המזרחי, המפעל המזרחי ואגודת-ישראל, שם נאמר, בין היתר: "בחוק, שיבסס את המשטר הדמוקרטי והרפובליקני במדינת ישראל, יוכנס שוויון גמור של זכויות וחובות לכל אזרחיה, בלי הבדל דת, גזע ולאום; יוכנס תופש של דת, מצפון, לשון, גזע ותרבות"; — ועכשיו, שימו לב — "יקום שוויון מלא וגמור של האשה — שוויון בזכויות וחובות, בחיי המדינה, החברה והמשק ובכל מערכת החוקים".

זה היה ב-1949. אנחנו עדיין עומדים בהבטחה זו למרות 37 השנים שחלפו, למרות הוועדה החשובה מאוד למעמד האשה שהוקמה ב-1975 בראשותה של חברת הכנסת אורה נמיר, שהייתה 92 חברים וחברות, שעברה קשה ועמלה ולא

התייחסה לנושא החוק אלא גם לבעיות של חינוך, של הסברה, של מערכת חברתית-סוציאלית בדרגים השונים ובכרדים השונים של חיינו. הוכנו גם מסקנות והמלצות, וחלק גדול מהן ניתן לבצע בלא קשר לעניין הכואב, שכסיטואציה הקואליציונית כיום לא ניתן לבצע אותו. כמוכן, יש דברים הנוגעים לתחום היחסים של דת ומדינה והמעמד האישי, ואני סבורה שהוא מקור חטא גדול בארץ. אבל אעשה מעשה בלתי-הוגן אם אומר שזה המקור היחיד לאפליה הקיימת בישראל.

ההמלצות בתחום החברתי-הכלכלי לא כוצעו. בתחום החקיקה, ההסברה, ההסברה יש פרק גדול שחייב להיעשות במסגרת המעשים של ארגוני הנשים. הרשו לי להזכיר, חברי הכנסת, עד כמה אנחנו נתונים בשמרנות וברעות קדומות ועד כמה אפשר לשנות דברים על-ידי מעשה ותשומת לב. כאשר הבאנו בפעם הראשונה בכנסת השמינית את נושא המכות שנשים מקבלות וההתעמרות בנשים, היו גיחוך וחיוך בכנסת: אילו שטריות, איזה נושא זה? מה יש? הוא מרביץ לה ואחר כך הם מתפייסים: אל תשללו את הטעם הזה, היתה חוויה של הילולה כמעט פורמית. כיום, הכול מודעים לבעיה ויודעים שהיא חמורה מאוד. הוקמו מקלטים לנשים מוכות, וגם הארגונים השמרניים וגם המערכת הממשלתית יודעים שיש צורך לטפל בעניין הזה. היה לנו נושא, שדנו בו בראשית היום, בעניין אונס, שלגביו היו דעות קדומות שהקורבן הוא האשם.

לדעתי, הנושא חשוב מכדי לעמוד ולדבר עליו בפני כנסת ריקה, כאשר הכול ממהרים ואצים לדרכם. לכן, לא ארחיב בדברים ולא אביא חלקים רבים של נושאים המחויבים בחיקון. וככל שיש לי ביקורת על הממשלה, יש לי ביקורת קשה יותר על הסתירות העובדים — ונאמר: "את אשר יאהב יוכיח". זה

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש להצטרף על כך שאין אפילו מניין של חברי הכנסת לכבד את המעמד הזה, שבא לציין את הנושא החשוב הזה, את יום האשה הבינלאומי.

היו"ר א' נחמיאס:

אפילו אם ניתן הכשר לנשים.

שר המשפטים מ' נסים:

רציתי לומר שלצורך זה הייתי בוודאי מצרף גם נשים למניין, ואף-על-פי-כן עדיין אין מניין. הנה, יש שלוש נשים, ועם צירופן לא הגענו למניין.

אני מציע להעביר את ההצעה של חברת הכנסת שולמית אלוני לוועדת החוקה, חוק ומשפט. אומר רק משפטים ספורים.

מעמד האשה בישראל, כפי שאמרתי בהצעה הקודמת, שופר. יש התקדמות בנושא הזה. בחקיקה: ציינתי את הצעת החוק של חברת הכנסת שרה דורון, חוק ההודמנות השווה בתעסוקה, שקידם את השוויון של האשה בנושא התעסוקה; מפעם לפעם יש חיקונים, אם בדרך של חקיקה ואם בדרכים אחרות. כמוכן, עוד הדרך לפנינו. כאשר מדברים על מעמד האשה, אין הכוונה רק לחוקים, חוקים כבודם במקומם מונח. הם מייצבים, תורמים, משפרים, פותחים בעיות, אבל, מעמד האשה ייכון לא רק בדרך החקיקה.

דרך משל, ככל מה שקשור לתעסוקת נשים, גם ברשויות ציבוריות חשובות ביותר, אני מבקש להביא לדוגמה את משרד, המשרד שאני מופקד עליו. אני יכול לומר, שבדרגים המקצועיים הגבוהים ביותר, אם כייעוץ המשפטי, אם בפרקליטות המדינה, אם בפרקליטות המחוז, אם במערכת השיפוט — מספר הנשים שמקבלות מינוי גדול לאין שיעור מכלל שירות אחר.

בבית-המשפט העליון הכפולנו את הנציגות של הנשים. כיום יושבות שתי נופטות קבע בבית-המשפט העליון ושופטת אחת במינוי זמני. זה דבר שאיננו כל כך שכוח, עד לפני זמן קצר בבית-המשפט העליון הפדרלי של ארצות-הברית לא הייתה אפילו אשה אחת, ואילו בישראל יש שתי נשים. כבר היו חוקים שבדיון בהם ישבו בהרכב שלוש נשים: האחת אב כית-הדין ושתי נשים. זוהי תופעה שאיננה שכיחה ברשויות רבות בעולם ובישראל.

רק בחודשים האחרונים הבאתי לאישור הממשלה שלוש הצעות למינוי שלוש פרקליטות לחפקיד של פרקליטת מחוז, מעמד חשוב ביותר, קובע ביותר. הצעתי שתיים בתל-אביב ואחת בחיפה. הוא הדין במינויים אחרים בפרקליטות. בשירות המשפטי ובמערכת השיפוט.

בעקבות פנייה של השרה לשעבר, שרה דורון, כאשר הייתה שרה וטיפלה בנושא מעמד האשה, שקדנו על כך, שבכל משרד ממשלתי תהיה נציגה המופקדת על הנושא של שמירת מעמד האשה. מניעת אפליות ויצירת אפשרויות לקידום האשה. הוקם צוות בין-משרדי, אשה מכל משרד, כדי להבטיח את היעדר הזה. אני רוצה לומר, שגם משרד המשפטים שלח נציגה לצוות, אבל לא היה כל צורך לזרז אותנו ליצר הזה.

אמרתי שאני בעד העברת הנושא לוועדת החוקה, חוק ומשפט, כדי שהוועדה תדון בכל אותם נושאים שדנונו בוועדה של חברת הכנסת אורה נמיר, ואפילו באמנה. התנגדתי שהכנסת תקבל החלטה לגבי אשרור או אי-אשרור של אמנה. זה לא לפי הסמכות של הכנסת. אם רוצים להביע משאלה — אפשר תמיד, אבל לא על-ידי הצעות מחייבות, שעלולות או

ארגון שהיה צריך להיות ראשון להגנה על שוויון האשה, והוא אנכרוניסטי. אשה נשואה ואם אינה יכולה להיות ראש משפחה בקופת-חולים. ההסתדרות עדיין אוסרת עבודה לילה לנשים, כמוכן באותם מקומות שגברים רוצים לעבוד והשכר שהם מקבלים תמורת עבודה זו גבוה יותר. האיסור בדבר עבודה לילה לנשים אינו אינהונטי, איננו בטבע האשה. אני אומרת: גבר איננו יכול ללדת, הוא יכול רק להוליד. האם אשה אינה יכולה לעבוד כלילה? כמה שצריך נותנים לה לעבוד, אבל במקום שאפשר לעבוד פחות שעות ולהשתכר יותר סתמו את הדרך בפניה, וזה אנכרוניסטי.

יש גם העניין, שאלמן אינו יכול ליהנות מכל הכסף שהצטבר מכוח עבודתה של העובדת בקופת-הפנסיה. ומה? נהנות קופת-הפנסיה ולא השאירים, מפני שהשאר הוא גבר שבמקרה איננו שכיב מרע או סמוך על שולחנה, בעוד אלמנה נהנית. פה הגבר מופלה, אבל האפליה נובעת מזלזול בעבודת האשה.

הגילאים 60—65 בביטוח הלאומי נקבעו כשהיו ההסכמים הקולקטיביים של ההסתדרות, כטרם היה חוק שירות עובדי המדינה שבו נעשה החיקון של שוויון. לכן, יש לנו הפערים המשווים והבלתי צודקים בעניין זה, שעה שאנו סבורים שצריך לתת לכל אדם, שעבד את מכסת השנים המלאה של 35 שנה והגיע לגיל 60, אופציה לעבוד עד גיל 65, ואופציה זו ניתנת לו לא בשל המין אלא מבחינת מהות העבודה.

מה אני מבקשת לעצם העניין? אני מבקשת להעביר לוועדת החוקה, חוק ומשפט את הנושא הזה, ובכלל זה את המלצות הוועדה הממלכתית למעמד האשה, עם האמנה, כי אמנה זו איננה בבחינת חוקים, אלא יש בה גם המלצות חינוכיות שיש לבצע אותן. הווי אומר, גם ההמלצות, גם האמנה וגם חומר נוסף שהצטבר בעניין הזה מבחינת הסכמים קולקטיביים יעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ושם נעבור לפחות על החומר ונבדוק, כדי שיהיה לנו גם קוד כלשהו, היכן השגנו והתקדמנו, באילו דברים קיימת בעיה, איזה סוג של בעיות אנחנו יכולים לפתור לאלתר מבחינה משפטית או מבחינה של הנחיה הסברתית, על מנת שפעור זה, שמרירות זו והניגודים הקיימים ילכו ויחלשו.

משפט אחרון — חשוב לנו גם לעשות את הסקר הזה ולבנות את מערכת ההישגים, כדי להתאימם בפני התופעה הכלל-עולמית הזאת. איני יודעת מי מאתנו יסע לניירובי. אני הייתי בדנמרק. אני חוששת מאוד שיש כוונות להפוך את הכנס, שצריך לעסוק בסיכום העשור למעמד האשה, לדין על פליטים באזור שלנו ולדין פוליטי על ארצות-הברית וניקרגואה. אלה נושאים חשובים מאוד, אבל אין הם נוגעים לבעיה המרכזית של מעמד האשה. אלה יחסים של נגשים. חשוב שאנחנו נבין את המשלחת שלנו. אני, למשל, מזומנת להרצות בכמה ארצות. אני רוצה נייך כדי לדעת — באותם דברים שהאמנה ממליצה — מה הם ההישגים שאנחנו השגנו, אילו דברים אנחנו מוכנים לתקן.

גם אני הייתי רוצה שהממשלה תאשר את האמנה הזאת. אני יודעת שהיא לא תאשר אותה. היא עדיין לא אשררה את האמנה על זכויות האדם. יש לי מאבק עם שר המשפטים בנושא הזה. הממשלה צריכה לאשר את האמנות. אני רוצה לנסות ולתקן בוועדה כמה דברים, שהיום אנחנו יכולים לקבוע שהם מעבר לוויכוח הפוליטי-הקואליציוני. שאולי הוא קטע מהנושא אבל לא הנושא כולו. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת שולמית אלוני. אדוני שר המשפטים, דברי חשובה, בבקשה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר המשפטים. תודה גם לחברי הכנסת שנשארו אתנו. מדי פעם בפעם נשאר אתנו שליח כלי התקשורת, וברוך כלל הוא אותו אדם.

חברת הכנסת שולמית אלוני, האם את מסכימה להעברת הצעתך לוועדה?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מסכימה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה. חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את ההצעה לסדר-היום על מעמד האשה לרגל יום האשה הבין-לאומי — של חברת הכנסת שולמית אלוני — לוועדת החוקה, חוק ומשפט. ניגש להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

מורי ורבותי, אני מאחל לכם ולכל בני ישראל פורים שמח. הישיבה נעולה.

עתידות לחייב את הממשלה. זה לא קונסטיטוציוני. גם חברת הכנסת שולמית אלוני לא הציעה שיהיה אשור, אלא ביקשה לקחת את ההוראות של האמנה ולהשוות מה מהן מברצע, מה מהן קיים ומה לא. אגב, אנחנו עושים זאת. נוכל להביא את החומר הזה בפני הוועדה. לפני זמן מסוים מינינו צוות, שפעל וברק את כל הוראות האמנה והגיע לדעה מה קיים אצלנו, מה קשה לקבל אצלנו בגלל שאלות כספיות או אחרות. או אפילו שאלות עקרוניות. בכל הנושא של המעמד האישי האמנה הזאת אינה יכולה לשכנע אותנו. אפשר להשאיר את מה שקיים, או לשנותו כפי שרוצים חברי הכנסת — אלה אשר רוצים לשנות — אבל אין לעשות זאת בגלל האמנה, אלא בגלל השקפות עולם.

לכן אינני מתנגד שיהיה ברור כזה. אילו זאת היתה ההצעה של חבר הכנסת וילנר או חבר הכנסת טובי, לא הייתי מתנגד לה. אני התנגדתי להפיכת הכנסת, בכל הכבוד, לגורם שיכול לתבוע מן הממשלה ולהחליט בשבילה האם לאשרר אמנה כזאת או לא.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני הצעתי להעביר לוועדה.

שר המשפטים מ' נסים:

אני בעד העברת נושא מעמד האשה לוועדה, ושם ייערך הדיון ויבדקו כל הנושאים הראויים לעניין. זאת הצעתי לבית.

הישיבה ננעלה כשעה 15:29.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות ס"ה — ס"ז

- א. שאלות ותשובות.
 ב. שאלות כעל-פה.
 ג. הצעת חוק הגנת הפרטיות (תיקון). התשמ"ה — 1985 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
 ד. הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (תיקון מס' 18). התשמ"ה — 1985 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
 ה. החלטה בדבר תיקון טעות בחוק שמירת הניקיון. התשמ"ה — 1985.
 ו. הצעת חוק חוזה עבודה. התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
 ז. הצעות להביע אי-אמון לממשלה:
 א. מטעם סיעת מפ"ס — בגלל ממדי העוני והעלאת מחיריהם של המוצרים המסוכסדים.
 ב. מטעם סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון — בשל מעשיהם של כוחות הביטחון בלבנון ובגדה המערבית, בשל העלאת המחירים וכיטול הסובסידיות ובשל הפגיעה בקצבאות ובמענקים של הביטוח הלאומי.
 ג. מטעם סיעת ר"צ — בשל העלאת מחיריהם של מוצרי היסוד והתרחבות מעגל העוני בישראל.
 ד. מטעם הסיעה המתקדמת לשלום — בשל "היד הקשה" שהונהגה באחרונה בלבנון.
 ח. הצעת חוק-יסוד: מבקר המדינה (קריאה ראשונה).
 ט. הצעת חוק מבקר המדינה (הוראות מעבר). התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- י. הצעות לסדר-היום.
 יא. הצעת חוק הנוזקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3). התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
 יב. הצעת חוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה. התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
 יג. הצעת חוק לתיקון חוק הספנות (הגבלת אחריותם של בעלי כלי שיט) (תיקון). התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
 יד. הצעת חוק חיילים משוחררים (תיקון). התשמ"ה — 1984 (קריאה ראשונה).
 טו. הצעת חוק מיסוי נקודות קצבה (הוראת שעה) (תיקון). התשמ"ה — 1984 (קריאה ראשונה).
 טז. שחיקת הקצבאות לגמלאים — הצעתו של חבר הכנסת ר' כהן.
 יז. הארגונים הוולונטריים בישראל — הצעתו של חבר הכנסת ר' בן-מאיר.
 יח. ממדי הירידה מן הארץ — הצעתם של חברי הכנסת י' צכן, מ' בראון, נ' ארד, פ' גולדשטיין וג' כהן.
 יט. מינויים מפלגתיים בחברה כימיקלים לישראל — הצעתו של חבר הכנסת י' ארצי.
 כ. מפעל כימיקלים לישראל — פאר התעשייה הכימית הישראלית — הצעתו של חבר הכנסת י"ז אמיר.
 כא. הצעות חוק של חבר הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבה ס"ז

- 260 — 264. נקיטת צעדים למניעת ריבוי מעשי אונס בתל-אביב — הצעתם של חברי הכנסת א' נמיר, ח' דרוקמן, א' סרטני, ש' דורון ומ' פלד.
 265. החינוך המיוחד בישראל — הצעתה של חברת הכנסת א' סרטני.
 266. תשלום לבחינות בגרות וגמר לתלמידי ערי הפיתוח — הצעתו של חבר הכנסת ד' מגן.
 267. טמיעה והתבוללות בקרב היהודים במדינת ישראל — הצעתו של חבר הכנסת מ' כהנא.
 268. קרן ביטוח סיעוד — הצעתו של חבר הכנסת י' צכן.
 269. הצורך לאשרר את האמנה הבין-לאומית לביטול כל צורות האפליה של האשה — הצעתו של חבר הכנסת ת' טובי.
 270. מעמד האשה — לרגל יום האשה הבין-לאומי — הצעתה של חברת הכנסת ש' אלוני.

ג. הצעת חוק הגנת הפרטיות (תיקון), התשמ"ה — 1985

1. תיקון סעיף 13
 בסעיף 13(ה) לחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א — 1981 (להלן — החוק העיקרי) בסופו יבוא:
 "(4) על מאגר מידע של גופים אשר שר המשפטים, בהתייעצות עם שר הביטחון או עם שר החוץ, לפי

(ב) מסירת המידע היא לגוף ציבורי הרשאי לדרוש אותו מידע על-פי דין מכל מקור אחר;

(2) מגוף ציבורי למשורר ממשלתי או למוסד מדינה אחר, או בין משרדים או מוסדות כאמור, אם מסירת המידע דרושה למטרת ביצוע כל חיקוק או למטרה במסגרת הסמכויות או התפקידים של מוסר המידע או מקבלו;

אולם לא יימסר מידע כאמור שניתן כתנאי שלא יימסר לאחר.

223. חובותיו של גוף ציבורי

(א) גוף ציבורי המוסר דרך קבע מידע בהתאם לסעיף 223 יפרט עובדה זו על כל דרישת מידע בהתאם לחוק.

(ב) גוף ציבורי המוסר מידע בהתאם לסעיף 223 יקיים רישום של המידע שנמסר.

(ג) גוף ציבורי המקבל דרך קבע מידע בהתאם לסעיף 223, והמידע נאגר במאגר מידע, יודיע על כך לרשם ועובדה זו תיכלל בפרטי רשימת מאגר המידע לפי סעיף 12.

(ד) גוף ציבורי שקיבל מידע בהתאם לסעיף 223 לא יעשה בו שימוש אלא במסגרת הסמכויות או התפקידים שלו.

(ה) לענין חובת השמירה על סודיות לפי כל דין, מידע שנמסר לגוף ציבורי מכוח חוק זה, כמוהו כמידע שאותו גוף השיג מכל מקור אחר, ובנוסף יחולו על הגוף המקבל גם כל ההוראות החלות על הגוף המוסר.

223. מידע עודף

(א) מקום שמידע שמותר למוסרו לפי סעיפים 223 או 223 מצוי על גבי אותו קובץ עם מידע אחר (להלן — מידע עודף), רשאי הגוף המוסר את המידע למוסר לגוף המקבל את המידע המבוקש עם המידע העודף.

(ב) מסירת מידע עודף לפי סעיף קטן (א) מותנית בקביעת נהלים שיבטיחו מניעת שימוש כלשהו במידע עודף שנחקל; נהלים כאמור ייקבעו בתקנות וכל עוד לא נקבעו בתקנות, יקבע הגוף המבקש נהלים כאמור בכתב, וימציא לגוף המוסר עותק מהם, לפי דרישתו.

223. מסירה מותרת אינה פגיעה בפרטיות

מסירת מידע המותרת לפי חוק זה לא תהווה פגיעה בפרטיות ולא יחולו עליה ההוראות סעיפים 2 ו-8.

223. תקנות לענין מסירת מידע

שר המשפטים, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, רשאי להתקין תקנות בדבר סדרי מסירת מידע מאת גופים ציבוריים.

223. עונשין

(א) המפר הוראה מהוראות פרק זה או תקנות שהותקנו לפיו, דינו — מאסר שנה.

2. חיקון סעיף 16

בסעיף 16 לחוק העיקרי, במקום "כל ידיעה שהגיעה" יבוא "מידע שהגיע".

3. חיקון סעיף 19

בסעיף 19(ג) לחוק העיקרי, בסופו יבוא:

"(4) המוסר למודיעין ולתפקידים מיוחדים".

4. החלפת כותרת פרק ד'

במקום הכותרת של פרק ד' לחוק העיקרי יבוא:

"פרק ד': מסירת מידע או ידיעות מאת גופים ציבוריים".

5. החלפת סעיפים 23 ו-24 והוספת סעיפים 23 עד 23ח

במקום סעיפים 23 ו-24 לחוק העיקרי יבוא:

"23. הגדרות

בפרק זה —

"גוף ציבורי" —

(1) משרדי הממשלה ומוסדות מדינה אחרים, רשות מקומית וגוף אחר הממלא תפקידים ציבוריים על-פי דין;

(2) גוף ששר המשפטים קבע בצו, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, ובלבד שבצו ייקבעו סוגי המידע והידיעות שהגוף יהיה רשאי למוסר ולקבל;

"מאגר מידע", "מידע", "הרשם" ו"שימוש" — כמשמעותם בפרק ב'.

223. תחולה על ידיעות

הוראות פרק זה יחולו על ידיעות על עניניו הפרטיים של אדם, אף שאינן בגדר מידע, כשם שהן חלות על מידע.

223. איסור על מסירת מידע

(א) מסירת מידע מאת גוף ציבורי אסורה, זולת אם המידע פורסם לרבים על-פי סמכות כדן, או הועמד לעין הרבים על-פי סמכות כדן, או שהאדם אשר המידע מתייחס אליו נחן הסכמתו למסירה.

(ב) אין בהוראות סעיף זה כדי למנוע מרשות ביטחון כמשמעותה בסעיף 19 לקבל או למוסר מידע לשם מילוי תפקידה, ובלבד שהמסירה או הקבלה לא נאסרה בחיקוק.

223. סייג לאיסור 772

מסירת מידע מותרת, על אף האמור בסעיף 223, אם לא נאסרה בחיקוק או בעקרונות של אתיקה מקצועית —

(1) בין גופים ציבוריים, אם נתקיים אחד מאלה:

(א) מסירת המידע היא במסגרת הסמכויות או התפקידים של מוסר המידע והיא דרושה למטרת ביצוע חיקוק או למטרה במסגרת הסמכויות או התפקידים של מוסר המידע או מקבלו;

פ ד ק ה': שונות

24. דין המדינה

חוק זה חל על המדינה.

(ב) הורשע אדם על עבירה כאמור, רשאי בית-המשפט לצוות על השמדת מידע הנמצא בידיו ושקיבלו שלא כדין, או לאסור על שימוש במידע כאמור או במידע עודף, או להורות לגביו כל הוראה אחרת.

ד. החלטה בדבר תיקון טעות בחוק שמירת הניקיון, התשמ"ד — 1984
(לפי סעיף 10א לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח — 1948)

כשורה השנייה, במקום "דרישה כאמור בסעיף קטן (א)"
יבוא "דרישה כאמור בסעיף קטן (ב)".

בחוק שמירת הניקיון, התשמ"ד — 1984¹, בסעיף 8(ד).

¹ ס"ח התשמ"ד, עמ' 142.

ה. מסקנות ביניים של הוועדה המשותפת של ועדת הכספים וועדת הפנים ואיכות הסביבה בעניין שכר השוטרים

הוועדה קיימה שתי ישיבות בהשתתפות נציגי משרד המשטרה ומשרד האוצר והחליטה להמליץ, כי "תוספת לבגון" הניתנת בצה"ל תינתן גם לאנשי משמרי-הגבול המשרתים בלבגון, בתחולה מיום נתינתה לצה"ל, וכי השוטרים והסוהרים יקבלו אף הם תוספת של 18%, שתחולק ביניהם, כפי שחולקה בצה"ל.

ביום ט"ו בטבת התשמ"ה, 8 בינואר 1985, החליטה הכנסת להעביר לוועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת הפנים ואיכות הסביבה את ההצעות לסדר-היום של חברי הכנסת י"ז אמיר, מ' וירשובסקי, ד' מגן וי' צבן בנושא שכר השוטרים.